

**AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANÁRKÉPZÉS
25 ÉVE
AZ EGRI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁN**

Szerkesztette: DR. NAGY JÓZSEF

Az egyes fejezetek szerzői:

Az 1., 2., 3., 5., 7. fejezet *dr. Nagy József*,

a 4. fejezet *Friedrichné dr. Kovács Irén*,

a 6. fejezet *dr. Szűcs László*,

a 9. fejezet *Somos János* munkája

A 8. és a 10. fejezet megírásában

dr. Nagy Andor, dr. Nagy József, Rátkai István és Szabó Endre
működtek közre

1.

A FŐISKOLA MEGALAKULÁSA, S A DEBRECENI ÉV

A felszabadulás után végbement népi demokratikus forradalmunk kulturális téren egyik legjelentősebb eredménye az egységes nyolcosztályos általános iskola megteremtése volt 1945 nyarán. Az általános iskola létrehozásával megszűntek a gimnáziumok alsó osztályai, a polgári iskola és az elemi iskola közötti különbség, mely általában osztálykülönbséget is jelentett. Ahhoz azonban, hogy az általános iskola betölthesse hivatását és szakrendszerű oktatást biztosító színvonalas intézmény legyen, megfelelő pedagógusgárdával kellett ellátni. A régi tanítóképző intézetekre nem lehetett bízni az általános iskolai tanárok kiképzését, mert két évtizede folyt a küzdelem a tanítóképzés felsőfokúvá tétele érdekében. Legfeljebb tehát arról lehetett szó, hogy egy olyan felsőfokú pedagógusképző intézményt hozzanak létre, mely az általános iskola pedagógus-szükségletét mind az alsó, mind a felső tagozaton kielégíti.

Már 1945-ben megindult a vita a nevelőképzés reformjáról. Különösen az Országos Köznevelési Tanács és a Pedagógusok Szakszervezete fejtett ki széles körű munkát a reform előkészítésére. A pedagógusképzés reformjával kapcsolatos vita több fórumon folyt. A korabeli folyóiratok számos cikket közöltek neves pedagógusok tollából, amelyek mind a pedagógusképzés átszervezésével voltak kapcsolatosak. Ezek egy része úgy vélte a kérdést megoldhatónak, hogy az egyetemek vállalják magukra az egységes pedagógusképzést, és különböző fokozatokban az általános iskolai tanítótól a középiskolai tanárig minden pedagógust ők képezzenek. Más elképzelések szerint a tanítóképző intézeteket kellett volna átszervezni oly módon, hogy a negyedik osztály elvégzése után a pedagógusjelöltek még két évet végezzenek és ezzel általános iskolai tanári diplomát nyernek. Ezek a viták több éven keresztül lényegében nem zárták le a kérdést. Az általános iskola igényei azonban égetően jelentkeztek és sürgetővé vált a mielőbbi megoldás.

A megoldás első konkrét lépése 1947 nyarán a budapesti pedagógiai főiskola felállítása volt. Ezzel párhuzamosan megszüntették, illetve átszervezték a szegedi polgári iskolai tanárképző intézetet és 1947-ben az új első

évfolyamot már pedagógiai főiskolai évfolyamként indították be. 1948 nyarán két újabb pedagógiai főiskola felállítására került sor. Ekkor jött létre a pécsi és a debreceni pedagógiai főiskola. Meg kell állapítanunk, hogy a pedagógiai főiskolák képzési célja és feladata sem 1947-ben, sem 1948-ban még nem volt világos. Egy volt csupán mindenki előtt tisztázott, hogy ha az általános iskolák oktatásában nem akarnak jelentős színvonal-csökkenést, akkor mielőbb nagy tömegben kell képezni megfelelően felkészített szaktanárokat. Erre a feladatra a régi tanítóképzők nem voltak alkalmasak, de nem voltak alkalmasak a tudományegyetemek sem, ahol a felszabadulás előtti arisztokratikus elzárkózás és a tudományos kutatások elsődlegessége még a középiskolai tanárképzést is kissé lebecsülte.

A képzési cél tisztázatlansága erősen rányomta bélyegét az első évek munkájára. Kezdetben a főiskolát irányító minisztériumi szervek úgy képzelték el, hogy a pedagógiai főiskolák az általános iskolák alsó és felső tagozatára egyaránt képezzenek nevelőket. 1948-ban ennek megfelelően tervbe vették a régi tanítóképzők megszüntetését és pedagógiai gimnáziumok alakítását. Feltételezhetően ezt az elképzelést támogatta Faragó László is, a budapesti pedagógiai főiskola első igazgatója, aki a főiskola feladatáról és szervezeteiről írt egyik cikkében, 1949-ben azt mondja, hogy „olyan pedagógusok kialakításáról van szó, akik alsó fokú osztálytanításra, felső fokon pedig bizonyos tárgycsoportok szaktanítására nyerneek képesítést”. A főiskolán a képzési idő hat félév volt. A jelentkezők az alábbi szakokra kérhették felvételüket:

- A/1. magyar nyelv és irodalom—angol nyelv,
- A/2. magyar nyelv és irodalom—francia nyelv,
- A/3. magyar nyelv és irodalom—orosz nyelv,
- B. magyar nyelv és irodalom—történelem,
- C. földrajz—természettudomány—az ember élete,
- D. matematika—fizika—vegytan.

A B—C—D-szakcsoportokra iratkozott hallgató köteles volt még egy szaktárgyat választani a következőkből: rajz, testnevelés, kézimunka, gazdasági gyakorlatok, háztartási gyakorlatok, kereskedelmi gyakorlatok.

Ezek szerint tehát a képzés részben kétszakos, részben háromszakos, részben négyszakos volt. A szakok rendszere erőteljes humán, azon belül a nyelvi jellegű képzés túlsúlyára utal. A természettudományos képzés színvonala viszont nem lehetett magas. Mindenesetre nehezen képzelhető el, hogy a tanítói munkára való felkészítés mellett a főiskola matematika—fizika—kémia—testnevelés szakos hallgatójának miképpen nyújthatott kielégítő szakképzést.

A képzés az alábbi óraterv alapján folyt:

Tantárgyak	I.		II.		III.	
	1. félév	2.	1. félév	2.	1. félév	2.
I. Kötelező tárgyak						
Lélektan	2	2	4	4	4	4
Pedagógia	3	3	4	4	4	4
Filozófia	2	2	2	2	2	2
Szociológia	2	2	2	2	2	2
Ének	3	3	3	3		
Rajz	2	2	2	2	Később meg-	
Testnevelés	2	2	2	2	állapítandó	
Kézimunka	2	2	2	2	óraszámában	
II. Szaktárgyak						
Magyar nyelv	4	4	4	4		
Magyar irodalom	8	4	4	4		
Élő idegen nyelv	8	8	8	8		
Történelem	4	4	4	4		
Földrajz	4	4	4	4		
Természetrajz, Az ember élete	11	8	8	8		
Matematika	5	5	5	5		
Fizika	4	4	5	5	Később meg-	
Kémia	4	4	3	3	állapítandó	
Ének, zene	8	8	8	8	óraszámában	
III. Kiegészítő szaktárgyak						
Rajz, művészettörténet	4+2	4+2	4+2	4+2		
Testnevelés	6	6	6	6		
Háztartási ismeretek	4	4	4	4	Később meg-	
Gazdasági ismeretek	4	4	4	4	állapítandó	
Műhelygyakorlatok	4	4	4	4	óraszámában	

A hallgatók megterhelése igen jelentős volt. Szakoktól függően az átlag óraszám 34 és 39 között volt hetenként. Ez a maximális megterhelés ténylegesen mégsem érte el a célját. Egyrészt hiányzott azoknak a speciális ismereteknek a nyújtása, amelyek az általános iskola első osztályaiban feltétlenül szükségesek, másrészt a háromszakos képzés ellenére a későbbiek folyamán a kikerült tanárok elenyésző számban tanították mindhárom tárgyukat.

Az általános iskolai tanárképzést véglegesítő és tisztázó elnöki tanácsi törvényerejű rendelet csak 1950 júniusában jelent meg. Az Elnöki Tanács 1950. évi 21. számú törvényerejű rendelete a következőket mondja ki:

„1. §. Az általános iskolai tanárok képzését a vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyelete és irányítása alatt működő pedagógiai főiskolák látják el.

2. §. A pedagógiai főiskola feladata az általános iskola felső tagozata számára a neveléstudomány alapelveit, az oktatás és nevelés módszertanát, valamint választott szaktárgyakat egyaránt jól ismerő és megfelelő tanítási gyakorlattal is rendelkező olyan általános iskolai tanárok elméleti és gyakorlati képzése, akik képesek nevelői munkájukat a szocializmus építésének szolgálatában végezni.”

A törvényerejű rendelet további pontjai meghatározzák a főiskolák szervezését és működését, előírják az államvizsgák letételét és szentesítik a már korábban megalakult pedagógiai főiskolák működését. 1950-től alapvetően az Elnöki Tanácsnak ezen rendelkezése irányítja a főiskolák működését.

A debreceni pedagógiai főiskola szervezését 1948 tavaszán indították meg. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tervei szerint a főiskolát átmenetileg a debreceni tudományegyetem épületében helyezték el. Az egyetem épületéből ekkor költözött ki a hittudományi kar, és az így felszabadult helyen, az egyetem alagsorában és első emeletén kapott helyet a megalakuló főiskola. Kezdetben az induláshoz szükséges anyagi eszközöket az egyetem költségvetéséből biztosították. Először egy gazdasági vezetőt bíztak meg, akinek az volt a feladata, hogy a főiskola indulásához szükséges eszközöket, berendezési tárgyakat megvásárolja. Ez a gazdasági vezető teljes mértékben az egyetemhez tartozott, elszámolásait is az egyetem felé végezte.

Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter 1948. június 1-én bízta meg dr. Kiss Tihamér egyetemi magántanárt a főiskola megszervezésével. A megbízott igazgatónak egyetlen adminisztratív munkatárs sem állt rendelkezésére. A főiskola életével kapcsolatos első hivatalos adat 1948. június 28-áról áll rendelkezésünkre, amikor a megbízott igazgató a debreceni Néplapban leközlöttet egy körlevelet, melyben felhívja az érettségiző diákok figyelmét a főiskola megnyitására. Ekkor azonban a megalakuló főiskolának önálló tanári kara még nem volt. A pályázatokat is Budapestre, közvetlenül a Kultuszminisztériumba kellett küldeni. A jelentkezők felvételi vizsgáját is Budapesten, a Nagy László Pedagógus Kollégiumban végezték el. Az első felvételi vizsgák július közepén történtek meg, amelyről Köte Sándor, a Pedagógus Kollégium igazgatója július 28-án értesíti a debreceni főiskola megbízott igazgatóját. A júliusi felvételi vizsgán 63 pályázót vettek fel, majd szeptember 9-én Debrecenben újabb 53 leendő főiskolai hallgató felvételéről döntöttek. Október 7-én, sőt október 25-én is vettek fel újabb hallgatókat.

Az első tanév megindításához szükséges objektív és szubjektív feltételek 1948 szeptemberében még egyaránt hiányoztak. Az egyetem épületében

komoly átalakításokat kellett végezni ahhoz, hogy az oktatás megindulhasson, nem volt kellően biztosítva és felszerelve a leendő főiskolai kollégium és egyáltalán nem volt tanári kar. Maga a főiskola igazgatója megbízásos alapon működött, aki illetményét a tudományegyetemről kapta, s a főiskola szervezésében végzett munkájáért 1948 októberéig egyáltalán nem részesült semmiféle díjazásban. A felmerülő nehézségek miatt dr. Kiss Tihamér szeptember elején lemondott igazgatói megbízatásáról, a vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig dr. Némedi Lajos egyetemi magántanárt bízta meg az igazgatói teendők ellátásával. A minisztérium nem gondoskodott a megfelelő tanszemélyzet beállításáról sem. A minisztérium költségvetésében az 1948—49-es tanévre egyáltalán nem szerepelt főiskolai tanárok kinevezése, az órák ellátását óradíjas előadók beállításával gondolták megoldani.

Dr. Némedi Lajos 1948. szeptember elején terjeszti fel első javaslatát a leendő tanári karra, de a minisztérium csak szeptember 27-én válaszol, amelyben az első javasolt óraadó tanárokat jóváhagyja. Ténylegesen csak ezután történhetett meg a tanárok felkérése és beállítása. Elsők között került a főiskolára óraadóként: dr. Bihari József, Csenki Imre, Kálmánchey Zoltán, †Adler Miklós, dr. Rapsák András, dr. Both György, †dr. Papp István, †dr. Csabai Tibor, †dr. Gelei Gábor és dr. Udvarhelyi Károly. A főiskola tulajdonképpen első kinevezett oktatója dr. Udvarhelyi Károly volt. Dr. Udvarhelyi Károly korábban a szegedi polgári iskolai tanárképző főiskolán tanított, és dr. Némedi Lajos kérésére a minisztérium áthelyezte a Debreceni Pedagógiai Főiskolára olyan indoklással, hogy járatos az adminisztrációs munkában, és ilyen szempontból a megbízott igazgatónak segítséget tud nyújtani.

A tanév megindításánál komoly nehézséget jelentett a tantermek és berendezési tárgyak hiánya. A legfontosabb berendezési tárgyak, asztalok, padok, laboratóriumi berendezések késve érkeztek meg, a tantermek átépítése pedig november közepéig elhúzódott. Ennek ellenére október 22-én szerény keretek között megtartották a tanévnyitót és 116 hallgatóval megindult az oktatás. Erre az időpontra sikerült a Földes Ferenc Kollégiumot is birtokba venni. A kollégiumban 90, többségében munkás-paraszt, szegénysorsú hallgató nyert elhelyezést. A kollégium igazgatója dr. Kiss Kálmán, fiatal magyár—latin szakos tanár volt.

A nehézségek a tanév megkezdése után sem csökkentek, hónapokon keresztül tanároknak és hallgatóknak egyaránt komoly problémát jelentett az oktatás folyamatosságának biztosítása. Nem volt tanterv, nem voltak tankönyvek, nem voltak jegyzetek. A leadandó anyagot maguk a tanárok határozták meg, és az órán elhangzott előadást jegyzetelték le a hallgatók. Az induló főiskolának könyvtára sem volt. Bár a nagy állománnyal dolgozó egyetemi könyvtár jelentős segítséget tudott nyújtani, a legmodernebb szakkönyvek, marxista szemléletű művek az egyetemi könyvtárban is csak kis példányszámban voltak találhatóak.

Pár hónappal a tanév megkezdése után az oktatók kezdeményezésére kezdett némileg egységes követelményrendszer és szemlélet kialakulni. A vidéki új intézmények elsősorban a budapesti főiskola tapasztalatait igyekeztek átvenni, de megküldték egymásnak is programjukat, tantervi

elképzeléseiket. Ezek a kezdeményezések 1949 tavaszára odáig fejlődtek, hogy a minisztérium is szükségesnek látta az azonos szakos oktatók összehívását egy-egy főiskolára. Ezek az első szakmai értekezletek március, április folyamán elvezettek oda, hogy eredményeképpen megszenkeszthették az első ideiglenes tantervet, programokat, sőt egyes tárgyakból már jegyzettervek is készültek, és megkezdődött a jegyzetek, illetve tankönyvek írása.

A főiskolai ifjúság kezdettől fogva jelentős szerepet játszott az intézmény életében. A főiskolai MEFESZ (Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezete) irányította a hallgatóság politikai és mozgalmi életét, tanulását és kulturális munkáját. Az kétségtelen tény, hogy tekintettel arra, hogy a hallgatók zöme népi kollégiumban lakott, a MEFESZ-munka és a kollégiumi munka meglehetősen összefolyt. A hallgatók szabad idejét a kollégium irányította, ugyanakkor annak ellenére, hogy a kollégiumban államilag megbízott igazgató működött, a kollégium belső életét gyakorlatilag a diákság igazgatta. Már az első hónapokban előfordult, hogy a hallgatóság javaslatára a kollégiumból, sőt magáról a főiskoláról is távolítottak el hallgatókat, mert jobboldali, reakciós magatartást tanúsítottak. Az életerős, egészséges főiskolai közösség csakhamar kidobta magából a közéjük nem való elemeket. A főiskola MEFESZ-titkára teljes jogú tagként vett részt a tantestületi értekezleteken, de ott voltak a hallgatók képviselői a fegyelmi bizottságokban, szociális és kulturális bizottságokban is.

A főiskolai ifjúság kulturális élete igen jelentős volt. Különösen kiemelkedett a főiskolai énekkar, amelynek a vezetője Csenki Imre volt. Ezekben az években országos, sőt európai hírnévre tett szert a debreceni kollégiumi kórus Csenki Imre vezetésével. Mivel Csenki Imre nemcsak a kollégiumi kórus vezetője, hanem főiskolai énektanár is volt, sok főiskolai hallgató szerepelt a kollégiumi kórusban. Később, 1950-ben ez a kórus lett egyik alapja az állami népi együttesnek. Ugyancsak jelentős helyet foglal el a főiskola működésének első éveiben a főiskolai népitánc-csoport. Tekintettel arra, hogy a hallgatók egy részének a harmadik szakja testnevelés volt, a népitánc ezeknek kötelező tárgyként szerepelt. Így már 1948 őszén egy viszonylag nagy számú és életképes népitánc-csoport alakult ki, amely 1949 tavaszán már jelentős kulturális szerepet töltött be Debrecen és Hajdú megye életében.

Az alig pár hónapos múltra visszatekintő pedagógiai főiskola 1949. március 12-én arra vállalkozott, hogy a központi egyetem épületében egy színvonalas műsoros esttel mutakozzon be Debrecen város közönségének. Tulajdonképpen ezt a műsoros estet a főiskola bemutatkozásának, akár ünnepélyes tanévnnyitójának is tekinthetjük. Ezen a műsoros esten dr. Némédi Lajos igazgató ismertette a főiskola célkitűzéseit, jelentőségét, majd Duró Lajos főiskolai hallgató, MEFESZ-titkár az ifjúság nevében szólt. Az utána következő kultúrműsorban a főiskola női kara és tánc-csoportja mutatott be színvonalas műsort. Debrecenben nagyobb létszámmal ekkor mutatott be népitánc-csoport először orosz táncot.

Bár az 1948—49-es tanévben a felsőoktatási intézményekben marxista oktatás még nem volt, a főiskolai hallgatók maguk gondoskodtak politikai képzésükről. A népi kollégiumban már ekkor megtalálhatók voltak Marx,

Engels művei, ezeket rendszeresen tanulmányozták, és ugyancsak rendszeresen olvasták a napi sajtót, amelyet vitakörökön megvitattak, megbeszéltek. A hallgatók kivették részüket az aktív politikai munkából is. A Magyar Dolgozók Pártja Hajdú megyei Bizottsága is elismerően nyilatkozott a hallgatók agitációs tevékenységéről az 1949. május 15-i választással kapcsolatban. A választási agitációban 93 hallgató vett részt oly módon, hogy a megyei pártbizottság megbízásából 14 vidéki várost, illetve községet kerestek fel, ahol a helybeli SZIT-, illetve EPOSZ-szervekkel együttműködve röpgyűléseket tartottak, majd művészeti műsort adtak. Sok helyen házi agitációt is végeztek, utcásorokat jártak végig és agitáltak a Népfront mellett. Május 15-én, a választás napján Debrecenben kultúr-műsort tartottak, amelynek sikeréről — és a hallgatók elismerésre méltó munkájáról — a helyi Néplap is megemlékezett.

A nehézségek és problémák ellenére 1949 tavaszán úgy nézett ki, hogy a főiskola helyzete rendeződik. Április elején Kánya Mária minisztériumi előadó, aki a főiskolák ügyeivel közvetlenül foglalkozott, arról értesíti a főiskola igazgatóját, hogy a debreceni főiskola 32 álláshelyet kapott főiskolai tanárok, adminisztratív és fizikai dolgozók alkalmazására. Ez végtelenül örömteli dolog volt, tekintettel arra, hogy mindössze két kinevezett tanára volt a főiskolának, a többiek csupán óraadók voltak és más iskoláknál voltak állományban. 1949 áprilisában a minisztérium román nyelvű tanszék felállítását is tervezte a főiskolán.

Remélhető volt, hogy az elhelyezési problémák is legalábbis kismértékben megoldódnak. Maga a minisztérium készített egy felmérést a főiskolák objektív körülményeiről és ebben többek között megállapították azt is, hogy a debreceni főiskola elhelyezése az egyetem alagsorában és első emeletén nem kielégítő, és már egy újabb évfolyam felvétele esetén szükséges gondoskodni más oktatási helyiségekről is. A főiskola a minisztériumtól ígéretet kapott arra, hogy 3 millió forintos költséggel egy új kollégiumot építenek számára. Ennek a 250 főt befogadó kollégiumnak az alapjait 1949. május 11-én a Nagyerdő sarkán, a Nagyerdei körúttal szemben lerakták. Ugyancsak a tervek szerint a meglévő Földes Ferenc Kollégiumot más szomszédos épületek felszabadításával és hozzácsatolásával tanulmányi épületnek adták volna át. Kollégium vagy tanulmányi épület céljára megkapta a főiskola a Simonyi utca 12. szám alatti, volt gyakorló gimnázium oktatási épületét is.

Ez a kedvező perspektíva lelkesedéssel töltötte el a hallgatókat és tanárokat egyaránt. A hallgatók a májusi választás befejezése után nagy szorgalommal készültek az év végi vizsgákra, a tanárok pedig megkezdték a felvételi vizsgák előkészítését. A felvételi vizsgákon terv szerint 240 új elsőéves hallgatót kellett felvenni az 1949—50-es tanévre. A főiskola tanárai felosztották maguk között Hajdú, Szabolcs, Borsod megyét és Szolnok megyének egy részét, s ezeknek a megyéknek a középiskoláiba kimenne, igyekeztek agitációt kifejteni a főiskolára való jelentkezés érdekében. Ezen munka közben érte a főiskolát a hír, hogy át kell költöznüik Egerbe. A június 14-én megtartott tantszéki értekezleten még a nyári vizsgákról, felvételi vizsgákról és nyári szakosító tanfolyamról beszélgettek. Ekkor még szó sem volt az Egerbe való költözésről.

Nem tudjuk pontosan megállapítani, hogy a főiskola igazgatósága mikor kapta meg a minisztérium értesítését az Egerbe való költözésről, de július 9-én Némédi Lajos egy levélben már jelzi a költözés tényét, július 11-én pedig már azt jelenti a minisztériumba, hogy az Egerbe való áthelyezést többen nem fogadták el. A 21 tagú tantestületből azonban 14-en vállalták az átköltözést, mert remélték, hogy Egerben a főiskolának kényelmesebb elhelyezése lesz, és remélték azt is, hogy egyéni, lakás- és más problémájuk is megoldódik. A főiskolai hallgatóságnál lényegében véve hasonló volt a helyzet. A hallgatók többsége örömmel vette az átköltözés bejelentését, néhányan azonban nem jöttek át a főiskolával Egerbe. A hallgatóság létszáma ekkor már 116-ról 93-ra csökkent. Ez a csökkenés részben oly módon keletkezett, hogy egyes hallgatók anyagi és más okok miatt lemondtak hallgatói jogviszonyukról, másokat a hallgatói kollektíva távolított el. A 93 főiskolai hallgatóból nem jöttek át azok a főiskolával Egerbe, akik angol vagy francia szakosok voltak, és inkább a debreceni egyetemen folytatták tanulmányaikat, mintsem hogy szakot változtassanak. 1949-től ugyanis a főiskolán modern idegen nyelvként csak az orosz nyelv oktatása maradt meg.

2.

AZ ELSŐ EGRI ÉVEK

Mielőtt még a főiskola Egerbe költözését megvizsgálánk, feltétlenül szükséges, hogy néhány gondolattal megvizsgáljuk, mi tette indokolttá Egerben főiskola felállítását, illetve a debreceni intézet Egerbe költöztetését. A felszabadulás után már 1945-ben, a legégetőbb problémák megoldása után a Magyar Kommunista Párt megyei bizottsága tervbe vette Egerben egy egyetem felállítását. Az alap gondolatot az adta, hogy a Lyceumban működött az érsekség fennhatósága alatt egy jogakadémia, és maga az épület az 1760-as években tulajdonképpen egyetemnek készült. A pártbizottság elképzelése szerint a jogakadémiát jogi karrá szerveznék át és bölcsészkarral, valamint természettudományi karral egészítették volna ki. Így módon Egerben valóban egy háromkarú egyetemet állítottak volna fel. Ténylegesen azonban 1948-ig ez az elképzelés nem jutott túl a tervezéseken, és ilyen formában megvalósulására nem sok remény volt.

A másik hasonló elgondolás teljesen ellentétes oldalról, a katolikus klerustól indult ki. Ugyancsak a felszabadulás után, 1945-ben egyházi körökben felvetődött egy katolikus egyetem felállításának gondolata, s mivel Egerben itt volt a jogi kar és a hittudományi kar, úgy gondolták, hogy Eger lenne alkalmas egy katolikus egyetem céljaira. Természetesen az iskolák államosítása után ez a terv ugyancsak megvalósíthatatlanná vált, így gyakorlatilag 1948-ig ezek az elképzelések nem realizálódtak. Az államosítások után viszont, 1948—49-ben az érseki jogakadémia megszűnt működni, s bár volt még egy utolsó évfolyam Egerben, de 1949-cel

az itteni jogakadémia hallgatói és a tanári kar egy része Budapestre vagy Pécsre ment tovább dolgozni, illetve tanulni.

A felsőoktatási intézmény felállításának gondolata és óhaja tehát elevenen élt Egerben. Találkozott ez az elképzelés a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium elképzelésével is, amely már 1948 őszén tulajdonképpen hat pedagógiai főiskola felállítását tervezte, mégpedig oly módon, hogy a meglévő négy mellett egyet Észak-Dunántúlon, Pápán vagy Győrött, egy másikat pedig Észak-Magyarországon, Miskolcon vagy Egerben kell felállítani. Ennek előkészítése céljából 1949 januárjában Faragó László, a budapesti főiskola igazgatója ellátogatott Miskolcra, majd Egerbe. Miskolcon meglehetősen elszomorító kép fogadta, mert a leendő főiskola céljaira sem épületet, sem megfelelő kollégiumi férőhelyet a város nem tudott biztosítani. Egerben mind az állami, mind a pártvezetők örömmel fogadták egy új főiskola felállításának a tervét. A megyei pártbizottság és a város vezetői a Lyceumot ajánlották fel főiskolai célokra.

Eger a korábbi években is iskolaváros volt, az iskolák államosításával azonban több, addig kiváltságos középiskola megszűnt létezni. Egerben tehát mind iskolai, mind kollégiumi szempontból viszonylag kényelmesen lehetett elhelyezni az akkor itt tanuló diákokat. Üresen állt az angol-kisasszonyok nevelőintézete, több papi intézmény megszűnt működni, így a város viszonylag könnyen tudott helyet adni a főiskolának.

A Lyceumban ebben az időben működött a jogakadémia megszűnő évfolyama, egy kereskedelmi középiskola, az ugyancsak megszűnőben levő tanítóképző intézet és annak gyakorlóiskolája. A kereskedelmi iskolát könnyű volt más helyre áttelepíteni, a tanítóképző pedig megszűnőben volt. A tanítóképző intézetnek csupán ötödik osztálya működött még ilyen jelleggel, az alsóbb osztályok lyceumi osztályok voltak, amelyek csupán érettségi bizonyítványt adtak.

A főiskola egri elhelyezése mellett szólt a viszonylag gazdag kollégiumi férőhelyek száma is. A felállítandó főiskola kollégiumi céljaira a helyi szervek két épületet is felajánlottak. Az egyik a Klapka utcában levő ekkori jegyzőinternátus épülete, a másik pedig az érseki tanítóképző Széchenyi utca 47. szám alatti volt internátusa. Ez a két épület közel 300 személy befogadására volt alkalmas, s elegendőnek látszott a főiskolai hallgatók elhelyezésére.

Ilyen előzmények után 1949. április 22-én egy fiatal pártmunkás, Laczkó András kapott megbízást az egri főiskola szervezési ügyeinek megindítására. Nem tudhatjuk, hogy már ekkor megérlelődött-e a minisztériumban a terv a debreceni főiskola áthelyezésére, de mindenesetre pár hónappal később már kiderült, hogy az újabb két főiskola felállítását a pedagógus-szükséglet kielégítése nem teszi indokolttá abban az esetben, ha az alsó tagozatra nem a főiskolák képeznek tanerőket, ugyanakkor viszont a meglévő intézményeket nagyobb hallgatói létszám felvételével gazdaságosabban kell kihasználni. Ilyen formában született meg a döntés a rossz elhelyezési körülmények között levő debreceni főiskola Egerbe történő áthelyezésére.

A gazdasági okokon túl politikai tényezők is indokolttá tették a főiskola Egerbe való helyezését. Eger erősen klerikális befolyás alatt álló

polgári város volt, ahol a klérus befolyását még a kialakuló nagyüzemi munkásság sem ellensúlyozta. Egy, népi demokrácia által létrehozott marxista szemléletű pedagógusképző intézmény Egerben való elhelyezése jelentős segítségül szolgálhatott a helyi politikai szervezetek a politikai, világnézeti harchoz.

A minisztérium szóbeli utasítása alapján júliusban nagy erővel megindult a szervező munka. Mind Egerben, mind Debrecenben komoly problémák merültek fel. Egerben elő kellett készíteni az épületet a főiskola fogadására, Debrecenben pedig a szakosító tanfolyam mellett biztosítani kellett a felvételiket és meg kellett kezdeni az átköltözés előkészítését. A Lyceumban ugyanis bizonyos átépítéseket kellett végezni. Nem voltak megfelelően nagy előadótermek, ezeket ki kellett alakítani és azon kívül még államosíttatni kellett az épületnek bizonyos területeit. A már említett intézmények mellett ugyanis továbbra is az épületben maradt az érseki könyvtár, a földszint egyik sarkában ott volt a még ugyancsak nem államosított érseki nyomda, a második emeleten pedig az érseki képtár. Egyrészt tehát meg kellett szervezni ezeknek részbeni kiköltözését vagy államosítását, részben pedig vigyázni kellett arra, hogy a kiköltöző intézmények, a jogakadémia és a középiskolák ne vigyék el azokat a felszerelési tárgyakat, amikre a pedagógiai főiskolának szüksége lesz.

A költöztetés 1949 szeptemberének első napjaiban indult meg. A költöztetés munkájában a főiskolai hallgatók is tevékenyen részt vettek. Két brigádban részben Debrecenben rakták teherautókra az átszállítandó holmikát, részben Egerben a Lyceumban rendezték az ide érkező berendezési tárgyakat. Ilyen körülmények között szeptember elején nem lehetett a tanítást megkezdeni. Igaz ugyan, hogy szeptember 15-ével minden hallgatót behívtak, így megjelentek a főiskolán a leendő elsőéves hallgatók is, de egyelőre mindenkinek a munkájára szükség volt a főiskola, illetve a kollégiumok lakhatóvá tétele érdekében. Szeptember közepétől október elejéig folyt az épületen belül a rendezkedés, termek, előadóhelyiségek, laboratóriumok berendezése és folyt az épület csinosítása, dekorálása.

Az ünnepélyes tanévnyitót Egerben 1949. október 8-án lehetett megtartani. Az ünnepélyes tanévnyitó alkalmával már valóban olyan körülmények között volt a főiskola, hogy a hallgatókat többé-kevésbé kényelmesen elhelyezhették, a kollégiumok, ha szerény keretek között is, de nyugodt életet biztosítottak, az épületben pedig adva volt az oktató-nevelő munka lehetősége. Az 1949–50-es tanévre október 12-ig 192 elsőéves és 77 másodéves hallgató iratkozott be. A beiratkozott hallgatók 60 százaléka munkás és paraszt származású volt.

A főiskola áthelyezésekor mind a minisztérium, mind a helyi vezető állami és pártszervek messzemenő támogatást ígértek a főiskola indításához. Ez a segítség azonban meglehetősen döcögött, amikor realizálásra került a sor. Az áthelyezendő főiskolai tanárok lakásproblémája csak igen nehezen oldódott meg, és még 1950-ben, sőt 1951-ben is voltak tanárok, akik albérletben laktak. Bár 1949 őszén valóban hozzákezdtek néhány főiskolai tanári lakás építéséhez, ezekbe csak 1950 nyarán lehetett beköltözni, s egy részüket nem is főiskolai oktatók kapták meg. Probléma volt a tanárok kinevezésével is. A minisztérium a tanárok egy

részének a kinevezésével késett, és az átköltözés után is voltak még olyan tanárok, akiknek a helyzete teljesen bizonytalan volt. Az első egri tanterület, a nehézségek ellenére is, hősies munkában megállta a helyét. Az utókor számára feltétlenül érdemes, hogy megemlítsük azoknak a nevét, akik 1949 őszén Egerben a tanárképzést megindították. Ezeknek többsége Debrecenből jött át, néhányan pedig Egerben csatlakoztak hozzájuk. Dr. Némedi Lajos, a főiskola alapító igazgatója az egri szervezésnek, évindításnak is motorja és lelke volt. Vele együtt jöttek Debrecenből Adler Miklós rajztanár, dr. Bihari József, az orosz tanszék, dr. Both György, a kémiai tanszék, dr. Csabai Tibor, a magyar irodalmi tanszék, dr. Gelei Gábor, az állattani tanszék vezetője, Kalauz Paula testnevelő tanár, Kálmánchey Zoltán, a testnevelési tanszék vezetője, dr. Kiss Kálmán irodalom szakos tanár, Osváth Pál, a gyakorlati munkát irányító tanár, dr. Papp István, a nyelvészeti tanszék, dr. Rapcsák András, a matematika tanszék, dr. Udvarhelyi Károly, a földrajz tanszék, dr. Varga Zoltán, a történelem tanszék vezetője és Török Lajosné, a kémiai tanszék tanára. 1949. szeptember 5-én nyert kinevezést a főiskolára dr. Balázs Béla, a pedagógiai tanszék, Darvas Andor, a fizikai tanszék, valamint dr. Hortobágyi Tibor, a növényteni tanszék vezetője. Pár nappal később nevezték ki Kutasi Klárát az ének-zene tanszékre tanárnak. Október közepén még egy fővel gazdagodott a főiskolai tanári kar, Székely Istvánnéval, aki a pedagógiai tanszékre került tanársegédnek.

A főiskolai oktatók kötelező óraszama 12 volt. Ténylegesen azonban a tanári kar többsége 18—20 órában tanított, de még olyan is volt, akinek óraszama hetenként elérte a 32-t. Bár a tanárok ezért a túlmunkáért túlóradíjat kaptak, mégis feltétlenül szükséges volt, hogy újabb tanárokat állítsanak be. Ebben az óraszámban egyébként benne volt az ideológiai órák megtartása is. Sem 1948-ban, sem 1949-ben marxista tanszék a főiskolán nem működött. Ekkor még az egyetemeken és főiskolákon marxista tanszékek nem voltak, a hallgatók ideológiai oktatását a budapesti egyetem ekkor megszervezett központi marxista tanszéke irányította.

Ideológiai oktatás azonban a főiskolán már a debreceni tanévben is volt. Ezeket az ideológiai órákat, amelyeket 1948—49-ben szociológia néven tartottak, részben dr. Némedi Lajos és dr. Csabai Tibor, illetve dr. Kiss Kálmán tartották. Főiskolai tanárok vezették a marxista tanulóköröket is. Egy-egy tanulókörbe általában 15—16 hallgató tartozott, és a már korábban tanulmányozott marxista szakirodalmat, általában Marx, Engels vagy Sztálin műveit ezekben a tanulókörökben dolgozták fel. Pontosabb irányításra majd csak az 1949-es tanterv adott némi útmutatást, de ekkor is még meglehetősen sok volt a marxista előadások címe alatt az aktuális politikai kérdések megvitatása. Az új tanterv az elsőévesek számára politikai gazdaságtan, a másodévesek számára filozófia oktatását írta elő. Természetesen a kis létszámú oktatói kar mindezeknek a megtartását nem tudta vállalni. A marxista előadások megtartásában részt vettek a megye és város politikai vezetői is, de részt vettek Pestről lejáró egyetemi oktatók is. A szemináriumok vezetésébe, tanulókörök vezetésébe a főiskola vezetősége mintegy 20 politikailag képzett másodéves hallgatót is bevont.

Az 1949 augusztusában megjelent újabb tantervi szabályzat a főiskolák szervezetét megváltoztatta. Kimondotta, hogy az 1949—50-es tanévtől kezdve „az általános iskolák alsó tagozatára való képesítést időlegesen a pedagógiai gimnáziumok látják el. Mindaddig, ameddig a pedagógiai gimnáziumok pedagógiai képesítést adnak, a főiskolák csupán a felső tagozatra képeznek általános iskolai tanárokat”. Újabb tantervet is hoz a szervezeti szabályzat, mégpedig kimondja, hogy az 1947—48-ban, valamint 1948—49-es tanévben felvett hallgatók az 1947-es tanterv alapján folytatják tanulmányaikat, és az eredeti elgondolás alapján alsó és felső tagozatra egyaránt képesítést nyernek.

Meg kell mondanunk, hogy gyakorlatilag ez az elképzelés a főiskolák életében az első perctől kezdve nem realizálódott. A szabályozáshoz csatolt tanterv mindössze egy pontban utalt arra, hogy itt alsó tagozatos pedagógusképzés is folya. A harmadévfolyamban első és második félévben heti három órában be van iktatva az osztálytanítás módszertana, ez készítette volna fel a leendő főiskolát végzett pedagógusokat az osztálytanítói munka elvégzésére.

A tanterv valóban új változásokat, elképzeléseket is felvet. Egyrészt ez a tanterv mondja ki először, hogy a filozófia tárgy keretében a dialektikus materializmust kell tanítani. Ugyancsak változás, hogy az 1949—50-es tanévtől kezdve az orosznál bevezették az egyszakos képzést. Tekintettel arra, hogy a képzés jellege megváltozott, a korábbi években bevett háztartási ismereteket és más, ilyen jellegű tárgyakat megszüntették, kiegészítő szakként felvehették a hallgatók az úttörővezetést, testnevelést, az éneket és rajzot. Az úttörővezetői szak felvétele megtisztelő dolog volt, és legalábbis tanterv szerint kimondották, hogy csak olyan hallgatók vehetik fel, akik „középiskolai diákmozgalmi munkában való részvételükkel bebizonyították, hogy a népi demokrácia törhetetlen, feltétlenül megbízható hívei”.

Ebben az időben az orosz szak egyszakossá tétele feltétlenül szükséges és indokolt volt, tekintettel arra, hogy a főiskolára került orosz szakos hallgatók — akiknél előfordult, hogy még érettségijük sem volt, hanem közvetlenül a termelőmunkából jöttek a főiskolára — orosz nyelvet nem tanultak korábban, tehát itt az alapokról elindulva kellett rövid idő alatt komoly eredményt elérni. Így az orosz szakos hallgatók heti oroszóra száma 15 volt, ellentétben más szaktárgyak 8—10 órás heti óraszámával.

1949 őszén a főiskolai ifjúsági mozgalomban újabb fellendülés következett be. Mint már korábban láttuk, a főiskolai ifjúság a MEFESZ és a kollégium keretében Debrecenben jelentős munkát végzett. A főiskola Egerbe való áthelyezése után a Debrecenből átjött főiskolai hallgatók azzal a tudattal jöttek át, hogy Egerben missziójuk van, mert a klerikális kispolgári városban jelentős nevelőmunkát kell kifejteniük. A másodéveseken kívül és a Debrecenben felvett új elsőéves hallgatókon kívül az egeri tanítóképző 1949-ben végzett ötödéves képzősei közül és negyedévet elvégzett lyceumi érettségivel rendelkező tanulói közül ugyancsak sokan jöttek a pedagógiai főiskolára.

A főiskola életében Egerben is jelentős helyet foglaltak el a kollégiumok. Bár még 1949 nyarán úgy nézett ki, hogy a két kollégiumban 300 embert el lehet helyezni (és a későbbi években volt is ennyi lakója a két kollégiumnak), a tanév megkezdésekor 180 hallgatót helyeztek el kollégiumokban. A kollégiumi felvételek fölött nem a főiskola igazgatósága vagy ifjúsági szervezete döntött, hanem minden kollégiumi hely betöltését fel kellett döntésre terjeszteni a Kollégiumi Központoz. A kollégiumok élete rendkívül fegyelmezett keretek között folyt. A kollégiumok életét, belső rendjét a diákbizottságok határozták meg. Bár élén államilag kinevezett igazgató állt, gyakorlatilag a kollégiumi ügyeket a kollégiumi tanár és diákbizottság irányította. A közgyűlés által előírt házirend kimondotta, hogy minden reggel a 6 órai ébresztő után hétkor a szobákban már rendnek kell lenni, be kellett vetni az ágyakat és a naposoknak rendbe kellett tenni a szobát. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy a szobákban levő asztalokat le kellett takarítani, sőt le kellett teríteni, és a kisebb takarítási munkákat el kellett végezni. Hét órakor volt a reggeli, fél 8-kor a kollégium tagsága gyülekezett és fél 8—háromnegyed 8 között zárt rendben, jó időben általában nótaszóval vonultak be a főiskolára.

A kollégiumok élete eme látszólagos merevségek ellenére is igen szép és kellemes volt. Ezek a rendszabályok a kollégiumi tagság által vállalt megkötések voltak, amelyeket a kollégiumi lakosság döntő többsége elfogadott, azzal egyetértett és éppen ezért végrehajtása sem került különösebb nehézségbe. Emellett azonban félévenként általában kétszer, a tagság által javasolt alkalomból kollégiumi estet rendeztek műsorral egybekötve, utána ünnepi vacsora és tánc volt. A nevelőmunka még az 1949—50-es tanévben is zömmel a kollégiumokban koncentráldott. Itt szervezték meg a hallgatók nevelését, politikai fejlődését, és a tanulást is elsősorban a kollégiumokra építették. A kollégiumokban komoly nevelőmunka folyt, és a tanulást valóban fő célkitűzésüknek tekintették. Már 1949 őszén, hogy a gyengébb, munkás-paraszt származású hallgatókat segítsék, tanulópár-rendszert hoztak létre, melynek az volt a feladata és szerepe, hogy a szakmailag gyengébb felkészültségű hallgatókat megtartsák a főiskolán, hogy megfelelő eredményt tudjanak elérni.

Kétségtelen tény, hogy néha már ekkor fellelhető volt bizonyos formális dolgoknak a véghezvitele. Ilyen volt például a szobák közötti tanulmányi verseny meghirdetése, ahol már 1949-ben is mutatkoztak formális jelek. Az egyes MEFESZ-csoportok, illetve kollégiumi szövetkezetek tanulmányi versenyben álltak egymással, s ez a verseny a kimondottan tanulmányi eredmények felmutatása mellett olyan pontokat is tartalmazott, hogy X hallgató elolvas 3 vagy 4 szépirodalmi könyvet vagy szovjet regényt, és ezt gyakorlatilag nem nagyon ellenőrizte senki. Különben is ez esetleg valóban célkitűzés volt egy természettudományi szakos hallgató számára, de a magyar szakos hallgatóknak ennél jóval többet kellett elolvasni. Ugyancsak ilyen formális jellegű volt az első jelentős tanulmányi versenyfelajánlás 1949 decemberében, amikor Sztálin 70. születésnapjára a főiskola hallgatóinak döntő többsége felajánlotta, hogy december 21-ig egy tárgyból leteszi vizsgáját.

Bár az első félévet az első és második évfolyam együttesen 3,5-es átlageredménnyel zárta, az első félév folyamán a lemorzsolódás mégis meglehetősen nagy volt. Az 1949 szeptemberében beiratkozott 289 hallgató közül 1950 februárjáig 47-en morzsolódtak le. Igen nagy volt a lemorzsolódás az első évfolyamon, ahol a szeptemberi 213-as létszámból 44 emberrel kevesebb iratkozott be a második félévre, a másodévről mindössze 3 hallgató távozott el. Ha megnézzük alaposabban az elsőéves hallgatók eltávozásának okát, meglátjuk, hogy a lemorzsolódás mindjárt az első félév elején megindult, tekintettel arra, hogy a minisztérium sem ösztöndíjat, sem kollégiumi elhelyezést nem biztosított kellő mértékben. Mint már korábban említettük, a kollégiumi elhelyezés fölött a Kollégiumok Országos Tanácsa döntött, itt nagyon szűk kereteket szabtak meg az egi főiskola számára. Ugyanez a szerv döntött abban, hogy a nem kollégiumban lakók közül kik részesülhetnek menzai ellátásban. Ez a szerv határozta meg azt is, hogy hány hallgató kaphat ösztöndíjat. Sok munkásparaszt származású hallgató anyagi okok miatt hagyta abba főiskolai tanulmányait már 1949 októberében vagy novemberében. Ilyen okok miatt húszan távoztak el a főiskoláról.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban a bürokrácia meglehetősen nagy volt, s ez nagymértékben megnehezítette az új intézményekben a folyamatos munka menetét. Más téren is problémák mutatkoztak a szocialista oktatási rendszerben, és ez mindenképpen indokoltá tette, hogy a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1950 tavaszán vizsgálat alá vette a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium munkáját, és 1950 áprilisában határozatot hozott a VKM-ben működő reakciós és jobboldali erők leleplezéséről. A párthatározat foglalkozik a pedagógusképzéssel s a pedagógusok problémájával is. Megállapítja, hogy hibás felfogás volt a tanítóképzéssel kapcsolatban az, hogy a középfokú pedagógusképző intézményeket meg kell szüntetni és az alsó tagozatos nevelőképzést is a pedagógiai főiskolákra bízni. Ez az elképzelés gyakorlatilag azt eredményezné, hogy még évtizedek múlva is fennállna a pedagógushiány, és a tervezett kultúrforradalmat nem tudnák megvalósítani.

A párthatározat megállapítja, hogy jelentős a pedagógushiány, éppen ezért gyorsítani kell a pedagógusképző intézményekből kibocsátható új szaktanároknak a képzését. Kimondja a párthatározat, hogy a pedagógusképző intézményekben növelni kell a munkás- és parasztfiatalok felvételét, mert ők állnak legközelebb a dolgozó néphez és ezek a fiatalok tudják megvalósítani a parasztság és munkásság felemelését. Ugyancsak megállapítja a párthatározat, hogy a felsőoktatási kollégiumokban helytelen szemlélet alakult ki, tovább él a NEKOSZ-szellem, ami avantgardizmushoz vezet és mindenképpen károsan befolyásolja a párt vezető szerepét.

A párthatározatot minden felsőoktatási intézményben megvitatták, és termézszerűen az érvényes volt az egi pedagógiai főiskolára is. A párthatározat nyomán nagyarányú leváltások történtek a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, a főiskolán pedig ennek eredményeképpen 1950 nyarán számos változás következett be. Egyrészt megerősödött a párt vezető szerepe minden felsőoktatási intézményben, másrészt szervezetileg

megerősödtek az újonnan felállított tanárképző főiskolák. (Ekkor jelent meg az Elnöki Tanács 1950. évi 21. számú rendelete a pedagógiai főiskolák felállításáról.) 1950 áprilisában megszüntették a tanulmányi osztályt, ugyanis addig mindössze egy előadó foglalkozott a hallgatók ügyeivel. 1950 tavaszán a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium is két fő feladatot tartott maga előtt, egyik az egyetemeken, főiskolákon folyó tanulás szorgalmazása és segítése, a másik pedig az 1950. évi beiskolázás igen szigorú ellenőrzése és szervezeti előkészítése.

A párthatározatnak a tanárképző főiskolákra vonatkozóan volt egy sajátos következménye. Az addigi 3 évre tervezett képzést 1950 nyarán átmenetileg 2 évre szállították le. A kétéves képzés bevezetésével párhuzamosan megszüntették a kiegészítő tárgyakat, a felszabadult órákat a szaktárgyak oktatásának megerősítésére fordították. Ugyancsak igyekeztek fokozni a marxizmus—leninizmus oktatását is. Másodév elvégzése után a hallgatók egyéves gyakorlatra mentek ki, és harmadév végén tértek vissza a gyakorló év letelte után pedagógiai államvizsgát tenni. Világos, hogy a párthatározat nyomán bekövetkezett intézkedés egy szükséghelyzet eredménye volt, az viszont már helytelen, hogy ezt az intézkedést az általános iskolai tanárképzés színvonalának emeléseként tüntették fel.

1950 tavaszán a párt elérkezettnek látta az időt az egységes ifjúsági szervezet létrehozására. Bár a MINSZ keretén belül működő rétegszervezetek már a szocializmus talaján jöttek létre 1948-ban, a Magyar Dolgozók Pártja úgy látta, helyesebb, ha ezek a rétegszervezetek megszűnnek és egységes ifjúsági szervezet jön létre. 1950. február 10-i beszédében Rákosi Mátyás bejelentette az egységes ifjúsági szervezet, a DISZ létrehozására irányuló javaslatot. 1950 júniusára kitűzték a DISZ alakuló kongresszusát. Az ifjúsági kongresszus előtt munkaversenyt hirdettek, s ebben a kongresszusi versenyben és versenyfelajánlásokban az egeri főiskola ifjúsága is részt vett. A júniusban megtartott DISZ-kongresszuson Fehér Valéria II. éves főiskolai hallgató képviselte a főiskolai ifjúságot, a kongresszust megelőző kultúrversenyeken pedig a főiskola táncsoportja és énekkara szép sikerrel szerepelt. A főiskolai énekkar első lett a megyei kultúrversenyen és nemcsak ekkor, hanem más alkalmakkal is mind az énekkar, mind a táncsoport komoly műsorokkal szórakoztatta Eger lakosságát.

A párthatározatból adódó igen fontos feladata volt a főiskolának az 1950. évi felvételi vizsgák gondos előkészítése. Az egeri főiskolának a minisztérium évenként 300 fős keretben határozta meg a felvételi létszámát. Az akkori középiskolai viszonyok között komoly propagandamunkát kellett kifejteni annak érdekében, hogy Északkelet-Magyarországról ezt a 300 fős létszámot be tudják iskolázni. A főiskola állami és pártvezetése az ifjúsági szervezettel közösen gondos tervet készített a propagandamunka érdekében. Egyrészt minden főiskolai hallgató levéllel kereste fel tovább nem tanuló volt osztálytársait, illetve egykori középiskolájának tanulóit, melyben kérték őket, hogy jelentkezzenek a főiskolára.

A propagandamunka szervezeten a Salgótarján, Hatvan, Jászberény, Jászapáti, Debrecen, Berettyóújfalutól keletre elterülő vidékre terjedt ki.

Ezen a területen mintegy 30 városi és nagyközségi gimnáziumot, középiskolát érintett a beiskolázás. A főiskola tanárai május első napjaiban személyesen keresték fel ezen városok középiskoláit, és részben személyes agitációval, részben a főiskola által készítettet nyomtatott prospektusokkal igyekeztek a főiskolára agítani a végző középiskolás tanulókat. Egerben, a megyeszékhelyen a főiskola 1950 május közepén nyílt hetet rendezett, ami azt jelentette, hogy ezen a héten a város végzős középiskolásai meglátogatták a főiskolát, bementek órákra, szemináriumokra, gyakorlatokra és ezáltal igyekeztek kedvet teremteni az érettségizőknek a főiskolára való jelentkezésre.

A felvételi vizsgákat 1950. július 17-e és 20-a között bonyolították le. Egy felvételi bizottságot hoztak létre, amelynek elnöke dr. Némédi Lajos főiskolai igazgató volt, a tanári kart dr. Bihari József, a már ekkor megalakult DISZ-szervezetet Komlói Imre harmadéves hallgató képviselte. A felvételi bizottság két albizottságot alakított, amely előtt ténylegesen megjelentek a felvételre jelentkező jelöltek és itt történt velük az elbeszélgetés. Ezen az elbeszélgetésen mai értelemben vett felvételi vizsga nem volt, hanem elsősorban politikai meggyőződésről, a kialakuló szocialista rendszerhez való hűségről igyekeztek a felvételi bizottság tagjai meggyőződni. Az 1950—51-es tanévre a felvételi vizsgák alkalmával összesen 320 embert választottak ki, ebből azonban szeptemberben csak 255 iratkozott be. A többi közben vagy más felsőoktatási intézménybe ment tanulni, vagy kereső foglalkozás után nézett. Az 1950—51-es tanévben volt első ízben szakérettségis hallgatója főiskolánknak. Különböző szakokra az 1950—51-es tanévben 12 szakérettségis hallgatót vettek fel. A szakérettségis hallgatók bevonulásával a felsőoktatási intézménybe, új arcot kapott a pedagógusképzés is. A szakérettségis hallgatók döntő többsége jól megállta helyét a pedagógiai főiskolán. Egy részük ugyan szakmailag komoly hiányosságokkal küzdött, de politikailag feltétlenül a főiskola előrelendítői voltak, akik komoly élettapasztalattal kerültek a főiskolára és többségük párttag volt.

Az általános iskolai tanárképzésnek szerves része volt a gyakorlóiskola. A főiskola Egerbe helyezésekor a Lyceum épületében működött egy általános iskola, amely a tanítóképző szükségletét kielégítette. Ez az általános iskola azonban csupán alsó tagozatból állt. A másodéves hallgatók esetleges hospitalásait, tanításait az 1949—50-es tanévben még némileg ki tudta elégíteni, de a későbbiekben semmiképpen nem felelt meg a követelményeknek. Az 1950-es tanévtől kezdve bővült is a főiskolai hallgatószám, s így a gyakorlóiskolát mindenképpen ki kellett telepíteni. 1950 nyarán a megyei pártbizottság közbejárására sikerült gyakorlóiskolai célokra megszerezni a II. számú Általános Iskolát, az egykori polgárit. Itt már jobban képzett és nagyobb létszámú nevelői kar állt rendelkezésre, de ennek ellenére 1950 augusztusában a minisztérium a Köznevelésben pályázatot hirdetett gyakorlóiskolai tanári állásokra, és a már ott tanító nevelőknek is meg kellett pályázni az állásokat és bemutatón tanításon bizonyítani, hogy alkalmasak az állás elnyerésére. A 22 helyre 46 nevelő pályázott, s közülük 34 bemutatón tanítást is tartott. Ezek közül válogatták ki a szükséges nevelőket.

1950 nyarán a kétéves képzésnek megfelelően ismét újabb tantervet vezettek be. 1950 őszén a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium az oktató-nevelő munka mellett két fontos feladatot tűzött ki minden pedagógiai főiskola elé. Az egyik az 1950-ben bevezetett tantervi reform tapasztalatainak gyűjtése, megvitatása, a másik a hatékonyabb tanulási módszerek kikísérletezése és bevezetése. A tantervi reformról 1951 januárjában jelentést kellett küldeni a minisztériumnak. Az ezzel foglalkozó tanácsülésről szóló jegyzőkönyv megállapítja, hogy „a főiskolai reform hatalmas lépéssel vitte előre a pedagógiai főiskolákon folyó oktatás és nevelés ügyét”. „A reform a dolgozó nép érdekét szolgálta, mert lehetővé teszi, hogy már két év alatt jól felkészült, a népi demokráciához hű, harcos szellemű nevelőket adjunk az általános iskoláknak.” A jegyzőkönyv részletezése, az egyes szakok problémáinak a felvetése és megválaszolása azt is mutatta, hogy a főiskola tantestülete korántsem volt annyira meggyőződve a bevezetett kétéves képzés hasznos voltáról.

A főiskola tanárai kultúrpolitikai szempontból megértették a képzés lerövidítésének szükségét, de ugyanakkor az is világos volt előttük, hogy az elsajátítandó tananyag csak lényeges csökkentésével tudják feladatukat teljesíteni. Szinte minden szaktanszék tanára felveti azokat a problémákat, amelyek megnehezítik a képzés munkáját. Problémák mutatkoztak a marxizmus tanításánál is. Marxista tanszék még 1950 őszén sem volt, a budapesti tanszék pedig előadó hiányában úgy oldotta meg az oktatást, hogy csak kéthetenként jártak le 2 órát megtartani, a közbeeső hetekben pedig szemináriumok voltak. Problémák mutatkoztak az orosz nyelv tanulásában is. A tanácsülés jegyzőkönyve megállapítja, hogy a nem orosz szakos hallgatók egész tanulmányi idejük alatt heti 2 órában tanulják az orosz nyelvet. „Itt a legfontosabb hiányosság nem az óraszámban mutatkozik, hanem az oktató kérdések minőségében. Feltétlenül szükséges az orosz tanszék olyan megerősítése, amely lehetővé teszi az órák egy jelentős részének a főiskolán belül való ellátását.”

A kedvezőtlen oktatói ellátottság szinte az egész főiskolára jellemző volt. A legtöbb tanszéken még az 1950—51-es tanévben is csak egy oktató működött, ugyanakkor átmenetileg a főiskolának három évfolyama volt. Az 1950 nyarán megjelent rendelet ugyanis már nem tette lehetővé, hogy az akkor másodéven végzett hallgatók azonnal kimenjenek tanítani, hanem még egy félévet eltöltöttek a főiskolán tanulással és tanítási gyakorlatokkal, és csak 1951 februárjában helyezték ki őket általános iskolákba. Így a megnövekedett feladatok most még nagyobb nehézség elé állították a tanszékeken levő oktatókat. A főiskola állami vezetése, hogy segítsen a problémák megoldásán, a legjobb harmadéves hallgatókat bevonta az oktatómunkába. Hivatalos megállapítás szerint a harmadéves hallgatóknak 35 százaléka szemináriumot, illetve tanulókört vezetett, ami gyakorlatilag azt jelentette, hogy 25 harmadéves hallgató heti 4 órában alsóbb éveket oktatott.

Volt azonban olyan tanszék is, ahol átmenetileg harmadéves hallgató látta el a tanszék minden munkáját. 1950 augusztusában dr. Varga Zoltán, a történelmi tanszék vezetője egészségügyi okok miatt kénytelen volt visszaköltözni Debrecenbe. Átmenetileg megoldatlan maradt a tan-

széki helyzet, és 1950 szeptemberétől december elejéig Papp László harmadéves főiskolai hallgató, aki ekkor már mint demonstrátor működött a tanszéken, látta el az elméleti órák jelentős részét. Szemináriumok, tanulókörök vezetésébe harmadéves és másodéves hallgatók is bekapcsolódtak és két középiskolai tanár is részt vett szemináriumok tartásában. 1950. december 1-ével került a történelmi tanszék élére dr. Szántó Imre fiatal keszthelyi középiskolai tanár, akivel a tanszék vezetése hosszú időn keresztül megoldódott.

1950 őszén a főiskola minden irányító szervének fő feladata volt az oktató-nevelő munka és kimondottan a tanulás hatékonyabb megszervezése. A tanulás folyamatosságát állandó jelleggel ellenőrizni kellett, és szinte havonta jelentésben számoltak be a minisztériumnak a főiskolán folyó tanulmányi munkáról. Némileg indokolt volt a hatékonyabb tanulás ilyen mértékű ellenőrzése, mivel a kétéves képzés mellett csak megfejezített munkával lehetett arra számítani, hogy megfelelően képzett pedagógusok kerülnek ki az általános iskolákba. Ugyancsak indokolta a minisztérium részéről ezt a túlzott ellenőrzést az a tény, hogy 1950-ben már jóval nagyobb létszámú elsőéves hallgatót vettek fel, kisebb lehetőség volt tehát a felvételnél a szelekcióra, a pedagógus-szükséglet ugyanakkor nem tette lehetővé, hogy főiskolai tanulmányaik közben végezzenek nagyobb rostálást. Ugyancsak a hatékonyabb tanulást kellett bevezetni azért is, mert ekkor történt meg az első szakérettségis hallgatók felvétele. Indokolt volt, hogy a szakérettségis hallgatókat, de a nem szakérettségis, ugyanakkor gyengébb középiskolai eredménnyel felvett hallgatókat is fokozottabb támogatásban részesítsék. A főiskola állami és pártvezetése jelentős népnevelő munkát végzett azért, hogy a hallgatók a folyamatos tanulást megvalósítsák. Október végén minden tárgyból kisvizsgát tartottak, melyek általában írásbeli jellegűek voltak, és az itt gyenge eredményt elért hallgatókkal a tanszékek külön foglalkoztak. Ezek mellé a hallgatók mellé tanulópárt osztottak be, és a jó tanulók felelősek voltak a hozzájuk beosztott tanulópár fejlődéséért.

1950 decemberében külön főiskolai tantestületi gyűlést tartottak a vizsgák előkészítéséről. Ma már kissé humorosan és számunkra is érthetetlenül hangzik az, amilyen fontosságot tanúsítottak a megfelelő vizsgaelőkészítésnek. Idézem dr. Némedi Lajos 1950. december 23-i jelentését a vizsgák előkészítéséről: „A gyűlésen tisztáztuk a vizsgák politikai jelentőségét és kiemeltük a tanszékek fokozott felelősségét az ifjúság szakmai és ideológiai nevelésével, valamint jó vizsgáival kapcsolatban. Megbeszéljük, hogy a tanszékek agitációs munkájának középpontjában az álljon, hogy a hallgatóknak hazafias kötelességük a jó vizsga, ezzel mutatják meg, hogy szeretik népi demokráciánkat és a Szovjetuniót.”

A vizsgák január 2-án kezdődtek, és a már jelzett tantestületi értekezlet a következő feladatokat tűzte a tanszékek elé:

a) Küzdeni kell minden eszközzel a lemorzsolódás ellen. Ennek az egyéni agitáción túl egyik fontos eszköze az, hogy agitáljunk a minél előbb való bejövétel mellett, vagyis, hogy karácsony másnapján visszajöjjenek a hallgatók és tanuljanak. A korai visszajövétel igen fontos azért is, hogy a talán nem mindenben megfelelő otthoni környezet el ne térítse

a hallgató figyelmét a tanulás központi feladatáról, röviden, hogy ne essenek az idealista befolyás hatáskörébe sokáig. Egyes tanszékek, ahol ez lehető, 28-án vagy 29-én tea mellett baráti összejövetelt rendeznek szakcsoportjuknak, hogy ezzel is buzdítsák őket a korai bejövételre, és hozzájáruljanak a vizsgák baráti légkörének kialakításához.

b) A vizsgaidőszakban a tanszékek kötelezik magukat a vizsgaidőpontok pontos megtartására és arra, hogy minden lehető segítséget megadjanak a hallgatóknak a tanuláshoz. Ez intézményes formában úgy történik, hogy a tanszékek pontosan együttműködnek a DISZ-csoportokkal, összehangolják terveiket. Tanácsot adnak az ifjúságnak, hogy kit tartanak az egyéni tanulásra alkalmasnak, kiknek kell segítséget adni. Amikor egy bizonyos anyagrészt egyéni tanulás vagy tanulópárok munkájában átvettek a hallgatók és a brigádokon is átismételték, akkor a tanszék abból a meghatározott anyagrészből konzultációt tart, amely már mintegy előkollokvium. Erre vonatkozólag a tanszékek és a DISZ már elkészítették terveiket.

c) Az előbbi munkával kapcsolatban különös figyelemmel kell kísérni a szakérettségizetteket, a munkás és szegényparaszt származású hallgatók közül különösen a gyengébbeket. Külön problémát jelentenek az év közben más egyeteméről a VKM által átirányított hallgatók, akik közül néhányan december folyamán jöttek hozzánk. Ezekkel az igazgató egyenként beszélt át a helyzetüket és remény van arra, hogy megfelelő támogatás mellett meg fognak tudni felelni mindnyájan a követelményeknek.

Január elején egy jelentés már beszámol a vizsgák menetéről: „A kollokviumok január 2-án megkezdődtek és általában jó eredménnyel folynak. Hiányosságnak vehető az, hogy a hallgatóság hangulatának az irányítása az első napokban kiesett a kezünkől, így nem kedvező jelenségek is felmerültek. A hallgatók drukkoltak a kollokviumok előtt, és a kapott jegyeken egymás között helytelen módon vitatkoztak. Megbeszéljük, hogy a hangulatot milyen eszközökkel kell megfordítani (DISZ-agitáció, faliújságcikkek, mikrofon beállítása az étterembe, a jól kollokváló hallgatók megszólaltatása stb.), és hogyan kell ellentámadásba átlenyülni.” Úgy gondoljuk, hogy ez az aggodalom és gondoskodás azért már kissé túlzó volt. A hallgatók többsége nem is igényelte ezt a túlzó gondoskodást. A félévi vizsgák minden zavaró körülmény nélkül befejeződtek, s a főiskola 3,5-es átlageredménnyel jó közepes szintet foglalt el.

Február 10-én befejezték vizsgájukat a harmadéves hallgatók is, és 71 harmadéves hallgató elhagyta a főiskolát. Többségük általános iskolai katedránál foglalt helyet, néhányan a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumba mentek dolgozni, többen kerültek pártfunkcióba, 5 közülük pedig, akik szakmailag talán a legjobbak voltak, a főiskola oktatóivá váltak.

1951 tavaszán az egész főiskolát megmozgató rendezvény volt az első főiskolai kultúrnap megrendezése. A kultúrnap megrendezésének tervét már 1951 elején elfogadták és májusban került kivitelezésre. A kultúrnapal az egyik alapvető célja az volt a főiskola vezetőségének, hogy a város lakossága előtt bebizonyítsák, hogy a marxista szemléletű pedagógiai főiskola mind szakmailag, mind kulturális szempontból igen komoly helyet foglal el a város életében. Az ünnepség megrendezésére má-

jus 19-én, illetve 20-án került sor. Május 19-én este a MÁV budapesti Igazgatóság filharmonikus zenekara a főiskola énekkarával együtt hangversenyt adott, melyen a város lakói közül mintegy ezer ember jelent meg. Május 20-án 8 órakor a főiskolai hallgatók felvonulásával kezdődött meg a kultúrnap, a felvonulás alkalmával megkoszorúzták a szovjet hősi emlékművet és a mártírok emlékművét. 9 órakor a főiskola zászlóját avatták fel, ahol dr. Némedi Lajos igazgató mondott avató beszédet. Negyed 10-kor megnyitották a főiskola életét bemutató fotókiállítást és a hallgatók munkáiból válogatott rajzkiállítást. Ugyanebben az időben a gyakorlóiskolában „Iskolánk életéből” címmel nyílt kiállítás. 9.30-tól délig különböző ankétok voltak, pedagógiai ankét, irodalmi ankét, természet-tudományi és társadalomtudományi előadások. Ezekben az előadásokban a városból sok pedagógus vett részt, bár sem a megyei tanács, sem a városi tanács művelődési szervei különösebben nem szorgalmazták a pedagógusoknál az előadásokon és ankétokon való részvételt.

Délután fél 4-től fél 6-ig sportműsor volt a városi sportpályán, amelyen mintegy 1200 ember vett részt. A főiskolai kultúrest, melyet a főiskola zárt udvarán rendeztek meg, este fél 8-tól fél 10-ig tartott. A kultúrnapban a főiskola énekkara és tánccsoportja szerepelt és műsorukat mintegy 3000 ember tekintette meg. Az egésznapos rendezvényen — előadásokon, ankétokon, sportbemutatón, kultúrnapon — mintegy 6000 ember vett részt. A kultúrnap megmozgatta a főiskolának szinte minden oktatóját és hallgatóját. A rendezvény lebonyolítása jelentős anyagi és fizikai erőt, nagy szervezetséget követelt, de eredményével egy olyan hagyományt indított útnak, amely 1955-ig évenként visszatérően jelentős eseménye volt mind a főiskolának, mind Egernek.

1951 nyarán újabb 160 fiatal került ki a főiskola falai közül. Bár többségük általános iskolába ment tanítani, erre az évfolyamra is jellemző, hogy viszonylag sokan kerültek közülük azonnal felelős állami vagy politikai pozícióba, s ott jól megállták helyüket. A végzetek közül öt hallgató gyakornokként főiskolai tanszékeken maradt, de más felsőoktatási intézetekbe is mentek tanítani.

1951 nyarán lényeges változás következett be a főiskola tanári karában is. A tantestület létszáma 47 főre emelkedett, s ez azt jelentette, hogy a következő tanévtől minden tanszéken legalább három ember látta el az oktatási feladatokat. Júliusban alakult meg a marxista tanszéki csoport három fiatal oktatóval és szeptemberben feállították a katonai tanszéket is. A tanári létszám fejlődése mellett érzékeny veszteséget jelentett a főiskolának, hogy dr. Varga Zoltán után 1951 nyarán a debreceni egyetemre helyezték át dr. Rapcsák Andrást és dr. Both Györgyöt is.

Az 1950—51-es tanévvel a főiskola kezdeti lépései lezárultak. Az intézet fiatal kollektívája hősiesen leküzdötte az első nehézségeket, és 1951-től már fokozottabb támogatást kapott a felsőbb szervektől is. A kétéves képzés egyelőre megszilárdult, fejlődött a tantestület, megkezdődtek a jegyzetírások, s a felsőoktatási intézmény formai jegyei is egyre inkább láthatóvá váltak.

A FŐISKOLAI OKTATÓ-NEVELŐ MUNKA VÁLTOZÁSAI ÉS FEJLŐDÉSE

A kezdetet jelentő első évet leszámítva, az általános iskolai tanárképzést a következő korszakokra oszthatjuk:

- a) 1950—1954: A kétéves, részben két-, részben egyszakos képzés időszaka, gyakorlati évvel, melynek végén a jelöltek államvizsgát tettek.
- b) 1954—1959: A hároméves, kétszakos képzés időszaka, melyre jellemző egyes főiskolák szakmai profilírozása és a budapesti főiskola megszüntetése.
- c) 1959—1964: A négyéves, háromszakos képzés ideje, melynél a hallgatók két, kötelezően meghatározott tárgy mellé szabadon választhatnak harmadik szakot. Jellemzője még minden főiskolán a tanszékek teljes visszaállítása és új szaktárgyak bevezetése.
- d) 1964—: A négyéves kétszakos képzés megvalósítása. Az általános iskolai tanárképzés profiljának megszilárdítása. A szakmai és pedagógiai szempontok együttes és fokozottabb érvényesülése.

Azok a gazdasági és társadalmi problémák, amelyek az 1950-es évek elején hatottak Magyarországon a szocializmus építésének kezdetén, nem maradtak hatástalanul oktatásunkra sem. Oktatási életünkre, így a felsőoktatásra is az erőteljes centralizáció volt a jellemző. A tanévnnyitó beszéd szempontjaitól a munkaterv szempontjainak rögzítésén keresztül, a szinte minden héten való jelentésadásig, a minisztérium teljesen körülhatárolta a felsőoktatási intézmények életét. Természeteszerű, hogy ezen belül az oktató-nevelő munka lényegét illető rendelkezések, utasítások is szinte naponként jelentek meg. Ezeknek egy része valóban szükségszerű volt, így a kialakuló új felsőoktatási rendszert célozták egységesíteni, más részük azonban szükségtelenül nehezítette meg a felsőoktatási intézmények életét és munkáját.

Szükségesnek tekinthetjük 1950—53 között a tanulás folyamatosságát biztosító módszerek országos elterjesztését. A minisztérium már 1950-ben is szorgalmazta az egységes követelményrendszer megvalósítását, az 1951—52-es tanévben pedig minden egyetem és főiskola számára kötelező direktivákat állapítottak meg. 1951. november 3-án Budapesten az összes felsőoktatási intézmény részvételével tanácskozást tartottak a folyamatos tanulás megvalósításának módszeréről. Ez sok esetben azt is jelentette, hogy az előadási órák elején számonkérő részt iktattak be. A szeminarizálás lényegében a leadott anyag megtárgyalását jelentette. Ezek voltak a begyakorló vagy továbbfejlesztő jellegű csoportos foglalkozások, anyagkövető szemináriumok. Ezek az anyagkövető szemináriumok és a folyamatos tanulást biztosító számonkérés 1951—52-ben és még a következő néhány évben szükségszerű volt, mert igen sokan jöttek közvetlenül a termelő munkából, szakérettségis kollégiumokból vagy elmaradt vidéki kisebb középiskolákból, ahol az egyetemi, főiskolai tanulási módszereket természetesen nem sajátíthatták el.

Jellemző volt a minisztérium részéről a lemorzsolódás elleni következetes küzdelem is. Ezt már egyértelműen pozitív ténynek nem fogadjuk el. A lemorzsolódás elleni küzdelem célja az volt, hogy az egyetemekre, főiskolákra bekerülő munkás-paraszt vagy szakérettségis fiatalok számára feltétlenül biztosítsák a tanulás lehetőségét. Gyakorlatilag azonban ez azt jelentette, hogy azokat a tanárokat, akik több hallgatót megbuktattak, szinte felelősségre vonták, hogy miért buktattak, miért nem foglalkoztak úgy a hallgatókkal, hogy eredményes vizsgát tudjanak tenni. A lemorzsolódás elleni harc gyakorlatilag azt eredményezte, hogy 1952—53-ban alig volt olyan félév, amikor bukott hallgató lett volna a főiskolán. A kétéves főiskolai képzés idején tanulmányi okok miatt mindössze néhány hallgató hagyta el a főiskolát.

A minisztérium erőteljes irányító munkája az 1952—53-as tanévben érte el csúcspontját. A Közoktatásügyi Minisztérium 1952. augusztus 25-én kiadott tanév eleji utasításában megállapítja, hogy az 1951—52-es tanévben előrelépés történt a felsőoktatási módszerek kidolgozásában, bevezették az ellenőrzési terveket, az egységes vizsgamódszereket, az osztályfőnöki rendszert, és a szakérettségis hallgatókkal való foglalkozás megszilárdult. Ennek eredményeként emelkedett a tanulmányi színvonal, csökkent a hiányzás és javultak a tanulmányi eredmények. Továbbra is hibaként tünteti fel, hogy sok egyetemen és főiskolán még mindig magas a bukási arány, a tanszékek nem érzik felelősségüket, és mindez annak a következménye, hogy az egyetemek és főiskolák politikai vezetése gyenge. Az 1952—53-as tanév fő feladatát az utasítás az oktató-nevelő munka pártos egységében jelöli meg, amely egyaránt vonatkozik a hallgatók és tanárok körében megnyilvánuló ellenséges magatartás elleni fellépésre. Feladatul tűzi ki a tanulmányi színvonal további emelését és a diákszál-lókkal való fokozottabb foglalkozást.

Az utasítás a már előbb ismertetett módon havonta kért jelentést a hiányzásról és létszámalakulásról, félévi ellenőrzési tervet kellett készíteni a felsőoktatási intézményeknek, amelyekben fel kellett tüntetni a kisvizsgák és konzultációk időpontját, a félévi vizsgaidőszakban pedig heti statisztikában kellett beszámolni a vizsgaeredmények alakulásáról.

A Közoktatásügyi Minisztérium utasítása természetesen az Egri Pedagógiai Főiskolára is érvényes volt, megvalósítása azonban a kétéves képzés miatt még nagyobb nehézségekbe ütközött, mint más jellegű, hosszabb képzési idejű egyetemeken, főiskolákon. Létrehozták a 15—20 hallgatóból álló tanulmányi csoportokat, a csoportvezető kiválasztása éppen a kétéves képzés miatt azonban gyakran esetleges volt, és nem mindig a legmegfelelőbb személyre esett a választás. A tanulmányi csoportokat vezető csoportfelelős hallgatók főleg a tanulmányi osztály szociális előadójával tartották a kapcsolatot. Ezek részére minden hónapban értekezletet hívtak össze, ahol részben beszámoltak a csoport életéről, részben a főiskolai módszertani bizottság által kitzűzött konkrét feladatokat ismertették velük. A tanulmányi csoportok egyik fő célja a tanulmányi munka előmozdítása, a gyengébb hallgatók segítése volt. Ennek érdekében minden szakon vagy csoportos tanulást vezettek be, vagy megszervezték a

tanulópárok beosztását, ahol egy jó tanuló mellé egy vagy két gyenge tanulót osztottak be.

A minisztériumi utasítás fontos politikai feladatként jelölte meg a diákszállókkal való foglalkozást is. A diákszállók helyzete ugyancsak egyik fájó pontja volt a főiskolai oktatásnak is. 1951-ig a kollégiumok jelentős nevelési szerepet játszottak a főiskola életében mind politikai, mind közösségformáló szempontból. 1951-ben a kollégiumok helyett kialakuló diákszálló-rendszer ezt a feladatot nem tudta betölteni. A diákszállók lényegében valóban szállók voltak, ahová a hallgatók csupán bejártak aludni, egyébként az ifjúság életének minden tevékenysége a főiskolán belül folyt le. Maga ez a helyzet jelentős közösségi nevelő tényezőtől fosztotta meg a főiskolát akkor, amikor az ifjúság közösségi és politikai nevelésére a korábbiaknál is sokkal nagyobb szükség volt.

A főiskolai oktató-nevelő munkát nemcsak a kétéves képzés befolyásolta negatívan, hanem a nagyarányú hallgatói létszámingadozás is. Az 1950—51-es tanévben az összhallgatói létszám még 400 körül volt, 1952-ben már több mint 300 elsőéves hallgatót vettek fel, 1953-ban pedig az összhallgatói létszám két évfolyamon megközelítette a 750-et. Tehát évről évre 100—150 fővel növekedett a beiskolázott hallgatók száma. Az Oktatásügyi Minisztérium azzal indokolta a nagyarányú felvételi keretszámemelést, hogy nagy szükség van az általános iskolai szaktanárookra, és így feltétlenül indokolt, hogy a főiskolák kapacitásuk végső határáig felvegyék a főiskolára jelentkező érettségizett fiatalokat. A létszám ilyen nagy arányú megduzzadása szükségessé tette a tanári létszám állandó emelését is, zsúfoltakká váltak a diákszállók és a főiskola épülete is lassanként kezdett szűkké válni, ami kezdettől (1949) fogva alig felelt meg arra a célra, hogy egy felsőoktatási intézmény legyen. 1953-ban a megszüntetett szakérettségis kollégium 7 helyiségét a főiskola megkapta oktatási célokra, és átmeneti jelleggel ide telepítették a matematika és történelmi tanszéket.

A hallgatói létszám megállapítása azonban nem nyugodott reális alapon. Végeredményben a főiskolai tanárképzés egész eddigi periódusában nem határozta meg a tényleges általános iskolai szaktanári szükségletet. 1951—53-ban azért kellett a maximális hallgatói létszámot felvenni, mert rendkívül nagy volt a szaktanárhiány, 1953 őszén viszont már kiderítették, hogy az általános iskolai tanárhiány megszűnt és lényegében nincs szükség az általános iskolai tanárképző intézmények, pedagógiai főiskolák további működésére. 1953—54 telén kiéleződött a harc a főiskolák fennmaradásáért, mely harc egyik oldalán az egyetemek képviselői, vezetői álltak, azt hirdetve, hogy a kétéves általános iskolai tanárképzés nem kielégítő, nem oldja meg a problémákat, ugyanakkor azt állították, hogy az egyetemnek kellő számú tanárt tudnak képezni nemcsak a középiskolák, hanem az általános iskolák számára is.

1954. február 11-én az Oktatásügyi Minisztériumban Erdei-Grúz Tibor miniszter elnökletével megtartott kollégiumi ülésen vitatták meg a tanárképzés ügyét. Az előterjesztésben úgy vetődött fel a kérdés, hogy a pedagógusképzés tervezése nem volt reális, túl nagyra méretezték, és a jelenlegi ütem mellett csupán az egyetemeken több ezren végeznek peda-

gógus szakon, ezeknek egy részét máris általános iskolába kell küldeni tanítani. Úgy vetődött fel tehát a probléma, hogy vagy az egyetemek maradjanak meg mint tanárképző intézmények vagy a főiskolák. A megvitattott előterjesztés ugyanakkor azt is kimondotta, hogy a kétéves pedagógiai főiskola nem megfelelő, mert szakmailag nem ad kellően képzett tanárokat az általános iskolák számára. Az elhangzott vitában többen az egyetemi egységes tanárképzés mellett foglaltak állást. Azt hangoztatták, hogy a képzettebb egyetemi oktatók tanárképző munkája feltétlenül előnyösebb, és az általános iskola csak nyer azzal, ha az általános iskolában is egyetemet végzett tanárok oktatnak. A főiskolák érdekében elsősorban dr. Némédi Lajos szólalt fel és kifejtette, hogy véleménye szerint az általános iskolák megalakulása tette szükségessé a pedagógiai főiskolák megszervezését, az tehát nem szükségmegoldás volt és ma is szükséges a pedagógiai főiskolák fenntartása. Szerinte egységes tanárképzés esetén az egyetemeknek az általános iskolai tanárképzést fő feladatnak kellene kezelni, és maguknak az egyetemi tanároknak is meg kellene ismerni az általános iskolai tanári pályát és az általános iskolai módszereket. A vitában ugyancsak a pedagógiai főiskolák fenntartása mellett szólalt fel Kovács József, a pedagógus szakszervezet főtitkára, aki kifejtette aggályát, hogy akkor akarunk egységes tanárképzést megvalósítani, amikor még nincs egységes iskola. Szerinte a változás mindenképpen az általános iskola megrázkódtatásához vezetne. A tanítóképzés és az egyetem között nagyon nagy a távolság. Kovács József szerint az előterjesztés maximalista volt, és szerinte eredményesebb hároméves képzéssel tanárokat képezni, mert az az általános iskolák adott színvonalát kielégíti, az egyetem viszont nem tudná jól megoldani egységesen a középiskolai és általános iskolai tanárok képzését. Kovács József is javasolta ugyanakkor, hogy vonjanak össze esetleg főiskolákat és csökkentésük a felvett létszámot.

Összefoglalójában Erdey-Grúz Tibor megállapította, hogy az előterjesztés nem eléggé meggyőző, figyelembe kell venni az elhangzott javaslatokat, és szükségszerűen tovább kell gondolkodni a problémák megoldásán. Ugyanakkor azt is kijelentette, hogy mind a tanítóképzőkben, mind a felsőoktatási pedagógusképző intézményekben a következő években csökkenteni kell a beiskolázási létszámot.

Lényegében a minisztériumi vitával egy időben 1954 februárjában jelent meg az MDP Központi Vezetőségének határozata a közoktatás felülvizsgálatáról. Ez a párthatározat részletesen elemzi az 1945-től eltelt időszak oktatásügyi eredményeit és hiányosságait, s az eredmények elismerése mellett megállapítja, hogy „nem gondoskodtunk megfelelően általános iskoláinkról”, s „reális adottságaink számbavétele nélkül — túlfejlesztettük és túlszakosítottuk közép- és felsőoktatásunkat”. Gyakorlatilag a párthatározatnak ez a megállapítása eldöntötte a pedagógiai főiskolák további sorsát is. Világos volt, hogy ezek után a főiskolákat, mint általános iskolai tanárképző intézményeket nem lehetett megszüntetni, hisz az alsófokú oktatás további fejlesztéséhez feltétlenül szükséges volt a tanárképző intézmények fenntartása is. Ugyanakkor ez a párthatározat tette lehetővé, sőt szükségessé, hogy 1954 tavaszán megjelent az Oktatás-

ügyi Minisztérium 8550—46/1954. IX. sz. rendelete a pedagógiai főiskolák képzési idejének 3 évre való felemeléséről.

Az Oktatásügyi miniszter hivatkozott utasítása a következőket tartalmazta:

„Az 1950. évi 21. sz. törvényerejű rendelet 6. §-ában foglalt felhatalmazás alapján az alábbiakat rendelem el:

1. A pedagógiai főiskolákon a tanulmányi időt az 1954—55. iskolai évtől kezdődően 3 évben állapítom meg.
2. Az oklevél megszerzése előtti gyakorló évet megszüntetem.
3. A harmadik tanulmányi év végén a hallgatók az 1032/1952. (IX. 27.) Mt. h. sz. minisztertanácsi határozatban előírt államvizsgát tesznek. A sikeres államvizsga után a hallgatók általános iskolai tanári oklevelet kapnak.
4. A pedagógiai főiskolákon az 1954—55. tanévtől kezdődően kétszakos képzés bevezetését rendelem el. A kétszakos szakcsoportokat külön utasításban szabályozom.
5. Az 1954—55. tanév előtt beiratkozott hallgatók az eddig érvényben volt tanulmányi rend szerint folytatják tanulmányaikat.”

Vitathatatlan tény, hogy a kétéves általános iskolai tanárképzés számos problémát rejtett magában. Egyrészt két év alatt valóban nem lehetett megfelelően felkészített szaktanárokat kibocsátani, másrészt a kétéves képzés szükségszerűen a hallgatók nagyarányú megterheléséhez vezetett. A kétéves képzés időszakában a hallgatók átlagos heti óraszama 40—45 között volt. Ez a rendkívül magas óraszám szükségszerűen azt eredményezte, hogy a hallgatók a kötelező olvasmányokat sem tudták kellő mértékben elsajátítani, arra pedig csak elenyészően jutott idejük, hogy ezeken túlmenően saját szorgalmukból szakkönyveket olvassanak.

A párthatározat hasznos útmutatásokat tartalmazott az egyetemi, főiskolai oktatómunka szempontjából. Kimondotta, hogy „egyetemeinken elméletileg jól megalapozott, sokoldalú és magas színvonalú szakképzést kell megvalósítani”. Nem elég, hogy bizonyos mennyiségű ismeretet közöljenek az egyetemek, hanem feladatuk megtanítani a hallgatókat az elmélyült önálló munkára, a tudományos gondolkodásra, ki kell fejleszteni a hallgatóban a tudásszomjat, az alkotószellemet, az aktív kezdeményező képességet. Ez egyben azt is jelentette, hogy az egyetemi, főiskolai oktatásnak nem kell szájbarágásnak lenni, nem kell az új ismeretek legutolsó mozzanatát is előadás formájában átadni a hallgatóknak, hanem lehetőséget kell biztosítani a képességek önálló kibontakoztatásához. Mindez természetesen vonatkozott a hároméves pedagógiai főiskolára is. 1954 őszén az elsőéves hallgatók már a hároméves képzés átmeneti tanterve alapján kezdték meg tanulmányaikat. A hároméves képzés végleges tantervét 1955 őszére kellett elkészíteni. A minisztérium irányításával a pedagógiai főiskolák tanszékei és a szakbizottságok egyéves munkával 1955 őszéig kidolgozták a hároméves tanterveket, felülvizsgálták az egyes tantárgyak programjait. Ehhez a munkához az MDP Központi Vezetőségének határozata megadta az irányelveket, az Oktatásügyi Minisztérium pedig rendeletével biztosította a legfontosabb feltételeket, valamint a fel-

emelt képzési időt. Ezzel a pedagógiai főiskolák tevékenységének új korszaka kezdődött meg.

A tantervek kidolgozásához kiadott irányelvek rámutatnak arra, hogy a pedagógiai főiskolákon a legfontosabb ismeretek körét az általános iskolai felső tagozat tantervi anyagának következetes figyelembevételével kell meghatározni, úgy, hogy azt felsőoktatási szinten és módszerekkel a tudomány rendszerének figyelembevételével építsék fel. A tananyag zsúfoltságának megszüntetése érdekében a programok által felölelt anyag terjedelmét lényegesen nem bővítették. A hároméves képzést úgy igyekeztek kialakítani, hogy egyes szaktárgyak óraszámai a három év alatt maximálisan 25—30 százalékkal emelkedjenek és elsősorban a tananyag minőségi továbbfejlesztését, a fogyatékoságok kiküszöbölését tegyék lehetővé.

A hároméves keretben nagyobb teret kellett biztosítani a gyakorlati foglalkozások számára és meg kellett oldani a szaktárgyak és az általános képzés területei közötti koordinációt. A tantervi reform a főiskolák képzési rendszerét gyakorlatibbá is tette. Bár megszűnt a harmadév gyakorló jellege, mégis a hároméves képzési rendszer lehetőséget nyújtott arra, hogy a kikerülő általános iskolai szaktanárok alaposabb módszertani, pedagógiai, gyakorlati felkészültséggel rendelkezzenek. Az új tanterv szerint a hallgatók a negyedik és ötödik félévben sajátították el a szaktárgyak módszertanát, s a módszertanra fordított órák száma tárgyanként összesen 60—70 volt. A tanítási gyakorlatoknál is új rendszert vezettek be. Az ötödik, hatodik félévben a hallgatók hospitálásokat és gyakorlati tanításokat végeztek a gyakorlóiskolában, és így az egész év általános iskolai képzési folyamatát tisztán látták.

A hároméves képzés bevezetésének pozitívumai mellett komoly tervezésembeli problémák is jelentkeztek. Mint már láttuk, kiderült, hogy mind az egyetemek, mind a pedagógiai főiskolák túlságosan sok pedagógust képeztek, ezért szükségessé vált a felveendő hallgatói létszám nagyarányú csökkentése. 1954-ben zuhanásszerűen esett az egri pedagógiai főiskola hallgatói létszáma is. Míg az 1950-es évek első éveiben 300—350 között volt az évfolyamonkénti hallgatói létszám, addig 1954-ben mindössze 77 elsőéves hallgatót vettünk fel, és 1958—59-ig az első évfolyam száma soha nem érte el a 150 főt.

Főiskolai szempontból a másik negatív jelenség a főiskolák szakosítása volt. A racionálisabb képzés megteremtésének jelszavával 1955-ben az egri főiskolán megszűnt a kémia, az ének és a testnevelés szakos tanárképzés, és ezeket a szakokat más főiskolára vitték át. Ugyancsak 1955-ben megszűnt a budapesti pedagógiai főiskola, melynek hallgatóit és oktatóit a megmaradt három másik főiskolán helyezték el. A hallgatói létszám csökkentésével együtt szükségessé vált a tanári létszám jelentős csökkentése is. 1954-ben a főiskola oktatói létszáma már 90 főre emelkedett, 1955-ben azonban a nagyarányú hallgatói létszám csökkentése miatt 22 főiskolai oktatónak kellett elhagyni az intézményt.

1957—58-ban ismét felszínre került az egységes tanárképzés terve. A Pedagógiai Szemle és a Felsőoktatási Szemle hasábjain a magyar felsőoktatás számos jeles képviselője fejtette ki véleményét. A vitázók közül

Kelemen László, Némedi Lajos és Faragó Béla a tanárképző főiskolák fenntartása mellett, Bizó Gyula és Jausz Béla az egységes egyetemi tanárképzés mellett foglaltak állást. Rajtuk kívül még mások is hozzászóltak a tanárképzés ügyéhez. Végeredményben három problémakör körül csúcsosodott ki a vita. Az egyetemeken valósítanak-e meg egységes tanárképzést, a pedagógiai főiskolák váljanak-e az egységes tanárképzés műhelyévé, az egyetemek pedig tudósképző intézmények legyenek, vagy pedig a harmadik alternatíva: négyféle szinten folyjon nevelőképzés. Ez az elképzelés 1957-ben vetődött fel, amikor már konkrét kidolgozás alatt állt a tanítóképzés felsőfokú szintre emelése. Világossá vált, hogy a tanítóképzés középfokú megvalósítása ekkor már túlhaladott álláspontot képviselt, s a közoktatás irányítói már kidolgozták a felsőfokú óvónőképző és tanítóképző intézetekre vonatkozó elképzeléseket. 1958-ban már kialakultak az öt éves egyetemi képzés körvonalai is.

A kulturális fejlődés a főiskolák vezetői előtt világossá tette, hogy szükséges a továbblépés a hároméves általános iskolai tanárképzésben is. A főiskolai tanárképzés hívei azonban ezt az utat nem az egységes tanárképzés megvalósításában, hanem a négyéves, háromszakos általános iskolai tanárképzésben látták. Dr. Némedi Lajos a Felsőoktatási Szemle 1958. évfolyamában írt cikkében kifejti, hogy fő feladatunk továbbra is az, hogy igyekezzünk az általános iskolát valóban általánossá tenni. „A kisebb falvak, tanyaközpontok iskoláiban még csak osztatlan vagy részben osztott tanulócsoportokban folyik az oktatás. A tanítást igen sok helyen a felső tagozatban is tanítók látják el szakképesítés nélkül. A kis iskolákban megtalálható egy-két szaktanár pedig szaktárgyain kívül válogatás nélkül kénytelen más tárgyakat is tanítani.” Példaként említi Borsod-Abaúj-Zemplén megyét, ahol általános iskola közül csak 119, az általános iskolák 26 százaléka rendelkezik teljesen osztott felső tagozattal. A tényleges helyzetet figyelembe véve, cikkében is azt javasolja dr. Némedi Lajos, hogy a „főiskolákon háromszakos tanárokat képezzünk négy év alatt. Ilyen nevelő esetében az egy iskolánál működő négy-öt tanár már minden tárgyat szakszerűen tud tanítani. Ezzel pedig — lényeges újabb anyagi erőfeszítés nélkül — közelebb jutunk célunkhoz, szakrendszertől oktatásban tudjuk részesíteni az ország lakosságának egy újabb el nem hanyagolható hányadát.”

Az általános iskolai tanárképzés fejlődésének újabb eredményeként 1959-ben megjelent az MM 29.710/1959. III. számú utasítása, mely a pedagógiai főiskolákon folyó tanárképzés idejét négy évre emelte. Ugyanakkor ez a rendelet intézkedett a háromszakos képzés bevezetéséről is. A négyéves képzésben a szakképzés elmélyültebbé, alaposabbá válhatott. A háromszakos képzés mellett is lehetővé vált, hogy a hallgatók egyes tárgyakból tudományos előképzést kapjanak. A háromszakos képzésben voltak előírt és választható szakok. Az Egri Pedagógiai Főiskolán kötelezően előírt szak volt a magyar—orosz szak, a magyar—történelem szak, biológia—földrajz szak és matematika—fizika szak. Ezekhez választható szakok voltak az ének, rajz, testnevelés, harmadik szakként az orosz, a kémia, a mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok, valamint a műszaki ismeretek és gyakorlatok. Kémiát csak biológia—földrajz és matematika

—fizika, mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakot csak biológia— földrajz, műszaki ismeretek és gyakorlatok szakot csak matematika— fizika szakos hallgatók választhatták.

A négyéves háromszakos képzés megvalósításával teljesen helyreállt az Egri Pedagógiai Főiskola integritása is. Újra megszervezték a kémia, ének és testnevelési tanszékeket és megkezdték a szervezését a mezőgazdasági és műszaki tanszéknek. Több mint egy évtized távlatából talán vitatni lehetne, hogy a négyéves háromszakos képzés megfelelő alapokat nyújtott-e mindhárom szaktárgy teljes értékű elsajátításához. 1959-ben azonban a négyéves háromszakos képzést jelentős mértékben társadalmi szükséglet, az általános iskolák szaktanárigénye hozta létre. Az egységes tanárképzés vitájával párhuzamosan azt lényegében teljesen illuzórikussá téve. 1957-től fokozatosan térthódítottak, éppen a legkisebb általános iskolákban a képesítés nélküli nevelők és ezeknek a képzése, valamint ezek felváltása képzett szaktanárokkal feltétlenül szükségessé és indokolttá tette a háromszakos képzés megvalósítását. Csakis a háromszakos tanárképzés pillanatnyi bevezetésével lehetett csökkenteni azt a pedagógiai kontárkodást, ami számos kisebb általános iskolában megnyilvánult.

A négyéves képzésre való áttérés szükségszerűen magával hozta ismét a tantervek és programok, valamint a jegyzetek újrainrását, átírását. A négyéves képzésnek megfelelően fejleszteni kellett az előadások, szemináriumok, gyakorlatok módszertanát is, hiszen a megváltozott körülmények között szükségszerű volt, hogy új módszerekkel oktassák a főiskolai hallgatóságot. A gyakorlat, elsősorban a tanítási gyakorlat, a pedagóguspálya közelségének szerepe jelentős mértékben megnövekedett a négyéves, háromszakos képzésben. A minisztériumi tervek szerint is a gyakorlati képzésnek sokkal inkább súlypontba kellett kerülni, mint a korábbi években. Ezt célozta például a kéthetes falusi tanítási gyakorlat bevezetése 1962 őszétől, de ezt célozta a szakmetodikusi rendszer kiépítése is a szaktanszékek mellett. 1962-től kezdve minden szaktanszék mellé igyekeztek szakmódszertant oktató tanárokat beállítani, azzal a céllal, hogy részben a szaktárgy módszertanát oktassák, másrészt a gyakorlóiskolában levő hospitálásokat és tanítási gyakorlatokat irányítsák és ellenőrizzék. Bár a későbbiek folyamán a szakmetodikusi rendszert ilyen formában megszüntették, de mindenesetre ez a háromszakos képzés egyik jelentős kezdeményezése volt. 1961-ben újabb formai változás történt az általános iskolai tanárképzésben. A Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről szóló 1961. évi III. törvény következményeként az addigi pedagógiai főiskolákat tanárképző főiskoláknak nevezték el. A pedagógiai főiskola elnevezés megváltoztatását a felsőfokú tanító- és óvónőképzők felállítása tette szükségessé, mivel a tanárképző főiskoláktól függetlenül itt is pedagógusképzés folyt, s a megkülönböztetés mindenképpen indokolt volt. A pedagógus-szükséglet növekedése és a ténylegesen meglévő nagyarányú hiány 1962-ben a nyíregyházi tanárképző főiskola felállításához vezetett.

Társadalmi rendszerünk és a szocialista demokratizmus fejlődésének következményeként 1963 nyarától megszűnt a származási kategória figyelembevételével az egyetemi, főiskolai felvételnél. A Magyar Szocialista

Munkáspárt VIII. kongresszusának határozata — amelynek értelmében a származási kategorizálást megszüntették — kimondja: „A tehetséges munkás- és parasztfiatalok továbbtanulását — ami művelődési politikánknek változatlanul fontos része — nem a szociális korlátozások mechanikus alkalmazásával, hanem a szükséges politikai, anyagi, szociális és nevelési feltételek biztosításával, az oktató- és nevelőmunka fejlesztésével kell elérni.” Az Egri Tanárképző Főiskola oktatói kollektívája büszkén állapíthatja meg, hogy 1963 óta is a felvett hallgatóknak 50 százaléka fizikai dolgozók gyermeke. Természetesen nem csupán a felvételi bizottságok pártos munkájának az eredménye ez a százalékarány, hanem nem kis mértékben azt is visszatükrözi, hogy az általános iskolai tanári pályára meglehetősen nagy számban jelentkeznek a vidéki dolgozók, munkások és parasztok gyermekei.

A négyéves, háromszakos képzés időszakában lényeges személyi változások is történtek a főiskola életében. 13 évi igazgatói működés után 1961-ben megvált a főiskola vezetésétől dr. Némedi Lajos, majd 1962 nyarán intézetünket is elhagyva a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Germanisztikai Tanszékének lett a vezetője. Utódja dr. Szántó Imre kandidátus, a Történelem Tanszék vezetője lett. Ugyancsak 1962-ben a Gödöllői Agrártudományi Egyetemre távozott dr. Hortobágyi Tibor, a biológiai tudományok doktora, aki 13 éven keresztül irányította a főiskola Növénytan Tanszékének munkáját. E két kiváló képességű tudós pedagógus kiválása komoly vesztesége volt a főiskolának.

1964-ben a tanárképző főiskolák életében újabb jelentős tartalmi és formai változás következett be. Ekkor került sor a négyéves, kétszakos képzés bevezetésére, ami jelenleg is meghatározója az általános iskolai tanárképzésnek. Mint már korábban is említettük, a négyéves, háromszakos képzést az általános iskolai tanárképzés irányítói is átmeneti megoldásnak tekintették. 1959-ben különösen a kis iskoláknál szükség volt a nagyobb arányú szakos ellátásra. Ez részben néhány év alatt sikerült is, másrészt kiderült, hogy a háromszakos képzés nem váltja be teljes mértékben a hozzá fűzött reményeket. A végzett főiskolások elhelyezkedési rendszere olyan volt, hogy velük teljes mértékben a megyei tanácsok rendelkeztek és ott alkalmazták őket, ahol leginkább szükségesnek látták. Ilyen körülmények között a végzett hallgatóknak csak kisebb százaléka került kis településre, ahol mind a három szakját fel tudta használni, többségük olyan általános iskolába került, ahol csak két szakot hasznosíthatott, így tehát a háromszakos képzés gyakorlatilag nem vált be. A háromszakos képzés ugyanakkor jelentős megterhelést jelentett a hallgatóknak és megnehezítette az egyes szaktárgyakban való alaposabb elmélyülést.

A kétszakos képzésre való áttérés szükségessé tette, hogy újabb tantervek és programok szülessenek és az új tanterveknél és programoknál fokozottabban figyelembe vegyék a pedagógiai és módszertani szempontokat is.

Az első kétszakos évfolyam 1964-ben kezdte meg tanulmányait, az utolsó háromszakos évfolyam pedig 1967-ben végzett. A kétszakos képzésre való áttérés közben lényeges változás történt a tanárképző főiskolák irányításában is.

1966 tavaszán megalakult a minisztériumban a pedagógusképző osztály, mely az egész általános iskolai pedagógusképzés irányítását és felügyeletét ellátta. Ettől kezdve ez alá az osztály alá tartoztak a tanárképző főiskolák is. A pedagógusképző osztály még inkább azzal a céllal, elképzeléssel és feladattal jött létre, hogy az általános iskolai pedagógusképzésben a pedagógiai és módszertani szempontokat fokozottabban érvényesítse. A pedagógusképző osztálynak kimondottan az volt az állásfoglalása, hogy az általános iskolai tanárképzésben is a szaktárgyak elsődleges szerepét bizonyos mértékig csökkenteni kell, s a tanárképzés munkájában is a fő súlyt a kissé lemaradt pedagógiai és szakmódszertani ismeretek emelésére kell fordítani.

1966 nyarán újabb változás következett be a főiskola vezetésében. Ötévi igazgatói munka után dr. Szántó Imre elfogadta a szegedi József Attila Tudományegyetem meghívását a Középkori Magyar Történelmi Tanszék élére és eltávozott a főiskoláról. Utóda, dr. Szücs László, a Kémia Tanszék vezetője lett, aki munkatársaival együtt tovább haladt az általános iskolai tanárképzés korábbi útján, s a pedagógusképző osztály koncepciójának megfelelően igyekezett azt magasabb színvonalra emelni.

Az 1964-es tanévben a kétszakos képzésre való áttérés még a régi tantervek alapján történt meg, az új tanterveket csak 1968—69-re készítették el és gyakorlatilag a reformprogramok bevezetésére csak az 1970—71-es tanévben került sor. Közben elsősorban a minisztérium részéről történtek kezdeményezések új tárgyak bevezetésére, amelyek feltétlenül gyakorlatibbá tették az általános iskolai tanárképző munkát. A főiskola vezetői és oktatói is érezték, hogy a tanárképzés gyakorlati munkájában hiányosságok vannak. Voltak a tanárképzésnek olyan területei, amelyek kimaradtak látószögünkől.

A minisztérium kezdeményezésére az 1968—69-es tanévtől kezdve fokozottabb hangsúlyt kapott az úttörő- és osztályfőnöki munkára való felkészítés. Ez a két terület rendkívül jelentős az általános iskolai tanári munkában, s ez ideig tanárképző tevékenységünkben nem foglalt el kellő helyet. Úttörővezetéssel a korábbi években, sőt a főiskola megalakulásától kezdve foglalkoztunk, ez azonban elsősorban elméleti jellegű volt, most viszont a főiskolai hallgatók jelentős gyakorlati képzésben is részesültek. Az elméleti anyag elsajátításán túl minden főiskolai hallgató egy nyáron kéthetes úttörővezető-képző táborban vett részt, féléven keresztül pedig úttörőcsapatoknál teljesített rajvezető-helyettesi munkát. Az úttörővezető-képzés új formájának kialakulása után alakult meg a Neveléstudományi Tanszék mellett az úttörőkabinet, ahol évenként teljesen önkéntes alapon 40—50 hallgató dolgozik és készül fel intenzíven az úttörővezető munkára.

Az osztályfőnöki munkára való felkészítésnél komolyabb hiányosságok voltak. Ezek a hiányosságok különösen a vidéki tanítási gyakorlatok alkalmával már korábban is felszínre kerültek. Vidéki tanításokon levő hallgatóinkkal szakmai és módszertani szempontból a fogadó iskolák elégedettek voltak, de kifogásolták, hogy az osztályfőnöki munkára nincsenek előkészítve, és nem tudják azokat a formai követelményeket sem, amelyek az osztályfőnöki munkával együtt járnak. Valóban szükséges volt tehát, hogy az osztályfőnöki feladatokra fokozottabban felkészítsük a hallgatókat. Ez az

1968—69-es tanév második felében következett be, amikor átmeneti program alapján már az első évben jelentős ilyen irányú képzést biztosítottunk.

Hosszas előkészítő munka után 1970 őszén került sor az új reformterv bevezetésére. Az új tanterv fő jelszava a korszerűsítés és iskola-központúság volt. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy az általános iskolai pedagógusképzés fő feladata olyan tanárok képzése, akik elsősorban az általános iskolai oktató-nevelő feladatok ellátását tartják szem előtt, és ugyanakkor fel vannak vértvezve a korszerű módszerekkel. Az új tanterv értelmében vezettük be 1970 őszén a beszédművelés oktatását a nem magyar szakos hallgatók részére, ugyanekkor kezdtük meg az iskolaegészségtan oktatását, amely minden hallgató számára kötelező volt. Több évi kísérletezés után tantervszerűen ekkor indult meg az audiovizuális eszközök használatának oktatása, amely — kivéve a műszaki és fizika szakos hallgatókat — ugyancsak minden hallgató számára kötelező volt. Lényeges előrelépés volt nyelvoktatásunk terén 1970 őszén a nyelvi laboratórium felállítása. Közel félmillió forintot költséggel, 24 fülkés laboratóriumot állítottunk fel. 1970 őszén a minisztérium rendeletére 25 fővel megindult főiskolánkon a magyar—angol szak. Az orosz és angol szakos hallgatók nyelvi képzése jelentős mértékben a nyelvi laboratóriumban történik.

Az 1970 szeptemberében bevezetett tanterv keretjellegű volt, amely nagyobb önállóságot biztosított a tanszékeknek az előadási, illetve gyakorlati szemináriumi feldolgozásra szánt anyagrészek arányainak megállapításához. Ezzel a tanterv nagyobb alkalmazkodási lehetőséget nyújtott egy-egy csoport előképzettségéhez, tanulmányi szintjéhez és érdeklődési köréhez. A főiskola tanszékei messzemenően éltek is a kerettanterv adta lehetőségekkel, és a korábbi évekhez viszonyítva csökkentették az előadások óraszámát, a szemináriumok, gyakorlatok számát pedig növelték. Ugyancsak lehetőséget adott a kerettanterv arra, hogy a tananyagban belül az egyes szakbizottságok, sőt tanszékek bizonyos ésszerű átcsoportosítást hajtsanak végre.

Az új tanterv a régihez képest lényegesen csökkentette a hallgatóknak félévenként előírt vizsgák számát is. A vizsgaszám csökkentésével arányosan nőtt a gyakorlati jeggyel záródó tárgyak száma. A tantervnek ez az intézkedése több vonatkozásban is kedvező hatású volt:

- emelkedett a tanulmányi színvonal még akkor is, ha a tanulmányi átlagok ezt nem tükrözték, mert az oktatók éppen a kevesebb vizsgára való tekintettel szigorúbbak voltak;
- az elővizsgák rendszere fokozatosan megszűnt, a vizsgahalasztás pedig lecsökkent;
- a korábbi csoportos vizsgák helyett bevezettük az egyéni vizsgát, s így voltak hallgatók, akik már a vizsgaidőszak közepére eredményesen befejezték az előző félévet;
- nem egy hallgató már az adott vizsgaidőszakban kijavította sikertelen vizsgáját.

A vizsgaszámok csökkenése és a gyakorlati jeggyel záródó tanulmányok növekedése jó hatással volt az oktatás tartalmára és módszerére is. Azoknál a tantárgyaknál, amelyek a régi tanterv szerint kollokviummal záródtak, de az új szerint gyakorlati jeggyel, a félév során a hallgatók

munkájának az ellenőrzését úgy szervezték meg, hogy a hallgatókat félév közben is aktivizálják, munkájukat menet közben is értékelik, hogy reális gyakorlati jegyet adhassanak. Általában az így adott gyakorlati jegyek reális talajon nyugodtak. Mindezt azért merjük meggyőződéssel állítani, mert a reformtanterv számos tanszékünknel az ellenőrzés és értékelés új módszereinek bevezetését tette szükségessé. A neveléstudományi, a földrajzi, a marxista és a kémiai tanszék kísérletjellegűen tesztjellegű felmérő dolgozatokat írtak félév közben, amelyek egy-egy anyagrészt átfogtak és így félév végére, mire a gyakorlati jegy adására sor került, szisztematikusan végigvették a félév teljes anyagát. Bár nem vagyunk meggyőződve arról, hogy ez volt az egyedüli helyes megoldás az ellenőrzésnél, mindenesetre ezek a kísérletek az említett tárgyaknál jelentős eredményre vezettek. Mint már azt a korábbiakban is megállapítottuk, a pedagógiai főiskolák, illetve tanárképző főiskolák megalakulásuktól kezdve azt tekintették alapvető feladatuknak, hogy szakmailag és pedagógiailag jól képzett, ideológiailag fejlett, politikailag szilárd, a szocializmus rendszeréhez hű általános iskolai tanárokat képezzenek. Főiskolai nevelőmunkánkat 20 éven keresztül ezek a célkitűzések határozták meg. Az 1960-as évek közepén felsőoktatási szinten mégis egyre nagyobb erővel vetődött fel a nevelés kérdése, és az 1966 tavaszán megalakult pedagógusképző osztály is egyik fő feladatának tekintette a főiskolákon folyó nevelőmunka intenzívebbé tételét.

A Művelődésügyi Minisztérium azt a feladatot tűzte a főiskolák elé, hogy fokozzák a végző általános iskolai tanárok hivatástudatát, és készítsék fel jobban hallgatóikat a közösségi munkára. 1966-tól kezdve a különböző igazgatói értekezletek egyik napirendi pontját ez képezte. A nevelő munka előtérbe állítását a pedagógusképző osztály először éppen Egerben, az 1966 októberében megtartott igazgatói értekezleten hirdette meg. 1968 tavaszán a Szegeden megtartott I. országos felsőoktatási nevelési konferencia is a felsőoktatási nevelési problémákat tűzte napirendre. A főiskolákon a nevelés kérdése egyébként is szinte állandó jelleggel előtérben állt. 1968 májusában a tanárképző főiskolák fennállásának 20. évfordulója alkalmából Egerben megrendezett országos tudományos ülésszak is az általános iskolai tanárképzés oktatási és nevelési feladataira hívta fel a figyelmet. Ezt követően 1968 őszén a Művelődésügyi Minisztérium minden felsőoktatási intézménynek feladatává tette, hogy az első félév folyamán nevelési konferencia keretében tárgyalják meg az adott intézmény nevelési problémáit.

Az Egri Tanárképző Főiskola 1968. december 18-án össznevelői értekezleten vitatta meg a főiskolai nevelés kérdéseit. Az előterjesztett referátum gondosan elemezte a főiskolai ifjúság élet- és munkakörülményeit, emberi és politikai magatartását és meghatározta azokat a feladatokat, amelyekkel a nevelőmunka hatékonyságát fokozni lehet. A konferencia után került sor a hároméves tanszéki nevelési tervek kidolgozására, melyek 1969 tavaszára készültek el. A tanszéki nevelési tervek tulajdonképpen a korábbi 20 éves tapasztalatok összegezését és továbbfejlesztését jelentették.

1969 őszén egy politikai és nevelési szempontból egyaránt jelentős aktusra került sor. November 19-én a Magyar Népköztársaság Elnöki

Tanácsa törvényerejű rendeletének alapján az Egri Tanárképző Főiskola felvette a néhány héttel korábban elhunyt nagy vietnami politikus, Ho Si Minh nevét. Az Elnöki Tanács adományozó levelét a Gárdonyi Géza Színházban megtartott ünnepélyen dr. Orbán László, a művelődésügyi miniszter első helyettese adta át a főiskola vezetőinek.

A tanszéki nevelési tervek összegezéséeként 1969 őszére ideiglenes jelleggel elkészült a főiskola nevelési keretprogramja. Ezt véglegesen 1970 őszén vezettük be, amikor már egy újabb jelentős dokumentum napvilágot látott, és azzal nevelési keretprogramunkat kiegészítettük.

1970. február 18--19-i ülésén fogadta el a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága az ifjúságpolitikai irányelveket, amelyeket főiskolánk társadalma is már 1970 tavaszán megvitatott és a ránk vonatkozó elképzeléseket, irányelveket igyekeztünk bedolgozni nevelési programunkba. A főiskola tanácsa 1970. december 7-i ülésén határozta meg az irányelvekből fakadó főiskolai tennivalókat. A főiskolai tanácsülés határozata kimondja, hogy „1971. február végéig a KISZ alapszervi vezetőségekkel közösen megtartott tanszéki értekezleteken minden tanszék dolgozza fel a tanácsülés anyagát”. A tanszéki jelentések alapján az ezzel kapcsolatos határozatokat az alábbiakban lehetne röviden összegezni:

1. Alapvető nevelési követelménynek tekinti minden tanszék a kommunista szakemberképzést és a kommunista emberi tulajdonságok alakítását. Ez minden oktató elsőrendű feladata. Különösen azokon a tanszékeken, ahol több párttag van, a pártépítő munkát is a tanszéki kollektíva feladatává tették.

2. Minden tanszék fokozott feladatának tekinti a munkás-paraszti származású hallgatók munkájának figyelemmel kísérését és támogatását.

3. Az eddigieknél fokozottabban kötelességüknek tartják a tanszékek, hogy munkatervüket és egész munkájukat jobban egybehangolják a KISZ-alapszervezetek életével és munkájával.

4. Minden tanszék arra törekszik, hogy munkaprogramjába a hallgatók önállóságát jobban igénylő tevékenységi formákat építsen be.

Az ifjúságpolitikai irányelvek végrehajtása során számos olyan feladatot oldottunk meg, amellyel a főiskolai élet demokratizmusát kibontakoztathattuk, és amellyel az ifjúság munkáját a főiskola egész életébe jobban tudtuk kapcsolni. 1970-től kezdve a főiskolai élet demokratizmusa egyre jobban kiterjedt, és az ifjúság képviselői nem csupán formális feladatokat láttak el, hanem számos területen valóban meghatározólag szóltak bele a főiskola egész életébe.

Az oktató-nevelő munkáról szóló fejezet befejezésekként érdemes néhány pillantást vetni a hallgatói létszámalakulást mutató táblázatra. Figyelmesebben megvizsgálva érzékelhető az a hullámozás, amit korábban jeleztünk. 1954-ig a 700 fölötti hallgatói létszám a kétéves képzésre vonatkozik, tehát évfolyamonként 300—350 hallgatót vettünk fel. 1954—55-re felére csökken a létszám, a következő évben pedig 197 összhallgatói számmal eléri mélypontját, annak ellenére, hogy ebben az évben a megszűnő pesti főiskoláról is jöttek Egerbe hallgatók.

Az évfolyamonkénti létszám 1961-ig még a következő években is alig emelkedik 100 fölé, s csak a négyéves háromszakos képzéssel növekszik 150—160 hallgatóra. Az 1960-as évek végén 200 fölé, majd az 1970—71-es tanévtől különösen a matematikával párosított szakok keretszámának megemelésével 300 fölé nő az I. évfolyamra felvett hallgatók száma.

A hallgatók létszámának alakulása

Tanév	Nappali tagozat		Levelező tagozat
	Összes hallgatók létszáma	Oklevelet szereztek	Oklevelet szereztek
1948—49	110		—
1949—50	240		919
1950—51	493	70	362
1951—52	630	160	849
1952—53	707	224	354
1953—54	724	309	409
1954—55	386	345	320
1955—56	197	306	349
1956—57	329	75	63
1957—58	341	97	—
1958—59	359	109	27
1959—60	408	115	36
1960—61	448	128	67
1961—62	489	135	113
1962—63	605	118	229
1963—64	659	127	351
1964—65	705	143	500
1965—66	723	157	719
1966—67	735	148	575
1967—68	745	174	562
1968—69	735	143	390
1969—70	770	158	207
1970—71	818	160	162
1971—72	915	173	230
1972—73	1005	144	—

A hallgatói létszámingadozás a végzeteknél is jól megfigyelhető. Az 1972—73-as tanévvel bezárólag a főiskola nappali tagozatán összesen oklevelet nyert 3718 személy. Nem vállalkozhatunk arra, hogy alaposan megvizsgáljuk egy ilyen hatalmas tömeg területi és foglalkozásbeli elhelyezkedését. Ez külön tanulmányt igényelne, de ismert tény, hogy Szabolcstól Zaláig és Nógrádtól Csongrádig mindenhol található Egerben nappali tagozaton végzett tanárok.

Az elhelyezkedési skála legalább ilyen széles. Beosztott általános iskolai nevelőtől egyetemi tanárig, vezető beosztásban levő párt- vagy állami funkcionáriusig minden változat megtalálható. Kísérletképpen a négy első évfolyamnál végeztünk nem egészen pontos vizsgálatot. Az 1951 és 1954 között végzett 763 személy jelenlegi munkaköre hozzávetőlegesen a következő:

Vezető beosztásban levő párt-, tanácsi, tömegszervezeti dolgozó:	35
Egyetemi, főiskolai oktató:	29
Középiskolában tanít:	42
Általános iskolai igazgató, szakfelügyelő:	170
Beosztott általános iskolai nevelő:	487

A vezető beosztású dolgozók között van, aki a Kultúrkapcsolatok Intézetének elnökhelyettese, van megyei SZMT-titkár, budapesti kerületi párttitkár, politikai főiskolai tanár. A felsőoktatási intézményekben dolgozók közül 7 kandidátus, 2 tanszékvezető egyetemi tanár, 6 főiskolai igazgató vagy helyettes. A középiskolákban tanítók egy része ugyancsak vezető beosztásban van. A Heves megyei középiskolák felében az igazgató vagy -helyettes eredetileg az egri főiskolán végzett.

A több mint 3 és fél ezer ember közül elvélve is alig tudunk olyan személyről, aki államunkat hűtlenül elhagyta volna, vagy akit politikai vagy erkölcsi ok miatt eltanácsoltak volna a pedagóguspályáról.

Röviden meg kell emlékeznünk tanárképzésünknek egy szükség-szerűen periférikus, de nagy létszámát tekintve igen jelentős területéről: a levelező képzésről. A szaktanítói tanfolyamok már 1947-ben megkezdődtek. Ezek 1949-től a főiskolák irányítása alá kerültek. 1949 nyarán még Debrecenben rendezték meg az első szaktanítói tanfolyamot. Az egyhónapos tanfolyam anyaga zsúfolt volt, s a tanfolyamon túl a hallgatók évközi továbbtanulása megoldatlan maradt. Az oktatók jobb kihasználása érdekében 1950 és 1951 nyarán szakosították a tanfolyamokat is. Az egész ország területéről Egerbe jöttek a magyar—történelem szakos nevelők 5 hetes nyári tanfolyamra. Az I. és II. évfolyamon levő, közel 2000 hallgató elszállásolására és oktatására minden kollégiumot és középiskolát igénybe kellett venni.

1952-től a nyári tanfolyamok rendszere fokozatosan megszűnt. Oroszból és testnevelésből ugyan még 1954-ben is volt tanfolyam, de ezeket felváltotta a megyeszékhelyeken megtartott évközi konzultáció és a fél-évenkénti vizsga, amit ugyancsak a megyeszékhelyen tartottunk meg. Levelező oktatásunknak komoly kezdeti hiányossága volt, hogy főiskolai jegyzetek csak igen gyéren álltak rendelkezésre.

Levelező oktatási rendszerünkben lényeges fejlődést jelentett 1955, amikor a 3 éves nappali tantervre építve megindult a 4 éves levelező képzés. Ettől kezdve a levelező hallgatók részére is rendeztünk felvételi vizsgákat. 1955—1960 között a levelező hallgatók száma lényegesen lecsökkent. Nappali tagozaton is ezekben az években volt legalacsonyabb a létszám, s a tanácsok nem nagyon szorgalmazták a már tanító pedagógusok szakosodását.

1960-tól megindul a képesítés nélküliek tömeges áramlása az iskolákba, s ez főiskolai vonatkozásban azt eredményezi, hogy ugrásszerűen megemelkedik a levelező hallgatók száma. Az 1960-as évek első felében évenként átlag 600 fölött van a felvettek száma. A csúcspontot az 1964—65-ös tanévben érjük el, amikor összesen 2207 levelező hallgatónk van.

A képzés iránti megnövekedett igény meglehetősen gyakran vezet a levelező oktatási rend megváltoztatásához. 1961-ben a két szaktárgy párhuzamos képzését felváltja a megosztott képzés abból a célból, hogy lealább egyik szaktárgyból minél előbb végezzenek a képesítés nélküli nevelők. Az 1964—65-ös tanévben a főiskolák kérésére visszaállítják a párhuzamos képzést, de az 1969—70-es tanévvel ismét a megosztott képzés került bevezetésre.

A levelező oktatás méreteit tekintve messze meghaladja a főiskola nappali képzését. Levelező tagozaton húsz év alatt összesen 7793 embert képeztünk ki. Ebből 1951—52-ben 1281 szaktanítói, a többi szaktanári oklevelet kapott. Bár a levelező képzés igen nagy terhet ró mind a hallgatókra, mind a főiskolai oktatókra, úgy érezzük, hogy ezt képzési formát még hosszú időn keresztül nem tudjuk kiküszöbölni oktatási rendszerünkben.

4.

A FŐISKOLA POLITIKAI-MOZGALMI ÉLETÉNEK FEJLŐDÉSE

A tanárképző főiskolák létrehozásával olyan iskolatípust hívott életre a Magyar Népköztársaság kormánya, amely alkalmas volt arra, hogy az új Magyarország demokratikus társadalmának kialakításában alapvető részt vállaljon. Ennek a feladatnak a megoldásában lényeges szerepet töltek be — és töltenek be ma is — az intézet kommunista tanárai és hallgatói. Nem véletlen, hogy az új intézmény létrehozása nagy érdeklődést váltott ki a megyében, a városban. A régi rend hívei gyanakvással, a megye kommunistái bizakodással, örömmel fogadták az új intézményt — annak kommunista tanárait.

A megyei pártvezetés — felismerve ennek a jelentőségét — első perctől kezdve nagy gondot fordított a főiskolán folyó nevelő-oktató munkára, a pártszervezet működésére. A párt vezető, irányító szerepe — kétségbe nem vonható történelmi igazságként állapítható meg —, az intézmény kialakításában a szervezésben nagy jelentőségű volt. A munka dandárját az a néhány kommunista tanár vállalta, akik az MDP főiskolai aktívacsoportjában működtek. Debrecenben ugyanis még nem volt önálló pártszervezet, csak aktívacsoport működött.

Az október 8-án tartott ünnepi megnyitón a Magyar Dolgozók Pártja részéről Sulyán György Heves megyei titkár vett részt és mondott köszöntő beszédet. A minisztérium részéről dr. Faragó László pesti főiskolai igazgató vett részt. Október második felében Ortutay Gyula miniszter is meglátogatta az új főiskolát. A fontos dátumok között kiemelkedő jelen-

tőségű november 5-e, amikor megalakult az MDP főiskolai szervezete. A városi pártbizottság részéről Csirmaz Dezső elvtárs vett részt az alakuló gyűlésen. A pártszervezet létszáma 34 fő volt. Az alakuló ülésen dr. Kiss Kálmán ismertette a taggyűlés tárgyát és a pártszervezet megalakításának napirendre tűzését. Ezután Csirmaz Dezső elvtárs ismertette a pártszervezet vezetőségére vonatkozó javaslatot:

Titkár: Laczkó András
Káderes: Jedlicska Gyula
Propagandista: dr. Kiss Kálmán
Szervező: Papp László
Gazdasági vezető: Balca Margit

A taggyűlés egyénenként átvizsgálva, egyhangúlag elfogadta a jelöléseket.

A megválasztott vezetőség nevében Laczkó András titkár köszönte meg a taggyűlés bizalmát. A taggyűlés lelkes hangulatát tükrözik a hozzászólások. Laczkó elvtárs az alapszervezet megalakulásának jelentőségét így fogalmazta meg: „Ünnep ez a mai nap a számunkra, és tudatában vagyunk annak, hogy csak akkor végzünk jó munkát, ha példaképül a Szovjetunió Kommunista Pártját állítjuk magunk elé.” Igó Béla javaslatot terjesztett a taggyűlés elé, hogy köszöntsék a párt Központi Vezetőségét a megalakulás alkalmából. Darvas Andor szintén javaslattal élt, hogy munkafelajánlással ünnepeljék ezt az alkalmat. Dr. Kiss Kálmán összefoglalójában hangsúlyozta, hogy: „Minden munkánkat a párt irányításával és vezetésével akarjuk végezni, mindenben alávetjük magunkat a párt szervezeti szabályzatának, és mindig hűségesek maradunk a párthoz.” A taggyűlés lelkes ünneplésben részesítette a pártot és az Internacionálé eléneklésével ért véget.

Az újonnan alakult pártszervezet szervezte és irányította már november 7-én a Nagy Októberi Szocialista Forradalom megünneplését. A városi pártbizottság által szervezett nagy tömegdemonstráción a főiskola valamennyi dolgozója, hallgatója részt vett. November 30-án ugyancsak a pártszervezet irányításával lelkesen ünnepelte a főiskola valamennyi dolgozója és hallgatója új otthona, Eger város felszabadulásának ünnepét.

Az a lelkesedés, amely szerte az országban jellemezte ezt az időszakot, a főiskolai pártéletben is jelentkezett. Bekapcsolta a párttagokat és pártonkívüli tanárokat és hallgatókat a falujáró mozgalomba. A hallgatók egy-egy 20 főnyi csoportja minden vasárnap részt vett a falujáró mozgalomban a városi pártbizottság irányításával. Előfizetőket gyűjtöttek a főiskolán a Szabad Népre. Megszervezték a hallgatók rendszeres újságolvasását és ennek sikere érdekében minden hét szombatján közös sajtómegbeszéléseket tartottak az aktuális bel- és külpolitikai kérdésekről. A városi végrehajtó bizottság jóváhagyásával az MDP főiskolai pártszervezete a középiskolák kollégistái számára természettudományos előadássorozatot szervezett, amelyet november 27-től öt vasárnapon át folytatólagosan délelőttönként tartottak. Alapfokú pártszemináriumot szerveztek, amelyet a megalakulás után szinte azonnal megindítottak és egyidejűleg gondoskodtak arról is, hogy a főiskola valamennyi dolgozója szakszervezeti szemi-

nárium keretében ideológiai oktatásban részesüljön. A pártszervezet irányításával beindítottak egy természettudományi előadássorozatot is, differenciált programmal, egy sorozatot a fizikai dolgozók részére, egyet pedig a város értelmiségének részére.

A szervezeti élet színvonalának emelése érdekében bizalmi és népnevelő hálózatot építettek ki. A Politikai Bizottság határozatának megfelelően megkezdték a pártépítő munkát is, és alig egy hónappal a megalkulás után, a taggyűlés napirendjén már ott szerepelt a tagjelöltek felvételi kérelme. A pártszervezet politikai súlya, vezető szerepe és tagságának létszáma is igen gyorsan növekedett. A főiskola növekedésével és a pártépítés eredményeképpen újabb elvtársak kapcsolódtak be a pártszervezet munkájába.

1950 novemberében már, éppen a gyors fejlődés következtében, a Központi Vezetőség határozata foglalkozik az egyetemi-főiskolai pártszervezetekkel. A határozat — az ideológiai-politikai munka színvonalának emelése érdekében — átszervezéssel kapcsolatos feladatokat szabott meg: „A megyei pártbizottság szervező és agitációs-propaganda titkárai hívják be a megye területén levő egyetemek és főiskolák pártszervezeteinek titkárait. Ismertessék a Szervező Bizottságnak az egyetemi pártszervezetek átszervezéséről szóló határozatát, magyarázzák meg ennek szükségességét és beszéljék meg a feladatokat. Számoljanak be a taggyűlésen a tagságnak, milyen eredményeket értek el az egyetemi reform végrehajtása és a tanulmányi fegyelem javítása terén, valamint ismertessék az átszervezéssel kapcsolatos új szervezeti formát. A megyei pártbizottság gondoskodjon arról, hogy a választások előkészítésére széles körű agitáció folyjon.”

Fenti határozat alapján a főiskolai pártszervezet decentralizálására vonatkozó javaslatot 1950. november 17-én a pártszervezet megtárgyalta és szervező bizottságot hozott létre ennek lebonyolítására. November 21-én a 30 tagú tanári és dolgozói alapszervezet megválasztotta 3 tagú vezetőségét, amelynek titkára dr. Kiss Kálmán lett. November 22-én a hallgatói pártszervezet is megalakult. A kb. 50 tagú hallgatói alapszervezet élére 5 tagú vezetőséget választottak. November 28-án a csúcsvezetőség megválasztására is sor került.

A párt szervezeti életének továbbfejlesztését szolgálta a Központi Vezetőség Szervező Bizottságának 1951. június 6-i határozata, amely szerint „a főiskolai pártmunka további javítása érdekében függetlenített titkárokat, a városi pártbizottságokhoz köznevelési felelősöket kell beállítani”. A csúcsvezetőség függetlenített titkárának 1952. január 22-én Szokodi Józsefet terjesztette fel a megyei pártbizottság. Az április 23-án kelt levél szerint beállítása megtörtént. Fentiek alapján 1952-től 1956 novemberéig három alapszervezet működött főiskolánkon, amelyet a főiskolai csúcsvezetőség fogott össze, élén a függetlenített titkárral.

Ez a szervezeti forma valóban alkalmas volt arra, hogy nagyobb lehetőség nyíljon az egyes alapszervek sajátos feladatainak megtárgyalására is. Jó együttműködést valósított meg a csúcsvezetés az ifjúsági szervezettel és az állami vezetéssel is. A pártéletet mindig a kidolgozott munkaterv szabályozta, amely tanévenként elkészült, és összeállította a demokratikus

centralizmus elvének szem előtt tartásával történt. A munkaterv összefoglalta a kisebb kommunista csoportok munkáját, a bizalmi csoportok, majd pártcsoportok munkáját. Az ifjúsági szervezet segítségét, a velük való szoros együttműködést mindig fontos feladatnak tartotta pártszervezetünk vezetősége. Az ifjúsági szervezet titkára tagja volt, illetve tagja ma is a főiskolai pártszervezet vezetőségének (csúcsvezetőségének).

Az 1955—56-os évek ideológiai zűrzavara igen megnehezítette a főiskolai pártmunkát is. A szervezeti kereteket, pártbizalmiak, agitációs csoportok stb. működését mindig fenntartottuk, de a pártszervezet munkája ezekben az években tartalmilag már sok kívánnivalót hagyott maga után.

Az országos pártvezetésben jelentkező ingadozások, a dogmatizmus és revizionizmus hatása nem maradt nyomtalan a főiskolai pártéletben, illetve az oktató-nevelő munkában sem. Fellépésünk, erőfeszítésünk az ingadozásokkal, elvtelenségekkel szemben sajnos nem járt sikerrel. Az országos eseményekkel egy időben főiskolai pártszervezetünk és ifjúsági szervezetünk ellen is megindult a hajsza. A kommunisták nagy része hű maradt kommunista elveihez, voltak akik az ellenforradalom nehéz napjaiban a harcot is vállalták.

A konszolidáció nehéz hónapjaiban újjászerveződött a párt és 1957 januárjában megalakult a főiskolai MSZMP-szervezet. Az új, egységes alapszervezet kiindulópontja, szervezője lett az egész főiskolai munkának, a szocialista nevelőmunka továbbvitelének. Az 1958—59-es tanévben már sikerült az első lépéseket megtenni, a kommunisták munkájának első eredményei jelentkeztek. A megyei, városi pártvezetés által nyújtott segítség — összefogása a főiskolai oktatók mintegy 30 százalékát kitevő párttagságával — eredménnyel járt.

Az egységes pártszervezet titkára:

1957-ben Szokodi József

1958—64 Csóka János

1964—70 dr. Pelle Béla

1970-től Csillag Béla

Pártszervezeti életünk egy fontos állomása az 1972-es év, amikor a pártszervezet taggyűlése határozatot hozott alapszervezetünk decentralizálására.

Az intézet gyors növekedése, az egyre bonyolultabb feladatok, az emelkedő követelmények szükségszerűen megkövetelték, hogy a hatékonyabb politikai munka, az intézet célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a pártszervezeti munkát is helyezzük új keretek közé. Olyan keretek közé, amely még jobban biztosítja a hatékony, magas színvonalú tartalmi munkát.

Ennek alapján alakultak ki az új alapszervezetek:

I-es alapszervezet (irodalom, nyelvészet, orosz, angol, ének-zene, történelem, pedagógiai tanszékek). Titkár: Tar Lőrinc.

II-es alapszervezet (biológia, földrajz, mezőgazdasági ismeretek és gyakorlat, rajz, testnevelés, marxizmus—leninizmus tanszékek). Titkár: Sándor Ferenc.

III-as alapszervezet (matematika, fizika, kémia, műszaki ismeretek és gyakorlat, kollégium). Titkár: dr. Jakab Albert.

IV-es alapszervezet (Gyakorló Általános Iskola). Titkár: Szabó Zoltán.
V-ös alapszervezet (hivatali, adminisztratív és fizikai dolgozók, nyugdíjasok). Titkár: Kerey Miklós.

Csúcsvezetőség titkára: Csillag Béla; tagjai: Erdész Ede, Friedrichné dr. Kovács Irén, Mező Lajosné, Mlínkó László, dr. Nagy József, dr. Rados Mihály, Szabó Zoltán, Tóth Vilmos.

A főiskolai pártszervezet működése folyamán mindig betöltötte vezető szerepét. Az oktató-nevelő munka irányításában és a feladatok megoldásában a kommunisták nagy részt vállaltak. Pártszervezetünk irányítója, részese volt annak a harcnak, amelyet a párt, a szocialista—kommunista tanárképzés érdekében folytatott.

Pártszervezetünk munkája és fejlődése, elért eredményeink tükrözik a magyar kommunisták harcát és eredményeit, de tükrözi az új, induló élet nehézségeit is, és osztozunk az olykor jelentkező hibákban is.

A pártszervezet 25 éves tevékenységének bemutatására — e megemlékezés keretei között — a terjedelem miatt sem vállalkozhatunk, de nehezíti ezt a munkát az is, hogy a forrásanyagok még feltárára, rendezésre várnak. Az évforduló arra ad csak lehetőséget, hogy a továbbiakban néhány fontosabb területen vegyük számba a végzett munkát. A főiskolai pártszervezet sajátos feladatai közé tartozó egyik fontos területe az ifjúsági szervezet politikai, szervező, nevelőmunkájának segítése. A főiskolai pártszervezet ezt az irányító, segítő tevékenységet az elmúlt 25 év alatt mindig igyekezett ellátni.

A Debrecenben megalakult főiskolán egyidejűleg létrehozták a hallgatók ifjúsági-politikai szervezetét is, a MEFESZ-t. Már az Egerbe áthelyezett főiskolán jól működő és tapasztalatokkal rendelkező szervezet kezdte meg munkáját. Különösen emelte a mozgalmi munka színvonalát, hogy az új főiskolára azok az egri „prepák” iratkoztak be, akik a korábbi években már Egerben a forradalmi ifjúsági mozgalom vezetői voltak. Ismerték a helyi adottságokat, egyik-másik közülük komoly munkásmozgalmi tapasztalattal is rendelkezett. Nem kis részük volt pl. Jedlicska Gyula, Tóth János, Pelle Béla és más egri akkori tanítóképzősnek az iskolák államosításáért folyó harcban.

Az Egerbe átköltözött főiskola ifjúsági szervezetének éppen a forradalmi ifjúsági mozgalmi tapasztalatok miatt Jedlicska Gyula elsőéves magyar—történelem szakos hallgató lett a titkára, aki ekkor már megyei pártbizottsági tag volt. A MEFESZ szervezeti felépítése a következő volt. Az egész főiskolának volt egy központi MEFESZ-vezetősége és ezenkívül minden évfolyamon az évfolyambizottság. Az évfolyambizottságokat a titkár fogta össze és a főiskolai MEFESZ-bizottsággal tartotta a kapcsolatot. A főiskola MEFESZ-vezetősége a következő személyekből állt: titkár: Jedlicska Gyula, tagjai: Falucska Jenő, Papp László, Igó Béla, Papp Irma, Márton Vera, Duró Lajos, Dráviczki Imre, Fehér András.

A MEFESZ szervezeti élete és az egész főiskola szelleme rendkívül demokratikus volt. A MEFESZ és a később megalakult ifjúsági pártszervezet és a főiskola pártszervezete között igen jó kapcsolat, szoros együttműködés alakult ki. A MEFESZ és a később megalakult ifjúsági pártalapszervezet képviselői ott ültek a főiskola vezető testületeiben. A hallgatók

a főiskola minden területén képviseltették magukat. A diákjóléti bizottságban, az ösztöndíjak odaítélésénél, szociális segélyek nyújtásánál, kollégiumi felvétellel, kizárással kapcsolatos döntéseknél a vezető szerep a főiskolai hallgatóké volt. Az ifjúsági szervezet részt vett a fegyelmi ügyek elbírálásánál, döntésénél is. Számos esetben ugyanakkor az ifjúsági szervezet javasolta fegyelmi eljárás megindítását a hallgatók ellen. Az 1949—50-es tanévben öt hallgatót távolítottak el, jelentős mértékben az ifjúsági szervezetnek, maguknak a hallgatóknak a javaslatára, a pártszervezet egyetértésével. Ezek az eltávolított hallgatók vagy osztályidegenek voltak, akik nem tudtak beilleszkedni a főiskola közösségébe, vagy pedig erőteljesen egyházi befolyás alatt álltak és nem látszott garancia arra, hogy vallásos világnézetükben változás következik be.

A pártszervezet együttműködésével a MEFESZ politikai tevékenysége komoly eredményekkel járt, megnőtt a kommunisták befolyása a hallgatók között, így sokan a hallgatók közül is beléptek a pártba. A MEFESZ és ifjúsági pártszervezet által kialakított demokratikus légkör szükségszerűen azt eredményezte, hogy a hallgatók igényelték a politikai nevelőmunkát és szívesen végeztek agitációs munkát. Rendszeressé vált már 1949 őszén, hogy főiskolai hallgatók csoportjai minden vasárnap kijártak falusi agitációra. Az Eger városi I-es pártkörzet elől indultak a teherautók 20—25 főiskolai hallgatóval és mentek ki a megyének szinte minden területére. Ezekben az agitációkban elsősorban a termelőmunka jobb megszervezésére ösztönözték a parasztságot, de végeztek választási agitációt is és különböző más célok érdekében is mozgósították elsősorban a parasztságot. Ezeket az akciókat rendszeresen összekapcsolták kultúr-műsor adásával, általában az volt a helyzet, hogy délelőtt és a kora délutáni órákban agitáció folyt házaknál, délután pedig a helyi EPOSZ-vagy SZIT-szervezettel karöltve a főiskolai hallgatók kultúr-műsort adtak.

1950 tavaszán, mint már azt korábban láthattuk, az MDP Központi Vezetősége elérkezettnek látta az időt az egységes ifjúsági szervezet létrehozására. 1950 őszére a főiskolán is újjászerveződött az ifjúsági mozgalom, létrejött a főiskolai DISZ-szervezet. A főiskolai DISZ-szervezet titkárai:

1950 szeptemberétől 1951-ig: Tóth János

1951—52: Pelle Béla

1952-től Gaál István elvtársak.

1954-ben az MDP Központi Vezetőségének határozata alapján az ifjúsági mozgalmak élére is függetlenített titkárokat állítottak. 1954-től 1956 októberéig a főiskolai DISZ-szervezet első függetlenített titkára Szűcs László elvtárs lett. A DISZ-szervezet munkája a tanulás segítésében, a hallgatók politikai-világnézeti nevelésében jelentkezett. Munkafegyelmi versenyt indítottak és a legjobb DISZ-csoport elnyerhette a DISZ-bizottság versenyzászlaját, a legjobb évfolyam pedig a pártszervezet zászlaját. Ezek a célkitűzések ösztönözték, lelkesítették a főiskolai ifjúságot.

A nevelőmunkában a hazaszeretetre nevelést, a szocialista haza védelmét tartották fontosnak. Az 1950-ben beindított katonai oktatást, annak segítését különösen fontosnak tekintették. Az e tárgyban elért eredményeket számon tartották, faliújságok számoltak be arról, ki kapott ötöst,

és „tűzhet egy piros zászlót a békebástyára”. A politikai-világnézeti magatartásban vagy tanulmányban jelentkező hibákkal szemben nagyon tudatosan felléptek. Ezt tükrözik a DISZ Heves megyei Bizottságához továbbított főiskolai DISZ-bizottsági jelentések (1951 december). A főiskola oktatói átértékelték az ifjúsági mozgalom jelentőségét és szívesen segítették a DISZ-munkát.

Az 1950—53-as évek nagy lendülete után hanyatlás volt érezhető a főiskola ifjúsági mozgalmi életében. E lendület csökkenéséhez hozzájárult, hogy ez időszak végére a szakérettségis tanfolyamok megszűntek, de hozzájárultak a társadalmi-gazdasági életben jelentkező problémák is. Az egyre nagyobb súllyal jelentkező problémákat a főiskolai pártszervezet segítségével a DISZ-szervezet vezetősége felmérte. 1953 februári jelentésében az agitáció csökkenését és a kádermunka hiányosságait számba vette.

A főiskola pártszervezetének kezdeményezésére a főiskola tanácsa is napirendre tűzte a DISZ munkáját. A főiskola tanácsának 1953. február 5-i tanácsülési jegyzőkönyve megállapítja, hogy „nagy részüknél, különösen az első évfolyamon tapasztalható volt a politikai indifferenzitás, a közügyek iránti érdeklődés hiánya. Minthogy a hallgatókat főként azok nevelhetik, akik oktatják is őket, arra törekedtünk, hogy a tanári testületben alakítsunk ki egységes nevelési elveket és elsősorban a tanárok ideológiai színvonalának emelésével, az ő jó példamutatásukkal lendítsük ki ifjúságunkat a közönyből és fásultságból.” A jegyzőkönyv azt is megmutatja, hogy elsősorban a főiskolai hallgatók melyik rétegénél mutatkoznak problémák. „Hogy paraszti származású hallgatóinkat befolyásolja a falu jelenlegi problematikája, a szocialista átalakulás nagy kérdése, erre a párt Heves megyei bizottsága hívta fel a figyelmünket, mikor december elején alaposan megtárgyalta a főiskola oktató-nevelő munkáját és a legfontosabb teendőkről határozatot is hozott.” A jegyzőkönyv a továbbiakban elemzi azokat az eszközöket is, amelyekkel megpróbálták felrázni a hallgatókat a már jelzett közömbösségből. „A fegyelem megteremtése mellett felhasználtuk azokat az alkalmakat, amelyek alkalmasnak mutatkoztak a hallgatók politikai érdeklődésének felkeltésére: ünnepségeket, tömegpropaganda előadásokat rendeztünk, és — ha néha nem is mozgósítottunk kellőképpen — a hatás csak nem maradt el. Különösen jelentős és eredményes volt a karácsonyi szünet előtt a begyűjtés kérdéseiről szóló előadás, melyet felkérésünkre a megyei tanács elnökhelyettese tartott. Ez az előadás alkalmas volt arra, hogy a parasztság jelenlegi helyzetét a valóságnak megfelelően tárja fel hallgatóink előtt és felkészítse őket azokra a helytelen nézetekre és esetleges rémhírekre, amelyekkel falujukban szembetalálhatják magukat.”

A DISZ-munka fogyatékosait és a hallgatók politikai fejlettségének hiányosságait a DISZ Heves megyei Bizottságának 1953. február 12-i ülése is megállapította. Megállapították, hogy „... a hallgatók egy része teljes passzivitást mutat”. Nem jártak rendszeresen a DISZ-taggyűlésre, s a DISZ agitációs munkája is főleg azokra korlátozódott, akiknek nem volt nagyobb nehézségük a munkában.

Lényegében a DISZ-munka nehézségeit és a politikai aktivitás hanyatlását állapítja meg a főiskolai DISZ-bizottság (1954. február 22-i)

ülése is. A DISZ-bizottsági ülésen Szűcs László titkár beszámolt arról, hogy az általános országos nehézségeken túlmenően milyen problémák nehezítik a főiskolai ifjúság politikai aktivizálódását.

- „1. Az elmúlt időszakban rendkívül sok gyűlés volt a főiskolán, s a hallgatók egy része tanulmányi kötelmei miatt ezen nem tudott részt venni. Voltak olyan szakok, ahol heti 40—45 órai elfoglaltsága volt a hallgatóknak.
2. A sok elfoglaltság miatt nem tudnak kellően elmélyülni szakmájukban. Jegyzetközpontúakká válnak, mert szakirodalmat nincs idejük olvasni. A kétéves tanulmányi idő rövid.
3. A főiskolai tantervek és a szállók a tél folyamán hidegek voltak és emiatt a hallgatók méltatlankodása jogos. Az ifjúság, amely valamikor még komolyan és tettelesen benne élt a felszabadulás utáni komoly harcoss években és így a mozgalmi munkának minden területén kiválóan megállta a helyét, az egyetemokről és főiskolákról kieszőben van.”

A főiskola pártszervezete, állami vezetése és DISZ-bizottsága az értékelés után közösen tűzte ki és oldotta meg a feladatot. Megállapította, hogy miután a főiskolára a középiskolákból a fiatalok gyenge politikai előképzéssel, kevés mozgalmi tapasztalattal érkeznek, így fokozottabb gondot kell fordítani politikai nevelésükre. Bevezették a politikai órák, propagandaelőadások tartását és fontos feladatnak tartották a marxizmus—leninizmus oktatásának aktuális problémákkal történő összekapcsolását. Az 1954-es év első felében az egész főiskolai munka rendszerébe beillesztve jó szolgálatot tett az ifjúság politikai-erkölcsi nevelésében a párt által kezdeményezett politikai órák és tájékoztatók rendszere.

Az 1955 márciusi határozat — amely elsősorban országosan a párt és állami vezetésben jelentkező torzulásokkal, jobboldali elhajlással foglalkozik, komoly feladatokat jelölt meg az ifjúsági szervezetek számára is. A főiskolai DISZ-szervezet is ennek nyomán rendezte sorait és fokozta a politikai nevelőmunkát. A határozat e munka tartalmát a következőkben jelölte meg: „Fontos feladat a III. kongresszus határozatának megfelelően a szocializmus építése, a szocializmus alapjainak lerakása hazánkban. Megalkuvás nélkül ideológiai harcot kell folytatni a párt politikájától eltérő minden elhajlás ellen, mindenekelőtt a jobboldali elhajlás ellen. Biztosítani kell a párt vezető, irányító szerepét a társadalmi és az állami élet minden területén, az állami szervezetben, tömegszervezetekben és tömegmozgalmakban.”

A határozat megvalósításáért a főiskolai pártvezetőség, állami vezetés és DISZ-szervezet valóban mindent meg akart tenni. Az országosan és sokkal nagyobb határfokkal jelentkező pártvezetési — társadalmi és gazdasági problémák — nagyobb erővel jelentkeztek és hatottak az egész főiskolai életre.

1955 végén — 1956 elején mindinkább érezhetővé vált a főiskola politikai és társadalmi életében az ideológiai fellazítás, az ellenforradalom ideológiai előkészítése. Az egyébként elismert és éveken át valóban jó munkát végző DISZ-szervezet ellen megindult a támadás. Hangadóvá váltak olyan elemek, amelyek — bár kevesen voltak — a régi rend hívei,

osztályidegen családok csemetéi voltak. A főiskolai hallgatóság nagy része — ha nem is eléggé tudatosan — a szocialista rendet tartotta magának, de a kívülről is egyre inkább ránehezedő nyomás következtében nem tudott következetesen kiállni a marxista nézetek mellett. Ezt bizonyította a főiskolán 1956. október 20-án megszervezett első ellenforradalmi hangulatú gyűlés. A fszt. 7-es teremben budapesti ellenforradalmi elemek által — a főiskolai szervezetek mellőzésével összehívott gyűlésen — a hallgatóság az eszmei zűrzavarban nem tudott eligazodni. A főiskolai DISZ-vezetők kiállása viszont példamutató volt, de a diákság hangulata is azt bizonyította, hogy a hallgatóság politikai nevelése nem volt eredménytelen. Az ellenforradalom elkövetkezendő napjaiban is még néhány napon át a főiskola forradalmi érzelmű hallgatói és tanárai tudták befolyásolni a hallgatóság hangulatát, és rajtuk keresztül az első ellenforradalmi tüntetésnél még a város hangulatát is.

Az eszmei zűrzavar súlyos hónapjai után főiskolánkon megalakult az MSZMP alapszervezete, amelynek segítségével 1957. március 21-én a KISZ főiskolai szervezete is létrejött. A főiskolai KISZ-szervezet teljes egészében elfogadta a KISZ Központi Bizottsága által kitűzött feladatokat, és alakuló ülésén megfogalmazta, hogy a helyi pártszervezettel együttműködve, a korábbi évek tapasztalatain okulva, azt felhasználva, szilárdan vezeti az ifjúságot a szocializmus útján, és gondoskodik politikai-világnézeti neveléséről. Az 1957. márciusában megalakult KISZ-szervezetnek 36 tagja volt. Az alakuló ülésen 5 tagú vezetőséget választottak, melyben 4 hallgató és 1 oktató vett részt. KISZ-titkárrá Miklósi Margit főiskolai hallgatót választották meg. Az újjászervezett ifjúsági szervezet első feladata a pártszervezet segítségével a fiatalok fejében meglévő eszmei-ideológiai zűrzavar felszámolása, meggyőző agitáció segítségével. A fiatalok legjobbjai tisztában voltak a feladat jelentőségével. Lelkiismeretes helytállásuk eredménnyel járt.

1957. őszén a hallgatók már szinte tömegesen jelentkeztek, és kérték felvételüket a KISZ-be. A főiskolai politikai vezetésnek komoly gondot jelentett az ifjúsági szervezet felhígulásának veszélye. A gyors szervezeti növekedés és a konszolidációval együttjáró nehézségek a főiskolai politikai munkában is jelentkeztek. A KISZ-szervezet vezetősége felfigyelt ezekre a hibákra. Számba vette, hogy még mindig gyenge a KISZ-nek a politikai tömegbefolyása. A párt politikája mellett szívből és szilárdan kiállók is csak nehezen vállalják a vitát.

Az 1958—59-es év újabb állomása a KISZ-munkának is. 1958—59-ig az össz főiskolai hallgatóság 350 körül mozgott, 1959-től a létszám fokozatosan emelkedett és az 1960-as évek közepére már megközelítette a 700 főt. Ez már olyan létszámmá alakult, amelyben a KISZ-élet mind időben, mind a hallgatói létszámot tekintve jelentős mértékben ki tudott teljesedni. Már bővebb válogatási lehetőség volt arra, hogy a megfelelő KISZ-ifjúsági káderek kiválasztódjanak és a négyéves képzés elegendő időt nyújtott arra is, hogy ezek a fiatalok vezetői képességüket kellő mértékben kibontakoztassák.

Az ifjúsági szervezet nevelő, önnevelő munkájának elősegítése céljából hozta létre a főiskolai pártszervezet a KISZ Segítő Tanári Kabi-

netet. 1960 őszén — a magyar felsőoktatásban valószínűleg elsőként — létrehoztuk a fiatal oktatók csoportját, akiknek az volt a feladatuk, hogy a tanszékeikhez tartozó KISZ-csoportok politikai és nevelési tanácsadóik legyenek. 18 fiatal oktató, kommunista és pártönkíüli kapcsolódott be ebbe a munkába és így született meg ezek összefogására, irányítására az Egri Tanárképző Főiskola KISZ Segítő Tanári Kabinetje. A KISZ Segítő Tanári Kabinet munkájának eredményeire épült, azt fejlesztette tovább az MSZMP főiskolai szervezete 1968 szeptemberi határozata, amely kialakította a pártösszekötő tanárok és csoportfelelős tanárok rendszerét. Az előbbieket a KISZ-alapszervezeteket segítették, az utóbbiak a szakcsoportok munkáját.

Az MSZMP főiskolai pártszervezetének 1968-as határozata az alábbiakban foglalta össze a pártösszekötő tanárok feladatait. A pártösszekötői tiszteket betöltő kommunista tanárok irányítását és rendszeres tájékoztatását a pártvezetőség végzi. A pártösszekötő tanárok munkája a KISZ-alapszervezetekhez kapcsolódik, ezért csoportfelelősi tiszteket ne töltsenek be. A pártösszekötő tanárok alapvető feladatai a KISZ-alapszervezetek fő feladataiból fakadnak. A KISZ-alapszervezetek fő feladatainak megvalósításához pedagógiai és politikai segítséget adnak a KISZ-vezetőségek számára. Kapcsolatot tartanak a pártcsoportok és a KISZ-alapszervezetek között. Részt vesznek a KISZ-alapszervezet és alapszervezeti vezetőségi üléseken. Konzultálnak a szaktanszékek által megbízott csoportfelelős tanárokkal, ismertetik velük a KISZ programját, munkatervét.

A csoportfelelős tanárokat az állami vezetés állítja az egyes szakcsoportok mellé. Feladatuk, hogy a különböző nevelő hatásokat (KISZ, tanszék, intézeti környezet stb.) — amelyek elsősorban a csoportoknál összegeződnek — pozitíven befolyásolják. A csoportfelelős tanárok a KISZ által rögzített elvek megvalósítását segítik és a tanszéktől kapott feladatokat végrehajtják. Munkájuk irányítását és ellenőrzését a tanszékvezetők végzik. Összintézeti szintű irányítását és ellenőrzését a nevelési igazgatóhelyettes látja el a Nevelési Tanács segítségével.

A pártösszekötő és csoportfelelős tanárok immár 12 éves folyamatos tevékenységének tapasztalatait 1972-ben a főiskolai pártszervezet és a főiskolai Nevelési Tanács újraelemzés alá vette, hogy a tanszékek a nevelési programok kiegészítésénél ezt felhasználják. Az összegzés a munka eddigi eredményeit és újabb feladatait is megmutatta. E szervezet 12 éves folyamatos működése, fejlődése ugyanakkor bizonyítéka annak, hogy pártszervezetünk ellátta és betölti ma is vezető, irányító szerepét az oktató-nevelő munkában, s az állami vezetéssel való jó együttműködés e területen az intézmény munkájának eredményességét hatékonyan szolgálja.

A főiskolai pártszervezet sajátos feladatai közé tartozik a főiskolai hallgatók körében végzendő pártépítő munka. Felelősségteljes feladatot jelent a pártszervezet kommunistái számára annak az útnak építése, amelyen hallgatóink eljutnak a párthoz.

A főiskola célkitűzése minél több olyan tanár kibocsátása, akik mind szakmai, mind világnézeti felkészültségük alapján aktívan részt vesznek a falu politikai-társadalmi életében, irányító harcosai lesznek a haladásnak és vezetői környezetüknek, akik a falusi pártszervezetekbe és tan-

testületekbe új, fiatal kommunista erőt képviselnek. A pártépítő munkához igen kedvező feltételeket biztosítottak a főiskolák létrejötte utáni évek azzal, hogy a főiskolai hallgatóság jelentős százaléka munkás és paraszt származású fiatalokból állt. Ezek között sok volt a szakérettségis, akik érzelmileg különösen, de politikai felkészültségük tekintetében is közel álltak a párthoz. Az 1949—50—51-es években a főiskolai hallgatóságnak — éppen a szakérettségizettek révén — igen jelentős száma lett itt párttaggá. A főiskolai pártszervezet a tagfelvételek munkáját nagy gondal, körültekintéssel végezte. Ezt bizonyítják a korabeli taggyűlési jegyzőkönyvek.

Későbbi években már a középiskolában elsajátított tudományos ismeretek bizonyos alapokat biztosítottak a fiataloknak arra, hogy a valóságot nagyobb összefüggéseiben is megismerjék. Elindultak azon az úton, hogy készek legyenek kifejtetni és megvédeni materialista nézeteiket, s az igaz hazafiság is egyre inkább beépült világnézetükbe, érzelmükbe. Éppen ebben a korban a legfogékonyabbak a fiatalok az elméleti kérdések iránt.

A főiskolára kerülő fiatalokban megvan az alap ahhoz, hogy helyes irányba terelődjön világnézetük, politikai fejlődésük alakulása. A főiskolán a mozgalmi tevékenység és az oktató-nevelő munka eredményeképpen ez tovább szilárdul, és a tanárképzésnek megfelelő sajátos irányt kap. Jól megalapozott szakmai műveltséget szereznek, tovább erősödik marxista világnézetük és emberi magatartásukban egyre inkább jelentkeznek szocialista vonások. Ezt a szintet természetesen nem mindenki éri el, amikor tanári oklevelet szerez. Vannak azonban akik nagyon tudatosan és gyorsan haladnak a követelményszint felé és képesek másokat is segíteni ezen az úton a fejlődésben. Ezek közül kerülhet ki a párt utánpótlása, a párttagok és tagjelöltek.

Főiskolánkon korábban sem jelentett, ma sem jelent valamiféle kiváltságos helyzetet, előnyt a párt tagjának lenni. Kommunistának lenni annyit jelent, mint tudatosan vállalni a harcot, másoknál többet tenni a közös ügyért, a környezetükben levők neveléséért, a párt politikájának megvalósításáért. A pártépítő munka pártszervezetünk munkatervében mindig fontos helyen szerepelt, bár módszereink kidolgozását és az egész intézeti nevelőmunkába történő beillesztését az 1965 utáni években végezte el a pártszervezet vezetősége. A hallgatók körében végzendő pártépítés elvi és gyakorlati szempontjait és módszereit a következőkben határozza meg: a hallgatók politikai-világnézeti nevelése összefőiskolai ügy, és minden oktatónak elsőrendű kötelessége. Ezt egységesen kell megoldani azoknak az oktatási-nevelési egységeknek és szerveknek, amelyek az ifjúság nevelésével foglalkoznak. E sokirányú munka összefogásában nagy szerepet töltenek be a KISZ segítő tanárok, illetve pártösszekötő tanárok és pártcsoportok, illetve jelenleg az alapszervezetek.

A pártcsoportokban, a tanszékeken időszakonként értéklik a nevelőmunkát. Ezen a beszélgetésen, valamint a KISZ segítő tanárral és az ifjúsági vezetőkkel történő eszmecsere folytán kialakul többé-kevésbé azoknak a névsora, akikből a párt utánpótlásai kerülnek ki. Jól felhasználhatók ebből a szempontból a IV. félévben megtartott taggyűlések közül azok, ahol a II. évesek jellemzését beszélik meg a KISZ-esek. Az így javaslatba

kerülő fiatalokkal a tanári párttagoknak fokozottan foglalkozni kell és biztosítani, hogy a hallgatók életútját, fejlődését egy-egy kommunista tanár figyelemmel kíséresse, aki még közelebbről megismertetheti a hallgatóval a párt eszméit, munkáját, harcát. Ezzel közelebb viheti őt a pártmunka lényegéhez, a mindennapi események helyes értékeléséhez.

A kommunista példamutatás nagyon fontos eleme a párttaggá nevelésnek. Az idős kommunisták is ilyen példamutató, hű társak segítségével váltak a kommunista mozgalom aktív katonáivá. Nem támasz és tanácsok nélkül járták be az utat. A mostani fiatalok sem lehetnek útmutatás, példaadás nélkül. Türelemmel és szeretettel kell átadni nekik a gazdag tapasztalatokat.

A legfontosabb és leglényegesebb tényező azonban az aktív megbízás, a tevékeny munka. A káderek előkészítésénél és politikai edzésének legjobb iskolája a gyakorlati tevékenység. Ezt nem szűkíthetjük le tisztán a pártmegbízásokra. A pártmegbízásnak szervesen rá kell épülni a tanulmányi munka, az egész szellemi fejlődés, szakmai képzés és önképzés eleven folyamatára. A főiskolán intenzív szellemi élet van az egyes szakokon, s ha lépést tartanak a tudomány fejlődésével, a tudomány társadalmi konzekvenciáinak kibontakozásáról szükségképpen meg kell mutatkozni a legjobbaknak, akik politikailag is, szakmailag is élen járnak, képesek és készek egy magasabb szint elérésére a szakmai képzésben, önképzésben, s ugyanakkor jó közéleti emberként is tevékenykednek.

A politikai munka tehát nem választható el a szakmai munkától, a politikai fejlődés a szakmai fejlődéstől. Nem választhatjuk el az egyéni felkészültség, a világnézet próbatételét a szakmai tanulmányok során jelentkező kérdésektől, vitáktól, amelyekbe külön megbízás nélkül is helyt kell állni a hallgatónak.

Szükségesek a konkrét pártmegbízások, amelyek továbbfejlesztik és próbára teszik a hallgatók akaraterejét, szilárd világnézetét, szervezőképességét. Ez a konkrét megbízás többé-kevésbé meg is van, hiszen a legrátermettebbek közül kerülnek ki az ifjúsági vezetők. Fontos feladat, hogy segítsünk nekik az „önállóvá” válásban, a reszortok önálló irányításának elsajátításában. Kísérjük figyelemmel, értékeljük tevékenységüket, hallgassuk meg elképzeléseiket, adjunk nekik tanácsokat. Érezzék, hogy az ő munkájukra szüksége van az intézetnek, erőfeszítésük benne van eredményeinkben.

Ha a konkrét megbízásokat nem sikerül megszervezni hallgatóink számára, lemondhatunk a körükben végzendő pártépítő munkáról. A kommunista tudatosság ugyanis a közjót szolgáló munkában alakul ki és szilárdul meg. Az egyén sokoldalú fejlődésének alapja az alkotó munka. A kommunista nevelőmunka lényege és magva: előkészíteni a munkára és megedzeni a munkában.

A megbízások, a konkrét munka főbb területei lehetnek: KISZ-bizottsági és alapszervezeti vezetőség, kollégiumi bizottsági tagság, kulturális csoportokban való működés, KISZ-szervezetekben propagandista vagy akár egy-egy szakösszejövetel szervezője, politikai jellegű előadások tartása stb.

A KISZ- és pártalapszervezetek ilyen jellegű munkája alapján elérhetjük, hogy a KISZ a párttagság előiskolája, a kommunisták élcsapatának legtermészetesebb utánpótlása. Fenti elvi és gyakorlati munkánk alapján az utóbbi 10 évben a főiskolai hallgatók tagfelvétele a következőképpen alakult:

1963	3 fő
1964	7 fő
1965	14 fő
1966	4 fő
1967	8 fő
1968	11 fő
1969	9 fő
1970	9 fő
1971	25 fő
1972	22 fő
<hr/>	
Összesen:	112 fő

5.

A NEVELÉS, ÖNNEVELÉS KÉRDÉSE, S A SZOCIALISTA DEMOKRATIZMUS FEJLŐDÉSE AZ 1960-AS ÉVEKBEN

Az 1956-os ellenforradalom után — bár az MSZMP Központi Bizottsága kezdettől fogva összekapcsolta az ellenforradalom felszámolását a szocialista demokrácia kialakításával — főiskolánkon a szocialista viszonyok megszilárdítását tekintettük elsődlegesnek, s csak félve nyúltunk a demokratizmus kifejlesztéséhez. Természetesen hozzájárult ehhez az a tény is, hogy 1957—58-ban a párt- és KISZ-vezetőségnek és a kommunista tanári karnak szinte rendszeres, napi politikai munkával kellett megfiztetni a hallgatók tudatát a zavaros nézetektől. E politikai, ideológiai nevelőmunka közben egyre világosabbá vált, hogy komoly eredményt csak úgy tudunk elérni, ha behatóan foglalkozunk egy-egy szakcsoporttal, és az ott levő fiatalokat bevonjuk aktívan a munkába. Mint arról már korábban írtunk, ez a felismerés hozta létre 1960-ban a KISZ Segítő Tanári Kabinetet.

Mind helyben, mind országosan nagy vitát váltott ki a főiskolánkon kialakult patronáló rendszer. Sokan osztályfőnöki módszernek tekintették, s a hallgatói önállóságot féltették tőle. Nekünk más volt a célunk, és megítélésünk szerint be is töltötte feladatát. Az ellenforradalom utáni években, amikor legjobb, legaktívabb hallgatóink is könnyen elbátortalanodtak, a KISZ Segítő Tanári Kabinet pontosan azt a célt szolgálta, hogy tanácsaival, javaslataival a hallgatók önállóságát, öntevékenységét növelje. Több területen konkrétan is felmérhetjük e munka eredményeit. 1963-tól fellendültek a politikai vitakörök és több éven keresztül sikerült komoly tartalommal megtölteni azokat. Az alapszervi kollektívák megerősödését

mutatták a félévenként megrendezett színvonalas szakestek. 1964. nyarán mentek először hallgatóink tömegesen építőtáborba, s ezt követően 1965-ben Hevesen, majd Egerben már önálló tábort is kellett szerveznünk, hogy az igényeket kielégítsük. Ehhez a fellendüléshez feltételezhetően hozzájárult az is, hogy több fiatal oktató maga is fizikai dolgozóként részt vett az építőtáborok munkájában.

A KISZ Segítő Tanári Kabinet a kibontakozó intézményi demokratizmus első lépései közé tartozott, mely a négyéves, háromszakos képzés körülményei között jól töltötte be szerepét. A lineárisan felépített KISZ-életet, mely 24 alapszervezetet hozott létre, a főiskolai KISZ-bizottság azonban már egyre nehezebben tudta átfogni. A háromszakos képzés befejeztével 1968-ban vertikálisan felépülő 9 alapszervezetet alakítottunk ki, mely I—IV. évfolyamig átfogja az azonos szakos hallgatókat, s ezt a szervezetet a főiskolai KISZ-bizottság is könnyebben tudja irányítani. Az I—IV. évfolyamot magába foglaló, a szakképzés rendszerére épülő KISZ-alapszervezetek ütközésebbé, önállóbbá váltak, jobban érvényesült az önnevelés. Mindezek következtében nem volt már szükség olyan tanári irányításra, amelyet a KISZ Segítő Tanári Kabinet valósított meg: a kezdetben irányító, később tanácsadó. A nagy létszámú vertikálisan felépülő KISZ-alapszervezetek mellett azonban szükség volt olyan kommunista oktatókra, akik politikai segítséget adtak a KISZ-vezetők munkájához, erősítették a párt irányításának érvényesülését. Így a KISZ szervezeti felépítésének megfelelően a pártvezetőség határozatára, annak irányításával, a KISZ Segítő Tanári Kabinet munkájának eredményeit felhasználva alakult ki a pártösszekötő tanári rendszer.

1968-ban a főiskolai KISZ-életnek egy új szakasza kezdődött meg, mely megnyilvánult szervezeti változásokban is, de ennél lényegesebb volt a közéleti kérdések iránti érdeklődés fejlődése, s ez szükségszerűen maga után vonta az önállóság és demokratizmus fejlesztését is.

1966—67 telén a főiskola állami és pártvezetése széles körű és mélyreható vizsgálatot végzett annak érdekében, hogy reálisan megállapítsa az adott helyzetet és meghatározza azokat a feladatokat, amelyek nevelőmunkánkat előbbre viszik.

Helyzetelemzésünk megállapította, hogy a több mint 50 százalékban fizikai dolgozók gyermekeiből álló főiskolai hallgatóság világnézeti-politikai arculata jónak mondható. Rendszeresen foglalkoztak kül- és belpolitikai kérdésekkel, különösen nagy érdeklődést tanúsítottak a vietnami háború iránt. Megállapítottuk azt is, hogy hallgatóink többségének munkafegyelme jó. Gyakorlatokra, szemináriumokra igyekeztek felkészülni, s ezt a többé-kevésbé folyamatos tanulást a vizsgaeredmények hűen visszautkrózték. A gyakorlóiskolai és falusi tanítási gyakorlatok eredményei azt mutatják, hogy hallgatóinkban él a hivatástudat, és lelkesen készülnek a pedagóguspályára.

Társadalmi-politikai aktivitásuk megítélésénél még két tényezőt kellett figyelembe vennünk. Egyik az, hogy hallgatóink zöme faluról vagy kisvárosból jött, másik ható tényező az egri kisvárosi légkör. Ezek a tények részben segítették, részben gátolták munkánkat. Hallgatóink távol vannak a fővárostól, s a nagyvárosokban élő egyetemi hallgatókra ható

divatos áramlatok és irányzatok Egerbe csak megszűrve érkeznek le. Intézményünkben nem voltak és ma sem tapasztalhatók maoista, trockista vagy másfajta politikai csoportok, irányzatok. Hallgatóink szerényebben, egyszerűbben élnek, ugyanakkor a nagyvárosi felsőoktatási intézmények hallgatóságával összehasonlítva, feltételezhetően gyengébb vitakészségük is.

Ezekből az elemzésekből azt a következtetést vontuk le, hogy buzdítanunk kell hallgatóink öntevékenységet és kezdeményezőképességét. A főiskolai KISZ-bizottságnak káderek átengedésével is erősíteni kell az alapszervezeteket, mert e munka eredménye vagy gyengesége elsősorban ott dől el. Megállapítottuk továbbá, hogy a kibontakozó öntevékenységet igazgatóságunk minden erővel támogatja. Világos volt előttünk, hogy az ifjúságnak szüksége van tevékenységi területre, mert ha a benne felhalmozott energiát helyes csatornákon nem engedjük levezetni, akkor az más irányban keres kiutat. A főiskola állami és pártvezetésében is ekkor erősödött meg, hogy ez az út a hallgatóságnak az intézmény életébe való egyre aktívabb bekapcsolása lehet, s ekkor lett tudatosabb ez irányú munkájuk is. Ugyanis a vizsgálat előtt is volt e területen kezdeményezés, még ha azok nem is mindig voltak tudatosak.

Nevelőmunkánk további fejlődéséhez jelentős segítséget kaptunk a Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztályától. Az 1966 szeptemberében Egerben megtartott összigazgatói értekezleten már követelményként hangzott el az intézményi demokratizmus fejlesztése, később a szombathelyi igazgatói értekezlet ugyancsak ezeket az elveket konkretizálta. Az egri főiskolán megalakult nevelési bizottság — amikor az 1968. december 18-i össznevelői értekezleten ismertette álláspontját — kimondta, hogy 1969 tavaszáig minden tanszék elkészíti a maga nevelési tervét, 1969 őszeig pedig kidolgozzák a főiskolai nevelési keretprogramot.

A tanszéki nevelési tervek elkészítésével egy időpontban történt meg a KISZ-élet átszervezése és a 9 alapszervezet kialakítása. A már korábban említettekén túl az átszervezést az is szükségessé tette, hogy a KISZ-szervezetet a korábbi zárt politikai koncepcióból kimozdítsuk és az intézmény egész ifjúságának érdekképviseletét biztosító, sokoldalú társadalmi-közéleti feladatot ellátó szervezetté tegyük. A háromszakos képzés idején a 24 kis létszámú alapszerv átfogása a főiskolai KISZ-bizottságnál szükségyszerűen kialakított egy bürokratikus irányítási rendszert, amely csak politikai nevelés szempontjából volt képes átfogni a főiskola egész ifjúságát. A kulturális, sport- és egyéb megmozdulások alapszervezeti szinten történtek, amelyek viszont azonosak voltak egy évfolyam egy szakcsoportjával, így a KISZ-szervezet ilyen irányú munkáját nem érzékelték kellően. Úgy láttuk, hogy hallgatóink nem érzik igazán magukénak a főiskolai KISZ-szervezetet, részvételük formális a mozgalmi munkában, s a KISZ-élet erőltetett. Azt is egyre jobban éreztük, amit a Központi Bizottság állásfoglalása így fogalmazott meg: „A KISZ-szel szemben támasztott követelmények nincsenek összhangban lehetőségeivel, ezért fejlődése nem tud lépést tartani sem a politikailag igényes fiatalok, sem a főleg szórakozni, sportolni vágyó ifjúsági tömegek igényeivel.” Ahhoz, hogy a főiskolai ifjúság valóban magáénak érezze a KISZ-szervezetet és a főiskola teljes jogú polgárának tekintse magát, jogokat kellett biztosítani nekik.

A főiskola állami és pártvezetői a főiskolai KISZ-bizottsággal karöltve arra törekedtek, hogy fokozzák a hallgatók önállóságát, ráneveljék őket az intézményi demokratizmusra, bekapcsolják a főiskolai élet minden területébe. Nem mondhatjuk el, hogy ezen a téren már minden problémát megoldottunk, de állandó és kitartó munkával arra törekszünk, hogy a hallgatók tudjanak élni a demokráciával, saját ifjúsági szervezetüket ne csupán politikai ifjúsági testületnek tekintsék, hanem olyan érdekvédelmi szervezetnek is, amelyen keresztül beleszólhatnak az intézmény életébe. Magunk is égető szükségét és hiányát éreztük annak, amit a párt ifjúságpolitikai állásfoglalása így fogalmaz meg: „A szocialista demokratizmus kiszélesítésének lehetőségével élve olyan formákat, módozatokat kell keresnünk, amelyekben az ifjúság közéleti aktivitása a legjobban, legegészségesebben kifejlődhet és érvényesülhet.” A problémák ellenére, 1968—69-től elértük, hogy számos olyan terület van már, ahol a hallgatók öntevékenysége, önálló elképzelése szinte maradéktalanul érvényesül. Kezdeti eredményeinket és nehézségeinket a következőkben vázoljuk.

A főiskola három kollégiuma közül egy új, egy felújított, egy pedig régi. A hallgatói létszám növekedése miatt mindhárom egyre zsúfoltabb, ami komoly nevelési problémát jelent. Ennek ellenére az a célunk, hogy az igazgatók csak háttérből segítsék a kollégiumi életet, s minél nagyobb szerepet és teret kapjanak a diákbizottságok. Megítélésünk szerint több évi munkánk eredményét a következő kérdésekben már reálisan értékelhetjük:

- a) Tudatos ráneveléssel sikerült elérnünk azt, hogy a kollégiumi élet irányító szervei a diákbizottságok. Nem csak formálisan vesznek részt az ott folyó munkában, hanem a kollégiumi életet meghatározó kérdésekben döntő szerepük van.
- b) 1969-től kezdve a kollégiumi tagság és diákbizottság dönti el teljes mértékben, hogy ki kerüljön be a kollégiumba. Minden hallgatónak, aki kollégiumban akar lakni — a már bentlakóknak is — újra kell kérni a következő évre a kollégiumi elhelyezést. A KISZ-alapszervezetek megkérdezése után a diákbizottság dönt arról, hogy a következő évben ki legyen a kollégium tagja. 1971 őszétől ezt úgy módosítottuk, hogy a férőhelyek 60 százalékát teljes joggal a diákbizottság tölti be, 20 százalékát a főigazgatóság tartja fenn magának az új elsőéves hallgatók részére, 10 százalékos fellebbezési kerettel a főiskolai KISZ-bizottság, 10 százalékkal pedig a főigazgatóság rendelkezik.
- c) A kollégiumi vezetőség, a diákönkormányzat dönt az évközi kollégiumi felvételekről és kizárásokról is. Ezekben a kollégiumi ügyekben a főiskola főigazgatósága csak a jóváhagyás jogát tartja fenn magának.

Éppen a kollégiumi önkormányzat jó munkájából fakadóan kezdetben kisebb problémák mutatkoztak a diákönkormányzat és a főiskolai KISZ-bizottság között. A KISZ-bizottság és a diákönkormányzat közötti vita abból adódott, hogy a kollégiumi bizottságok tevékenységében nem érvényesült a KISZ irányító szerepe, a „diákbizottságok a KISZ mellett” elv szerint dolgoztak. A KISZ-bizottság arra törekedett, hogy irányító szerepe érvényesüljön az önkormányzatok munkájában is, s megvalósul-

jon egy egységes szemlélet, s az, hogy a KISZ-alapszervezetek és a kollégiumi alapközösségek tevékenysége ne egymás mellett, hanem egymást kiegészítve folyjon. A kollégiumi munka legyen szerves része a KISZ egész tevékenységének. A kollégiumi demokratizmus kezdeti gyermekbetegségei megmutatkoztak az igazgatók és diákönkormányzat kisebb ellentéteiben is. 1970—71-ben a főiskolai pártvezetőség közbelépésével tisztáztuk és határoztuk el a kollégiumok vezető szerveinek tevékenységi területeit. Ezek a viták, nézeteltérések szükségszerűen fakadtak a demokratikusabb kollégiumi élet megvalósítására irányuló törekvéseinkből. Mind az állami, mind a diákvezetőknek tanulni kellett a demokráciát, s a súrlódások szinte elkerülhetetlenek voltak.

A másik jelentős terület, ahol a hallgatók önállósága, öntevékenysége megnyilvánul, a diákjóléti bizottság. A diákjóléti bizottság működése 1969-ig lényegében csak a rendkívüli segélyek odaítélésére szorítkozott. Az új ösztöndíjrendszer bevezetésével alapvetően megnőtt és megváltozott a diákjóléti bizottság szerepe. A főiskola főigazgatósága az adott értékhatáron belül teljes mértékben a diákjóléti bizottságra bízta az ösztöndíj odaítélését. A vizsgák lezárulása után minden szakcsoport a tanulmányi osztály szociális előadójától megkapja azt a keretösszeget, amelyet tanulmányi eredményei alapján kaphat. Ezzel a szakcsoport szabadon gazdálkodik, és a tanulmányi eredményeken túlmenően a közösség érdekében végzett társadalmi-mozgalmi munkát is figyelembe véve maga határozza meg, hogy a csoport tagjai milyen összegű ösztöndíjban részesüljenek. Ezeket a javaslatokat is a diákjóléti bizottság terjeszti az állami vezetés elé.

Tapasztalataink szerint az ösztöndíj felosztásának ez a formája igen jól bevált. A hallgatók ismerik csoporttársaikat, és így a juttatás sokkal realisabb talajon nyugszik, mintha bármely más szerv végezné. Az alapszervi vezetők és a hallgatók józanságát és felelősségtudatát mutatja, hogy az így megszületett kollektív döntés ellen csak elenyésző esetben történik fellebbezés.

1970 szeptemberétől az alapszervezetekre bíztuk a rendkívüli szociális segélyek elosztását is. Az alapszervezetek hallgatói létszáma, valamint az I—II. kategóriások százalékos aránya szerint felosztottuk közöttük a rendkívüli segélyt, amellyel éves viszonylatban szabadon rendelkeznek. A diákjóléti bizottság és a főigazgatóság csupán a felügyeletet tartotta fenn magának.

A főigazgatóság és a főiskolai KISZ-bizottság igyekszik növelni a KISZ érdekvédelmi szerepét is. Sikerült ugyan ezen a téren is bizonyos eredményeket elérnünk, de ezeket még nem tartjuk kielégítőnek. A KISZ-bizottság 1970 tavaszán hozta létre a menzabizottságot, és működik egy érdekvédelmi csoport is, ennek tevékenysége azonban nem kielégítő. Bár az intézmény állami és KISZ-vezetői már több alkalommal elbeszélgettek az érdekvédelmi megbízottakkal és meghatározták munkájukat, szerepüket, a kívánt eredményt még nem tudtuk elérni. Olyan szerepet szánnánk ennek az érdekvédelmi csoportnak, hogy kísérje figyelemmel, különösen a kint lakó hallgatók élet- és lakáskörülményeit, de nézze meg azt is, hogy melyik tanszéknél mutatkozik túlterhelés, hol szükséges a főigazgatóság segítsége akár szociális, akár oktatási ügyekben.

Az érdekvédelmi csoport alá rendelve 1970 őszén a KISZ-szervezet létrehozott egy albérleti irodát, melynek az a feladata, hogy a magán-személyeknél lakó, nem egri állandó lakású hallgatók életkörülményeit figyelemmel kíséresse, és szükség esetén próbáljon segíteni. Ennek a szerepe különösen 1972 nyarától növekedett meg nagymértékben, mikor a létszámnövekedéssel szinte megugrott az albérletben lakó nőhallgatók szá-
zalékaránya.

Hallgatóink főiskolán belüli és főiskolán kívüli társadalmi-közeleti tevékenysége igen sokrétű. A már korábban említett társadalmi tevékenységen túlmenően az ilyen jellegű munkának csupán néhány fontosabb területét kívánjuk megemlíteni. A Neveléstudományi Tanszék mellett működő úttörő kabinetnek mintegy 120 tagja van. Ezek főleg II. éves hallgatók, akik teljesen önkéntes alapon vállalkoztak arra, hogy az úttörőmunkának különböző részterületein gyakorlati és tudományos jellegű munkát végeznek. Az úttörőkabineten belül levelezési csoport, szervező csoport, módszertani csoport működik, és nem csupán a helyi úttörő-szervezeteknek adnak jelentős támogatást, hanem a KISZ Központi Bizottság felkérésére az úttörőkabinet állított össze útitkalauzt a zánkai úttörőváros vezetői és úttörői számára. Megítélésünk szerint az úttörőkabinet munkája közvetlen kapcsolatban áll hallgatóink hivatástudatának fejlesztésével, s az itt szerzett tapasztalatokat gazdagon tudják gyümölcösöz-tetni az általános iskolákban.

A városi rendőrkapitányság és a városi tanács igazgatási osztálya mellett évek óta működik mintegy 40 főből álló ifjúságvédelmi csoportunk. Ezeknek az a feladata, hogy a veszélyeztetett környezetben levő gyermekeket felderítse és figyelemmel tartsa. Ezek a hallgatók a város periferiáján, gyakran saját biztonságukat is veszélyeztető környezetben végzik munkájukat, s az említett szervek elismerő nyilatkozatai azt mutatják, hogy mély felelősségérzettel és hivatástudattal rendelkeznek.

Pedagógiai és politikai szempontból egyaránt jelentősnek tartjuk a főiskolai hallgatók részvételét a felvételi bizottságok munkájában. Több éve 30—40, szakmai és politikai szempontból feltétlenül megbízható KISZ-aktivistánk a felvételi bizottságok szavazati joggal bíró tagja. A felvételi vizsgára érkezőkkel való törődés, a baráti légkör biztosítása azoknál a jelentkezőknél is kedvező benyomást vált ki, akik a felvételi vizsgán a be-kerüléshez szükséges feltételeknek nem felelnek meg. A főiskolai KISZ-bizottsághoz érkező számos levél bizonyítja, hogy helyes úton jártunk, amikor hallgatóink aktivitását ezen a téren is felhasználtuk. A hivatástudat fejlesztésével szorosan összefüggő területe hallgatóinknak a nyári pedagógiai munkavállalás. 40—50 hallgatónk vesz részt úttörők nyári táboroztatásában vagy vállal munkát nyári napközi otthonokban, sportnap-
közikben. Az egri sportnapköziben a vezető kivételével teljes létszámban főiskolai hallgatók látják el az ott folyó oktató-nevelő munkát már évek óta. Ezen túlmenően a Balaton mellett levő vállalati és egyéb úttörőtábo-
rokban is teljesítenek szolgálatot.

Nem szorosan a hivatástudathoz tartozik, de hallgatóink munkasze-
retetét mutatja, hogy a KISZ által szervezett építőtáborokba mindig túl-
jelentkezés van. Nyaranként rendszeresen 500—600 hallgatónk dolgozik

építőtáborban. A KISZ főiskolai bizottságának kezdeményezésére 1968 nyarától helyi építőtábor is szerveztünk, a főiskolán és a kollégiumokban folyó építkezések mielőbbi befejezése érdekében. Az intézmény hallgatói lelkesedéssel csatlakoztak a felhíváshoz, ezzel is tanúbizonyságot téve kötelességérzetükről és a főiskola iránti szeretetükről. A saját szervezési egri építőtáborban több turnusban 300—320 hallgató dolgozik. Ezek az utóbbi években az állami építőipari vállalattal kötött szerződés alapján az egri lakásépítéseknel segítenek. Harmadik éve megy 120—140 főből álló csoportunk az NDK-beli bitterfeldi vegyikombináta, ahol egy hónapot töltenek el. A balatonaligai központi építőtáborban 50—60 leányhallgatónk dolgozik nyaranként. 1971 márciusában a KISZ-központ 13 olyan hallgatót jutalmazott, akik öt éven keresztül minden nyáron építőtáborban dolgoztak. Munkájukért aranykoszorús KISZ-jelvényt kaptak.

Az ifjúság öntevékenységének jelentős területe lett az 1971 tavaszán megnyitott főiskolai ifjúsági klub. A klub felállítása régi óhaja volt a főiskolai hallgatóságnak. Elén a főiskolai KISZ-bizottság irányítása alatt működő ifjúsági klubvezetőség áll, mely teljesen önállóan szervezi és vezeti a klub tevékenységét. Az ifjúsági klub zárt jellegű létesítmény, melynek rendezvényein csak klubigazolvánnyal rendelkező tagok vehetnek részt. Különösen az első hónapokban sok probléma volt a program kialakításával. Bár ezen a téren még most is mutatkoznak nehézségek, mégis, a rendezvények változatosságával és a műsorpolitikával általában elégedettek lehetünk. Kiemelkedően jó volt az 1971—72-es tanévben megrendezett alapszervezetek közötti szellemi vetélkedő, mely két hónapon keresztül minden héten több száz hallgatót mozgatott meg.

Az ifjúságpolitikai irányelvek megvalósítása megnövelte az ifjúság szerepét a főiskola irányító testületeiben. A korábbi években a főiskolai tanácsban csak a KISZ-titkár képviselte az ifjúság érdekeit. 1971-től kezdve a nappali tagozatos hallgatók közül a KISZ javaslatára az ifjúság által alapszervezetenként megválasztott egy-egy hallgató, összesen tíz személy ugyancsak részt vesz a tanácsülés munkájában. A főiskola 1971 májusában jóváhagyott Szervezeti Szabályzata kimondja: „A KISZ gondoskodik arról, hogy a nappali tagozat hallgatói az intézmény különböző szervezeteinek, testületeinek munkájában részt vevő képviselőket megválasszák. A képvisellel megbízottak e tevékenységük ellátásáról a hallgatói közösségnek beszámolnak.” A tanács tag hallgatók munkája igen aktív. Az ifjúságot érintő minden kérdéshez hozzászólnak, s az ifjúság szemszögéből nézve elmondják észrevételeiket, javaslataikat az oktató-nevelő munkával kapcsolatban.

A KISZ-szervezet képviselői részt vesznek a főiskola mindazon szervezeteinek, testületeinek, bizottságainak munkájában, amelyeknek tevékenysége a hallgatókkal kapcsolatos. Szervezeti szabályzatunk értelmében: „A KISZ vezetősége a hallgatók közül képviselőket küld valamennyi olyan bizottságba, amely a hallgatókat érintő és a főigazgatóság hatáskörébe tartozó ügy előkészítésére alakult.” A főiskolai nevelési bizottságnak és kulturális bizottságnak 2—2, a hallgatói fegyelmi bizottságnak egy, a főiskolai sportklub elnökségének 3 hallgató tagja van. A főiskolai tudomá-

P. ...

nyos bizottságban nincs képviselve a hallgatóság, de a tudományos diákköri tanács teljes mértékben a hallgatók irányítása alatt áll.

A hallgatói önállóság, öntevékenység fejlesztése, az intézményi demokratizmus megvalósítása jelentős mértékben attól függ, hogy tanszékeink és a hozzájuk tartozó hallgatók között milyen a viszony. Tanszékeinktől azt kértük, hogy spontán példájukkal és tudatos ráhatásukkal vonják maguk köré és neveljék a szocialista demokrácia szellemében hallgatóinkat. Az oktatók és hallgatók közötti, intézményünkben kialakult eddigi munkatársi kapcsolat jó alapot nyújtott arra, hogy szilárd tanári, hallgatói kollektívák alakuljanak ki.

Természetesen nem állítjuk azt, hogy nálunk már tökéletesen megoldott a nevelés, önnevelés kérdése. Egyrészt még gyermekcipőben jár nálunk is az intézményi demokratizmus, másrészt éppen a kialakulás nehézségeiből fakadóan olykor felüti fejét a szabadosság is. Félő gonddal örködve az önállóság fejlesztésén, az idősebb, tapasztaltabb ember s a tanár jogán nyesegetünk kell a vadhajtasokat. Szüntelenül arra kell törekednünk, hogy a diákság vezetői és rajtuk keresztül az egész ifjúság ismerje jogait és tudja kötelességét. E szélesebb jogok és kötelességek realizálása, a diákérdekek demokratikusabb képvisellete mindenekelőtt azokon a természetes egységeken, diákközösségeken keresztül érvényesíthető, amelyekben a hallgatók tömegei nap mint nap tevékenykednek, tanulnak, alakítják társaséletüket. Elsősorban a KISZ-csoportokban, az alapszervezetekben, a kollégiumokban, a diákság olyan speciális köreiben, mint a tudományos diákkörök, művészeti körök, sportszakosztályok. A szocialista nevelőmunka hatékonysága és színvonala emelésének létkérdésévé vált, hogy tartalmasabbá váljon és gazdagodjon ezeknek a közösségeknek az öntevékenysége, belső demokratizmusa, valamint egyenjogú alkotó részvétele az egész intézmény előtt álló feladatok kialakításában.

Rövid ismertetésünkből is kitűnik, hogy intézményünk az elmúlt években a párthatározat megjelenése után a Központi Bizottság politikai irányelveinek megfelelően végezte a főiskolai nevelőmunka fejlesztését. Munkánkban mindenkor azt tartottuk szem előtt, hogy az ifjúság nevelését, problémáinak megoldását csak az ifjúsággal közösen érhetjük el. Eszmei-politikai szempontból szilárd, értelmes, becsületes fiatalságunk van, akik a Magyar Népköztársaság teljes jogú polgárai, s érettek arra is, hogy szavuk legyen saját sorsuk intézésében. Ha tanárképző munkánkban, nevelőmunkánkban tovább akarunk lépni, akkor ezt csak a szocialista demokrácia állandó és rendszeres fejlesztésével tudjuk elérni.

6.

A FŐISKOLA TUDOMÁNYOS ÉLETÉNEK FEJLŐDÉSE

A magyar szocialista tudományt az ötvenes évektől kezdve egyre inkább az jellemezte, hogy azt az általános népgazdasági tervekhez igazodó

tudományos és átfogó tervek irányították. A vidéken folyó tudományos tevékenység egyik alapvető problémája tehát az volt, hogy tud bekapcsolódni az országos pedagógiai és szakmai tervekbe, miként kap irányítást és biztatást. Ezt nem neveznénk az önállóság hiányának, inkább a helyzetből fakadó természetes rendnek. Az egri főiskolán is ez volt és ez jelenleg is az alapvető kérdések egyike.

Amikor az 1948-ban alakult Debreceni Pedagógiai Főiskola élete megindult — amint azt az előzőekben olvashattuk —, ez csak a „láburaállítás” pillanata volt. Az akkori tizennégy „tanszék” mintegy 18 oktatója olyan nehéz körülmények (szervezés, létszám- és laborhiány, elindulási gondok, bizonytalanság stb.) nyomasztó súlya alatt élt, hogy a tudományos kutatás azonnali megindításáról nem lehetett beszélni. Az 1949-ben Egerben lelepedő főiskola irányítható és tervezhető tudományos élete az ötvenes évek elejére (1953—54) kezdett kialakulni. Ekkor már az erőket lekötő szervezési, átszervezési gondok nyugvópontra jutottak, Eger városában is kezdtünk gyökeret eresztetni, s nem utolsósorban a felgyülemlett sok pedagógiai tapasztalat elindíthatta a tudományos ambíciókat.

A tudományos munkát viszont a helyszínen, a főiskolán is *szervezni, tervezni* kellett. A Magyar Tudományos Tanács 1949-től állandó segítő és érdeklődő kapcsolatban állt főiskolánkkal, s egyre sürgette a helyi tudományos élet kibontakoztatását. A tervezés szempontjából a legtermészetesebb alapegységnek a tanszéki keret adódott. Csak így térhettünk át az egyes tanárok tudományos tevékenységéről a tanszéki részkollektívák kutató tevékenységére. Így alakult ki az 1953—54-es években néhány tanszékünk (növénytan, állattan, földrajz) irányított tudományos tevékenysége az MTA eszmei és anyagi támogatásával. Majd egy-két évvel később az akkor még fiatal Pedagógiai Tudományos Intézet szervező munkája igen jó hatással volt több tanszékünk (pedagógia, fizika, irodalom) szárnypróbálgató metodikai tudományos kutatásainak felkarolására és irányítására. S ezzel szinte minden tanszéknek lehetőséget kínált az alkotó bekapcsolódásra.

Az irányított tudományos tevékenységhez konkrét tervek kellettek. Tanszékeinken 1954-ben megjelentek az első rövid *tudományos munkaterv*ek. Viszont megoldandó problémaként jelentkezett azonnal a helyi egységek irányításigénye, hiszen az igazgató egymaga nem foghatta össze az egyre szétágazóbb és gazdagabb főiskolai tudományos tevékenységet. Ezt a koordinációt először (1955) a főiskola évkönyvszerkesztő bizottsága (dr. Bakos József, dr. Hortobágyi Tibor, dr. Némedi Lajos, dr. Szántó Imre, dr. Udvarhelyi Károly), majd 1959-től kezdve a máig is működő tudományos bizottság vette át. A továbbfejlődés még igényesebb szervezést kívánt, melynek eredményeként az MM, az MTA illetékes osztályaival karöltve 1963. január 1-ével 5 évre, majd 1969-től 3 évre szóló és periodikusan ismétlődő *egyéni, valamint tanszéki tudományos tervek* bevezetését írta elő. Emellett tudományos bizottságunk 1966-tól bevezette a tanszéki tudományos *témanaplók* rendszerét, melyek pontosan regisztrálták a tanszéki kutatási eredményeket. E tervek helyi összeállítására, valamint teljesítésének ellenőrzése kezdetben nem kevés gondot okozott (túltervezés, ellenőrizhetetlenség stb.). Ma már viszont pontos és fegyel-

mezett iránymutatásuk nélkül az intézmény tudományos életének irányítása elképzelhetetlen. Jelenleg a második 3 éves tudományos terv szerint halad tanszékeink kutató tevékenysége, melyet minden periódus végén tanácsülés előtt értékelünk.

Az *oktatók bevonása* a rendszeres tudományos tevékenységbe és irányítása természetesen nem volt egyenes és zökkenőmentes folyamat. Amint a számadatok is mutatják (1. táblázat), 1966-ig hozzávetőlegesen az oktatói kar fele végzett viszonylag rendszeres tudományos tevékenységet. Az utóbbi 5—6 évben viszont aránylag gyors fejlődés következtében a tanárok mintegy 70 százaléka jutott el az igényesen végzett tudományos munkához.

A tudományos igényekkel párhuzamosan természetesen nőtt a *kutatott témák* száma is, melyeknek az oktatók létszámához viszonyított emelkedő jellege azt is bizonyítja, hogy az utóbbi években még nem a legszerencésebben próbálkoztunk a témák szűkítésével, a tudományos témakoncentrációval.

A tudományos munka szervezésének egyik legfontosabb része az utánpótlás biztosítása volt, vagyis a *fiatal kollégák bevonása* és ránevelése az oktatást segítő tudományos munkára. Az 1950-es években a főiskolára került fiatal tanársegédek nagy része főiskolát végzett. Az első feladat számukra az egyetem elvégzése volt. Ez néhány szakmában, a lehetőségek hiánya miatt, elég vontatottan ment és zömmel 1958—60 körül fejeződött be. Ezzel magyarázható az a tény, hogy fiatal oktatóink tudományos tevékenysége főleg az ötvenes évek vége felé kezdett igen eredményesen kibontakozni. Ezt az elemi erővel kibontakozó tudományos munka iránti igényt a főiskola vezetői már 1959 táján irányították és szervezték. Kezdték elszaporodni az olyan szervezett beszélgetések, melyek a fiatal oktatók tudományos munkába való bevezetésének módszereit tárgyalták. Egy-két tanszékvezető saját tudományos munkájába bevonta fiatal kollégáját (bár ez még most is kevés!). Évkönyvünk első két kötetében (1955—56) már szép számmal jelentek meg cikkek tanársegédek tollából. A hatvanas évek elején kezdtek szaporodni a tanszéki referáló értekezletek, melyek igen alkalmas fórumok voltak a fiatal munkatársak első szárnypróbálgatásai számára. Ekkor kezdtek divatba jönni a főiskolai tudományos ülések (1963, 1964, 1965, 1968, 1969, 1970), melyeknek főleg pedagógiai és ideológiai jellege szintén jó lehetőséget biztosított az egyre izmosodó fiatal kutatótanárok tudományos szerepléséhez. Sok-sok körülmény hatására egyre gyorsabban olyan atmoszféra teremtődött intézményünkben, amely a hatvanas évek közepén már szinte kedvet csinált a szerény igényű kezdő szakember tudományos tevékenységéhez. Megjelentek az első fiatal aspiránsok, és 1961-től szinte minden évben új egyetemi doktori címet szerzett egy-két fiatal oktatónk. Sőt 1971-ben a főiskola két „saját nevelésű” oktatója (dr. Nagy József és dr. Szűcs László) elnyerte a tudományok kandidátusa fokozatot is.

A tudományos munka említett szervezeti átalakulásai nem spontán módon mentek végbe. Éles és heves *belső vitákban* kellett utat törni a tudományos munka széles fronton való egészséges fejlődésének olyan fel-fogásokkal szemben, mint pl. amelyek a tudományos munkát a társadalmi

Megnevezés	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Oktatók létszáma	22	25	30	65	80	71	71	55
Tudományos kutatást végzők száma				29	38	42	47	28
Kutatási témák száma				19	24	21	24	13
Pedagógiai tárgyú témák száma				9	11	12	10	7
Összes publikációk száma	41	56	64	67	86	125	124	109
Publikáló oktatók száma	13	15	14	22	21	29	31	21
Tudományok doktora lett						1		
Tudományok kandidátusa lett			1					1
Egyetemi doktor lett								
Egyetemi magántanárként működött	4							
Főiskolán összesen								
		Tud. dr. + kandid. egyetemi dr.						
	0	0	1	1	1	1+0	1+1	1+1
	8	9	10	11	12	15	15	14
Nyelvvizsgák száma								
TUKUFA összege (1000 Ft-ban)								
Díjnyertes tanári pályamunkák száma								
Tudományos diákkörök száma								
Szakkörök száma								
TDK országos díjai								
OSZK országos díjai								
Díjnyertes hallgatói pályamunkák száma								

tevékenységgel akarták mesterségesen szembeállítani. Később győzött a kényelmességen az a felfogás, hogy a tudományos munkához időt kell szorítani, mert az magától nem adódik. Majd tarkították a kibontakozás útját a nevelő- vagy tudományos munka prioritásáról folytatott helytelen és mondvacsinált viták, valamint azok a tudományoskodó túllícitálások, melyek egyes időszakokban csak a megjelent cikkek oldalszámával mérték és rangsorolták a tanárképzés odaadó és színvonalas munkásait. Főleg a hatvanas évek elejéig kellett sokat vitatkozni olyan nézetekkel, melyek a tudományos munka és fokozatszerzés elbogatellizálásától kezdve annak egyedüli fontosságáig széles skálán terjedtek az oktatótestület sorai között. A viták tüze egészséges tisztogatást végzett felfogásainkban és a legutóbbi években a tudományos munka végzése, értéke és megbecsülése rangos helyet foglal el a tanárképzés fontos komponensei között.

Meggyőződésem szerint senki sem vitatja ma már azt aényt, hogy főiskolánkon a tudományos munka nem az oktatómunkával konkurráló, azt hátráltató tevékenység, hanem a korszerű oktatás nélkülözhetetlen feltétele. Ezt értjük kétféle értelemben is. Egyrészt a didaktikai célú ku-

1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	Össze- sen
50	45	79	68	86	99	99	111	110	108	108	110	107	119	137	—
35	31	40	42	44	51	57	55	58	65	75	85	81	83	93	—
15	17	19	24	25	31	36	36	37	59	37	46	46	58	97	—
6	8	8	4	4	4	5	6	6	26	16	22	22	30	29	—
120	140	168	148	133	127	172	183	195	225	258	256	310	410	310	3827
28	29	39	45	38	44	50	50	49	49	47	36	51	50	47	—
														1	2
				2	1		1	2					2		10
1		4	2	2	3	1	4	2	1	2	3	3	6		34
															4
1+1	1+1	1	1	4	5	6	8	7	7	7	7	7	8	1+7	—
14	13	12	15	14	18	19	21	24	23	25	25	27	29	32	—
	1						1			1	2		2	1	8
				300	430	280	150	170	180	160	190	240	300	300	2 700 000
								8	3	8	5	—	2	—	26
			7	10	10	7	9	20	12	6	5	11	14		111
				5	6	3	4	10	19	14	14	9	4		88
						1	3	4	2	—	6	11	4		31
									4	7	7	33	20		71
								38	16	28	10	18	16	14	140

tatómunka közvetlenül segíti az oktató-nevelő munkát. Másrészt érezzük, hogy felsőfokú tanintézetben nem lehet korszerű oktatómunkát végezni annak, aki saját szakjában nem dolgozza bele magát a korszerű módszerekbe és nem halad együtt a modern kutatási irányzatokkal. Csak így sikerül elérni azt, hogy az oktató a hallgatóság számára többet nyújtson a tankönyvíví sablonelődásoknál, és helyette a szemléletében kövesse az új eredményeket és ragadja magával a hallgatóság érdeklődését.

A korszerű tudományos munkának, akár didaktikai, akár alapkutatás, akár gyakorlati alkalmazás-jellegű, megvannak a maga *anyagai, személyi és időfeltételei*. A tudományos munka feltételeinek hiányát a főiskolai élet kezdetén éreztük igazán. A vidéki elszigeteltséget az egyetemi háttér, az ösztönző, fejlesztő kritika hiányát legjobban 1950 táján éreztük, amikor a debreceni egyetem falai közül Egerbe került főiskolánk. Tanszékeink felszereltsége alacsony színvonalú volt. A városnak és a főiskolának akkor még egyaránt igen szegényes könyvanyaga volt a kutatómunkához. Néha egyetlen szakirodalmi adatért utazgatni kellett, vagy várni, míg valami hivatalos küldetés a fővárosba vetette az embert. Ma már a jól megszervezett könyvtárközi kölcsönzés, a mikrofilm-rendszer, a főiskolára járó

mintegy 320 fajta szakfolyóirat és az intézmény egyre fejlődő könyvvállománya alig teszik hihetővé az elmúlt évtizedek ez irányú nehézségeit.

Az *anyagi feltételekkel* kapcsolatban elmondhatjuk, hogy azt már részben 1949 tavaszától „tudományos céltámogatás” címén élvezte főiskolánk. A feljegyzések és hivatalos levelek szerint elég változatosan ugyan, de az első években (1949—52) havi 6000—30 000 Ft-ig terjedő összeget biztosított főhatóságunk, főleg könyvek, felszerelések és tudományos oktatói segélyek céljaira. Az anyagi támogatás az ötvenes évek közepe táján csökkenő tendenciát mutatott, majd egy-két évben meg is szűnt. A tudományos munkát a kezdeti években még az ún. tudospótlék folyósításával is ösztönözték, mely a törzsfizetés járulékos része volt (1948-ban havi 400 Ft). 1963-tól az MM rendszeressé tette a főiskolai tudományos kutatás anyagi támogatását a Tudományos Kutatási Fejlesztési Alap (TUKUFA) összegének rendszeres évi folyósításával. Bár ennek nagyságrendje az utóbbi évtizedben 160—430 000 Ft között változott, mégis igen jelentős mértékben, nagy anyagi biztonságot teremtve támogatta az egyre fejlődő főiskolai kutatómunkát. Ma már ott tartunk, hogy a TUKUFA-összegeken kívül évenként csupán a kutatással kapcsolatos utazási költségekre 80—100 000 Ft-ot biztosítunk oktatóinknak.

Természetesen a műszerezettség, speciális helyiségek biztosítása stb. az elmúlt két évtizedben főleg a természettudományos kutatás szempontjából a határozott fejlődés ellenére sok gondot okozott. Nem lehet viszont továbbra sem célunk olyan berendezések rendszeres kiépítése, melyek erősen távol állnak a főiskolai profiltól. Ezért szükséges, hogy a speciális témát kutató szakembereink más intézmények támogatását is élvezzék. Az elmúlt 20 év alatt igen jó szakmai kapcsolatokat építettünk ki a környező egyetemek rokontanszékeivel (KLTE, ELTE, NME, DOTE), ahol a speciális felszerelés mellett a megbízható szaktanács, a sok-sok jóindulatú kartársi biztatás, a modern szakmai irányítás mindig rendelkezésére állt a dolgozni, kutatni akaró egri oktatóknak.

A *személyi feltételek* adottságairól igen nehéz történeti áttekintést adni. A főiskola kezdeti éveiben (1948—52) az oktatók létszáma 18—30 fő között változott, ami azt jelentette, hogy szinte 1—2 tanár alkotott egy-egy tanszéket oktatási segédszemélyzet nélkül. Ilyen körülmények között az oktatás ellátása is heroikus helytállást igényelt. A tudományos kutatás akkor egy-két csodálatos ambícióval rendelkező tanár ügye volt csupán. Ezek magvát az a négy egyetemi magántanár képezte (dr. Hortobágyi Tibor, dr. Némedi Lajos, dr. Papp István, dr. Varga Zoltán), akik alapító tagjai voltak a főiskolai testületnek. Hozzájuk csatlakozott néhány igen ambiciózus fiatal kolléga (dr. Both György, dr. Csabai Tibor, dr. Kiss Kálmán, dr. Gelei Gábor), akik a pedagógiai munka mellett érezték a felsőoktatásból adódó tudományos felelősségüket is.

Az oktatók létszáma 1953-ban ugrásszerűen megnőtt, ami természetesen az eddiginél jobb személyi feltételeket jelentett tanszékeinken, bár az 1960-as évek elejéig a tanszékek egyetlen nem tanári alkalmazottja a takarítónő volt, mert a laboránsok, technikusok, gépírók fokozatos tanszéki beállítása csak 1958—1960 után, viszonylag hosszú ütemben, került sor. 1963-tól állt módunkban szerződéses vagy tiszteletdíjas külső

tudományos segéderők foglalkoztatására az államilag finanszírozott tanszéki kutatásokhoz. 1972-ben alkalmaztuk az első főiskolai főállású tanszéki tudományos segéderőt neveléstudományi tanszékünkre. Természetesen a tanárképző főiskolák nem tévesztendőek össze más, nagyobb kutatási profillal rendelkező felsőoktatási intézményekkel, de tanszékeinken általában egy-egy olyan jól képzett segítő messzemenően foglalkoztatható lenne, aki jó időbeosztással részfeladatokat vállalna tanszéki oktatók kutató, kísérletező, tankönyvíró stb., nagyon időigényes tevékenységében. Úgy érezzük, ez a következő évtized feladata és ennek céltudatos kiépítésében messzemenően bízunk.

A személyi feltételek legfontosabbika természetesen maga a *kvalifikált oktató*. Főiskolánk szervezésekor személyi állományának oktatási és tudományos színvonala igen széles spektrumon mozgott. Az egyetemi magántanártól a jól képzett tanítóig terjedt szellemi munkásaink képzettségének sora, akikhez a pedagóguspálya szeretete mellett közel állt a kutató tudományos élet, hisz nagy részük megfelelő tudományos múlttal került intézményünkhöz.

Gyakori vitát, felmérést és vizsgálódást váltott ki az oktatók tudományos munkára fordítható *idejének* kérdése is. Többszöri felméréseink során kiderült, hogy oktatóink a lelkiismeretes pedagógiai tevékenység (előadások, gyakorlatok, diákkörök vezetése, hallgatók szakmai és pedagógiai gyakorlati munkájának irányítása, nevelési feladatok stb.) és a sokszor túl terhes adminisztratív teendők ellátása mellett már rendszerint csak az esti órákban, munkaszüneti napokon, szabadságuk alatt tudnak tudományos kutatási témájukkal foglalkozni. Maximálisan munkaidejük 20 százalékat képesek tudományos célra fordítani. (Jelenleg is!) Ez olyan jelenség, amin segíteni kell, ha a továbbfejlődést igényeljük és nem akarjuk, hogy ez dolgozóink szabad idejének további csökkenését vonja maga után. Racionálisabb időbeosztással, ügyesebb adminisztratív szervezéssel magunk is segíthetünk a bajokon, gyökeres változást azonban csak az óránorma fokozott csökkentése és a segéderők létszámának további növelése eredményezhet. Az utóbbi években némi enyhülés érezhető a kötelező heti órák egy főre jutó mennyiségében (kb. 10 óra), de az újabb és újabb feladatok sajnos kompenzálják az így felszabaduló időmennyiséget. Ez azt jelenti, hogy a tudományos kutatásra fordítható idő lényegében alig változik. Ezért kezdtük el a tanszéki tudományos segéderők rendszerének kiépítését, akik munkájukkal nagy időmegtakarítást eredményezhetnek az oktatók tudományos tevékenységében.

Utalni kívánunk a *publikációs lehetőségek* helyzetére is. Mi sem tudományos, sem publicisztikai tevékenységünkkel nem akarunk és nem is tudunk versenyezni tudományos intézetek munkatársaival, akik nagyrészt írják, szerkesztik az országos folyóiratokat. Ez sohasem lehet célunk. De az mindenképpen igaz, hogy a szerényen „megtermelt” tudományos eredmények közzétételéhez tér, publikációs lehetőség kell. Ugyanis az íróasztalfiók számára senki sem dolgozik sokáig szívesen. Ez a tér az 1950-es évek elején — egy-két rangosabban elismert főiskolai oktató kivételével — szinte kizárólag az 1955-ben megindított saját főiskolai Évkönyv-sorozat volt, mely 1963-tól *Tudományos Közlemények* címen 18 kötetben, a mai

napig több mint tízezer nyomtatott oldalon 598 tanulmányt tett közzé. (2. sz. táblázat.) E helyi publikációs lehetőség felvillanása — mely köte-
tenként 30—40 főiskolai dolgozatnak és külföldi közleménynek adott
helyt — különösen a főiskola első évtizedében nagy lendületet adott a
szépen meginduló tudományos tevékenységnek. A közlemények sorát me-
todikai különkiadványokkal is bővítettük, amikor 1965- és 1969-ben „Se-
ries Methodica” címen módszertani kutatásaink eredményét, összességé-
ben 335 oldalon, 38 dolgozattal, két kötetben kiadtuk. Ez nem azt jelen-
tette, hogy a vidéki kutatás le akarna mondani a központi orgánumok adta
lehetőségekről. Hogy ez mennyire így van, mi sem bizonyítja jobban,
mint az a tény, hogy az elmúlt 22 év alatt közel 4000 publikáció került
ki az egri kutatótanárok tollából bel- és külföldi folyóiratokba, napila-
pokba, vagy könyvek, tankönyvek és jegyzetek lapjaira. A publikációs
lehetőségek sorát helyi kezdeményezések is gazdagították. A megyei ta-
nács, a népfront, a TIT és a főiskola közös szerkesztésében már 1954-ben
megjelent a „Heves megyei Füzetek”, majd ezt követte a „Tudósító” és
a „Hevesi Művelődés” időszakos kiadványai, melyekben főleg pedagógiai
jellegű tanulmányok öregbítették a főiskolai oktatók tudományos hírnevét.

Külön szeretnénk megemlíteni a publikációs lehetőségek sorában a
pedagógusképző intézmények közös „Módszertani Közleményét”, mely a
Szegedi Tanárképző Főiskola gondozásában jelent meg, és mint országos
pedagógiai orgánum, 1966—72. között 20 dolgozatot jelentetett meg fő-
iskolánk oktatóinak tollából.

Ha az *arányokat* tekintjük át a 25 év tükrében, érdekes következte-
tésekre juthatunk. A főiskola első éveiben (1949—53) az oktatói kar nagy
része (kb. 50—60 százalék) publikált ugyan, de szerény mértékben. Ez a
tény valószínűleg azzal magyarázható, hogy az akkori tantestületnek sok
olyan értékes tagja volt, aki járatos volt a tudományos kutatásban és fő-
iskolára történő kinevezése előtt is rendszeres irodalmi tevékenységet
folytatott, de viszonylag kevés idő állhatott rendelkezésére az elmélyült
kutatásokhoz. A főiskolai tantestület bővülésével (1953—58) szakmai szem-
pontból bizonyos hígulás következett be. A közben eltávozó oktatók is
a színvonalas tudományos munkások közül kerültek ki, s ennek következté-
ben csökkent a dolgozataikat megjelentető, intenzív tudományos kuta-
tást végző oktatók aránya. Később, 1958—62 között kiugró arányokat pro-
dukálva, növekedett azoknak az oktatóknak a száma, akik szívesen és
sikeresen írtak. Az utóbbi évtizedben (1962—72) az arányok csupán annyiban
módosultak, hogy kialakult a főiskolai oktató kar saját kutatásait rend-
szerszerűen publikáló részének viszonylag standard csoportja (kb. 40—45 szá-
zaléka a testületnek), akik számszerűleg is nagyobb mértékben teszik közzé
tevékenységük eredményeit.

Beszélni kell az oktatók *nyelvtudásának* fejlődéséről, úgy is mint a
kutatás egyik feltételéről. A korszerű tudományos munkához elengedhe-
tetlen a tudományszak legelterjedtebb idegen nyelvének ismerete. Ez tu-
dományszakonként változó lehet, azonban az, aki anyanyelvén kívül egy
nyelvet sem ismer, bizonyos, hogy nem tud lépést tartani tudományszakja
fejlődésével.

2. sz. táblázat

Megjelölés	Evkönyv-kötetek								Tudományos Közlemény-kötetek										Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	
	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	
Oldalszám	475	548	547	642	684	574	694	650	454	726	542	598	534	510	502	566	468	508	10 322
Dolgozatok száma	23	38	30	41	45	40	45	36	30	42	28	28	33	27	26	30	26	30	598
Természettudományos dolgozatok	4	12	8	11	14	14	8	16	14	17	12	8	13	13	7	6	6	11	194
Humán témájú dolg.	19	26	22	30	31	26	37	20	16	25	16	20	20	14	19	24	20	19	404
Pedagógiai tárgyú dolg.	12	14	6	9	6	8	9	7	4	10	7	9	4	4	10	13	6	7	145
Ideológiai tárgyú dolg.	1	2	—	4	5	—	5	—	—	1	1	2	3	1	3	2	5	3	38
Külföldi szerzők művei												2	2	2	1	—	2	4	13
Megyei, városi vonatkozású dolgozatok	6	9	5	5	7	3	5	6	2	7	5	3	3	8	4	3	4	2	87
Társszerzett dolgozatok (nem főiskolai társ)								1	1	4	2	3	3	1	4	4	2	3	28
Gyakorlóiskolai tanárok dolgozatai				1															
Reprodukciók száma	—	8	—	6	7	11	12	12	13	13	—	15	16	11	12	12	12	11	2,5
															1/2				171

Nem ismerheti a korszerű módszereket vagy a már elért eredményeket, nem tudja használni a forrásmunkákat és esetleg már bevett állásokra „süti el puskaporát”.

A táblázatos adatok (2. sz. táblázat) jól mutatják, hogy sajnos e téren nem kevés a lemaradásunk. Az igaz, hogy a közel 140 tagú testületben 27 fő beszél egy, 8 fő két és 2 fő három idegen nyelvet (kivéve az idegen nyelvi tanszékeket), de hivatalos nyelvvizsgálója e 37 oktató közül (26 százalék) csak 12-nek van, az is egy nyelvből, ami az intézményi tanárok csupán 8 százalékát jelenti.

A főiskola állami vezetői közel 20 év óta szorgalmazták a hatékony tanári nyelvtanulást tanfolyamok, intenzív kurzusok, jutalmak megteremtésével. S mindössze annyit értünk el, hogy 1959-től napjainkig (13 év) 8 főiskolai oktató tett sikeres nyelvvizsgát, ami 2 utazási és 6 középfokú vizsgára oszlik meg. A nyelvtudás hiánya gátolja többek között a huza-mosabb külföldi tudományos ösztöndíjak pályázatát és a színvonalas kutató-eszmecesteréket külföldi partnerintézményeink szakmabeli kutatóival is. Valószínű, hogy a nagyfokú lekötöttség, az intenzív nyelvtanulás rop-pant időigényessége és kötelező rendszeressége játszik itt alapvető szerepet, de ennek ellenére nem szabad lemondanunk a legfontosabb szaknyelvek ismeretéről és előírt szintű tudásáról.

Mindent egybevetve, az elmúlt 25 év alatt a felvetett nehézségek ellenére is összehasonlíthatatlanul sokat javultak a tudományos munka főiskolai feltételei. Új lehetőségek (bel- és külföldi tanulmányutak, számítógép, műszerpark, nyelvtanfolyamok, alkotószabadság stb.) is születtek az igényes munkához. S mindebből az a következtetés vonható le, hogy az a főiskolai tanár, aki oktató-nevelő munkája mellett ma tudományosan is tevékenykedni kíván, ezt jó időbeosztással, türelemmel és akarással sikeresen megteheti. Ezt bizonyítják azok a számadatok is, melyek szerint csak az utóbbi évtizedben (1962—72) főiskolánk tanszékein 9 kandidátusi, 26 elfogadott egyetemi doktori dolgozat és majdnem 3000 egyéb publikáció született.

A tanárképző főiskolák tudományos tevékenységének vitathatatlanul legfontosabb területe a *pedagógiai, illetve a módszertani jellegű* kutatások. Az elmúlt 25 év alatt több fordulatot vett a tudományos munka irányának és jellegének gondolata is. Ezért a pedagógiai irányú kutatások fejlődése és kibontakoztatása nem volt zavartalan. A táblázatos adatok e szempontból három szakaszra osztják e területet. 1959-ig — vagyis a főiskola *első* tíz évében a kutatott témáknak még mintegy fele pedagógiai jellegű volt. 1960—65-ig terjedő *második* szakaszban csökkent az ilyen jellegű kutatások száma (kb. 15—20 százalékra) és sajnos vele együtt a pedagógiai kutatások megbecsülése is. Néhányan úgy remélték és hangoztatták is, hogy csak az ún. „tiszta szaktudomány” kutatása adhat rangot és elismerést. Ezért majdnem csak egy évtized után indulhatott egy egészségesebb *harmadik* szakasz (1965-től napjainkig), mely érzésünk szerint helyreállította a főiskolai tudományos munka integritását, szervezetségében is a megillető rangra emelve a pedagógiai jellegű tudományos tevékenységet.

1967 óta a kutatott témák 50—60 százaléka újra pedagógiai és metodikai jellegű, szépen igazodva a tanárképző főiskolai profilhoz. Ma már

jó néhány főiskolai oktatónk a tudományos kutatás szintjén foglalkozik az általános iskolai oktatás néhány igen égető kérdésével. (Programozás, anyanyelvtanítás, matematikaoktatás korszerűsítése, szakkörök, ifjúsági irodalom, audio-vizuális oktatás, műelemzés stb.). Doktori értekezések sora született meg e témák sikeres kidolgozásával (dr. Nagy Andor, dr. Kóves József, dr. Király Gyula, dr. Kovács Vendel, dr. Béky Lóránd, dr. Sárrik Tibor, dr. Jakab Albert, dr. Rados Mihály és dr. Budai László), bizonyítva a pedagógiai és metodikai intenzív kutatások felismert szükségességét és eredményesen járható útját.

A felmérések azt bizonyítják, hogy a főiskola 137 tagú oktatótestületéből 66 oktató foglalkozik jelenleg pedagógiai-metodikai jellegű kutatásokkal, mintegy 50—60 témán dolgozva. Ez a tevékenység ma már nem véletlen, hisz a jelenleg oktató főiskolai testület 80 százaléka általános vagy középiskolában kezdte pályafutását, s fiatalon magába szívta a pálya szeretetét, a pedagógusgondolkodást, a jó módszerek kutatásának szükségességét és megbecsülését. Mindössze 17 olyan oktatónk működik jelenleg, aki tevékenységét közvetlenül a felsőoktatásban kezdte vagy kutatóintézetben dolgozott. Szerencsés lenne, ha neveléstudományi tanszékünk oktatói még erőteljesebben publikálnák e kutatási terület halmozódó eredményeit.

Kezdetből fogva azt a nézetet vallottuk, hogy csakis az *élettel való szoros kapcsolat* mentheti meg a vidéken folyó kutatást az elszigetelődéstől, a fejlődés sodrából való kiesés veszélyétől. Tanszékeink erejükhez mérten igyekeztek kapcsolatot tartani a mával nemcsak módszer, hanem tematika vonalán is. Ezért kutatták oktatóink 1950—60. között a pedagógiai témák mellett a következő területeket: a megyei munkásmozgalom, az 1552. évi egri várostrom, a háború előtti fizikaoktatás, a heterózis kuzorica, a halastavak mikrobiológiája, Eger környéki klímavizsgálat, gyógyvíz-hidrológia stb.

A fenti példákkal már egy másik kérdés is felvetődik, ti. a főiskolán folyó tudományos munka *helyi jellege*, megyei és városi színezete. Tanszékeink szinte az első években (1949—54) felkutatták a helyi témákat, hogy eredményeikkel a főiskola szervesen és sajátos funkciójának megfelelően illeszkedjék szűkebb hazája életébe. A történészek a megye és város honvédő és szabadságharcos hagyományainak feltárásával, Eger városának a klérussal folytatott harca megvilágításával segítettek. Irodalmárok, nyelvészek, tudománytörténészek szintén meglelték a maguk munkaterületét. Az orosz tanszék az egri szerbség történetét írta meg. A Bükk gazdag alkalmat jelentett a közzettani, a földrajzi és a biológiai kutatások számára. A művésztanárok pedig csodálatos környékbeli tájakat varázsoltak festővásznakra.

Ezt a sort ma is joggal folytathatnánk, megtetézve azzal is, hogy van olyan oktatónk, aki megyei téma színvonalas feldolgozásával tudományos fokozatot szerzett (dr. Nagy József: „A szocializmus építése Heves megyében”, 1971). A helyi jelleg azonban nemcsak előnyt, hanem veszélyt is rejthet magában, esetleg a szűk látókörű provincializmus veszélyét. Ezért voltak fontosak mindig kapcsolataink az országos központokkal és vidéki egyetemi bázisokkal (Budapest, Debrecen, Miskolc). A helyi jellegű témák

feldolgozásában folyamatosan biztosítani kell a korszerű módszert és az országos általános szempontok érvényesülését. Nem árt ezt így nyomatékos formában is kimondani és megismételni, mert a vidéki kutatásokat mindenkor meg kell óvni a provincializmus és a dilettantizmus komplex szemléletet nélkülöző veszélyétől.

Kutatótevékenységünk *politikai, ideológiai* jellege is számottevő volt. Egy-két évet kivéve, évkönyveink és tudományos közleményeink is folyamatosan közölték tanáraink ilyen témájú dolgozatait. (14 év alatt 38 dolgozat.) Főleg marxista oktatóink, történészeink, neveléstörténeti szakembereink, de a természettudományokkal foglalkozó tanáraink is alkotói voltak ideológiai témájú publikációknak. E kutatások főleg a marxista filozófia néhány kérdésében búvárkodtak, közoktatáspolitikai kutatásokat folytattak, valamint helyi jellegű pedagógusmozgalmak és tanácsköztársasági események hagyatékait dolgozták fel. Foglalkoztak a megyei internacionalisták tevékenységével, de bőven cikkeztek a tsz-mozgalom elvi és gyakorlati kérdéseiről is. Sőt a helyi gyárak, munkásközpontok történetével is szívesen foglalkoztak.

Az elmúlt két évtized alatt megyei, járási és városi pártszerveink eredményesen felhasználták és igényelték oktatóink ideológiai jellegű tudományos tevékenységét. Munkáikat kiadták, könyveiket, dolgozataikat több esetben irodalomként jelölték meg. A felhasználható archív adatok szerint az elmúlt 25 év alatt 67 ideológiai, politikai és helytörténeti munka főiskolán kívüli megjelentetésére került sor, melyek a főiskolai oktatók tudományos kutató tevékenysége eredményeként születtek meg.

Tudományos tevékenységünk *szaktárgyi jellege* kezdettől fogva erős oldala volt intézményünknek. Az adatokat 1953-tól ismerve, elmondhatjuk, hogy az 1953—60-ig terjedő szakaszban a kutatott témák fele-fele arányban pedagógiai és szaktárgyi jellegűek voltak. 1961-től kezdődően a kutatómunka szaktárgyi jellege kezdett erőteljesen uralkodóvá válni. S bár e kutatási vonal aránytalan és gyors izmosodása — tanárképző főiskolai szinten, és különösen más területek rovására — sokszor jogos bírálatokra adhatott alapot, de feltétlenül elismerendő, hogy szép eredményeket és elfogadható szakmai sikereket produkált. Rangos és a szakmai tudást erősítő természettudományos kutatások kezdtek meghonosodni, főleg a fizikai, biológiai, kémiai, mezőgazdaságtani és földrajzi tanszékeken. Még egy kicsit az ipari kutatások területére is elmerészkedtünk (kémia, fizika, mg), tudva azt, hogy ez természetesen idegen a mi pedagógiai profilunktól. Néhány kutatási téma kimunkálását egy évtized alatt olyan szintre emeltük, melyben országos hírünk lett, és kezdték „jegyezni” eredményeinket. Ilyen volt: a Comenológia, a Gárdonyi-kutatás, a szerb—horvát irodalom vizsgálata, a spektroszkópia, a kémia-tudománytörténet, az ázsiai és afrikai flórakutatás, a helytörténeti kutatások, hogy csak a leglényegesebbeket említsem. Ez a kiugró, de kissé egyoldalú kutatási időszak erőteljesen magával hozta az 1956-tól újra polgárjogot nyert egyetemi doktori címek megvédésének lehetőségét és számuk gyors szaporodását. Ez a hat év (1961—67) 15 egyetemi doktori és 6 kandidátusi sikeres védelem időszaka volt.

Az 1966-os évben főiskolánk főhatósági irányításában változás állott be. Az új osztály meggyőző és iránymutató tevékenysége a tudományos

kutatás területén egyértelműen arra irányult, hogy a főiskolai profilnak megfelelő kutatási egyensúly helyreálljon intézményeinkben, így az egri főiskolán is. Úgy érezzük, hogy ez Egerben különösebb problémákat nem okozott, hisz valójában visszatértünk azon helyes arányokhoz, mellyel főiskolánk létrejött pillanatában az általános iskolai szaktanárképzés érdekében elindult. S a szaktárgyi kutatásokat végzők továbbra is zavartalan dolgozhattak, állami támogatással és sok-sok elismeréssel. A gyors fejlődés eredményeként ma már újra ott tartunk, hogy kutatott témáink mintegy 40 százaléka szaktárgyi jellegű, s az említett országos szaktémák jó hírnöküket továbbra is megtartották, erőteljesen segítve az általános iskolai szaktanárképzés szakmai profilját.

Az eredményes tudományos kutatás intenzitásának egyik fokmérője a tudományosan elismert, kvalifikált oktatók száma, mely többek között az elnyert *tudományos fokozatokban és címekben* is megmutatkozik. Úgy érzem, nagy hiba lenne, ha a kutatás értékét a kandidátusok és doktorok „darabszámában” mérnénk. Ez épp úgy hibás szemlélet, mint az a fel fogás, mely a kutató-oktatót az általa írt tanulmányok kinyomtatott oldala szerint tartja nagynak vagy kicsinek. Mindenesetre az a tény, ha valaki oktatómunkája mellett olyan intenzív kutatást folytat, hogy ennek sikereként tudományos fokozatot vagy címet kap, elismerésre méltó tevékenység és természetesen minősíti is az intézmény tudományos rangját.

Főiskolánk 1948-ban alakult oktatótestületében (18 fő) 4 egyetemi magántanár (régi tudományos fokozat) és 10 egyetemi doktor kapott helyet. Mivel az egyetemi doktori cím megszerzését az ötvenes évek elején megszüntették, így számuk egészen 1959-ig új felavatottakkal nem változott. Természetesen közben jó néhány olyan oktató került 1950-től a főiskolai testületbe, akik 1948 előtt szerezték doktori címüket. Egyetemi magántanári címét és igen aktív tudományos tevékenységét méltányolva elsőként kapott *kandidátusi* fokozatot dr. Hortobágyi Tibor, a növényteni tanszék vezetője, aki 3 év múlva (1955) *akadémiai doktori* fokozatot szerzett, szintén elsőként főiskolánk történetében.

A második akadémiai doktori cím 17 évet váratott magára, amíg dr. Bihari József tanszékvezető személyében megszületett, tantestületünk őszinte öröme.

A *kandidátusi fokozatok* megszerzése sem ment könnyen, s 20 év alatt az egri főiskolán dolgozók közül a 10 kandidátus sora így alakult ki: dr. Szántó Imre (1957), dr. Szőkefalvi Nagy Zoltán és dr. Udvarhelyi Károly (1962), dr. Bihari József (1963), dr. Bakos József (1965), dr. Kovács Vendel és dr. Pócs Tamás (1966), dr. Nagy József és dr. Szűcs László (1971).

Az *egyetemi doktori címek* sikeres megszerzése főiskolánk életében 1959-ben vette kezdetét és az új doktorok így következtek: dr. Földi Pál (1959), dr. Nagy József, dr. Pelle Béla, dr. Perge Imre és dr. Zétényi Endre (1961), dr. Légrády Gyula és dr. Szokodi József (1962), dr. Istók Barnabás és Friedrichné dr. Kovács Irén (1963), dr. Kovács Vendel, dr. Nagy Sándor és dr. Vajon Imre (1964), dr. Czakó Kálmán (1965), dr. Király Gyula, dr. Köves József, dr. Lőkös István és dr. Nagy Andor (1966), dr. Annási Ferenc és dr. Nagy József Simon (1967), dr. Suba János (1968), dr. Márkus Jenő és dr. Raisz Rózsa (1969), dr. Béky Lóránd, dr. Bitskey István és dr.

Németh Tibor (1970), dr. Nagy Sándor, dr. Mák Mihály és dr. Sárík Tibor (1971), dr. Szűcs László, dr. Juhász Lajos, dr. Bessenyei János, dr. Jakab Albert, dr. Rados Mihály (1972), dr. Budai László és dr. Gál István (1973).

Igen szépen alakult e szempontból a történelem, a növénytan, a kémiai, a nyelvészeti és a matematikai tanszékek oktatógárdájának helyzete. Jelenleg is nagy az alkotókedv és ezzel párosultán mind több a kandidátusi és doktori cím várományos oktató főiskolánkon.

Főiskolánk két évtizedes tudományos életének sikerét és termékeny talaját bizonyítja az a tény is, hogy korábbi tanszékvezetői korának ma már számos tagja több jó hírű egyetemünk elismert professzora és tudományágának kiváló művelője lett: dr. Balázs Béla (Marx K. KTE), dr. Both György (DOTE), dr. Hortobágyi Tibor (GATE), dr. Némédi Lajos, dr. Rapcsák András, †dr. Papp István, dr. Vargha Zoltán (KLTE) és dr. Szántó Imre (JATE).

Tudományos tevékenységünk sok pozitív vonása mellett meg kell említenünk, hogy található sallang is e terület 25 éves történetében. Jó néhány az öncélú dolgozat, érezhető azok számszerűségére történő mindenáron való törekvés. Egyes dolgozatok nagyrészt citátumokból állnak össze, melyekben az alkotás, a tudós véleményalkotás íze nem érződik igazán. Sorolhatnánk tovább is a javítandókat, amiket mindnyájan érzünk és tudományos életünk következő szakaszában remélhetően pozitív irányba változtatunk rajtuk.

Nem lenne hű a több mint két évtized vizsgálata, ha nem kapna helyet e rövid fejtegetésben *hallgatóságunk* egyrészenek alapvetően kezdő tudományos elindulása.

A szaktanszékekhez kötött hallgatói tudományos tevékenység első lépéseinek kipróbált jó kerete a tudományos diákkör. Főiskolánk életének már az első évtizedében is találunk elszórt törekvéseket a tanszékek mellett működő hallgatók vagy hallgatói csoportok tudományos tevékenységbe történő bevonására. Különösen az első években (1950—1955) eléggé elterjedt volt a *demonstrátori* rendszer vagy annak egy tágabb, egyszerűbb értelmezése. Adataink szerint 1951—53 között 9 tanszék, tanszékenként 2—3 hallgatóval épített ki demonstrátori kapcsolatot, akik legtöbbször a tanszékvezető tudományos munkájában segédkeztek egy egész kis részterületen, vagy egyszerűen „szellemi mindenesei” voltak az adott tanszéknek. Itt töltötték minden maradék szabad idejüket, olvastak, tanultak, kísérleteztek, örömmel kutatva az egyre izmosodó tanszéki könyvtárakban. Mivel legtöbbször alsóbb évfolyamoknál oktatási tevékenységet is kifejtettek (szeminárium és gyakorlatvezetés), megismerték a tanszéki életet, ezért nagy részük végzés után az illető tanszék gyakornoka, majd tanársegéde lett. A jelenlegi főiskolai oktatókarban 11 olyan tanár működik, aki hallgatókori sikeres kezdő tudományos lépésének köszönheti, hogy az anyaintézmény tanára lehet.

Az ötvenes évek második felében a főiskola néhány éves forrongó, nehéz gondjai nagyrészt elfelejtették velünk e módszer további alkalmazását. Csak a hatvanas évek elején, jórészt központi (MM és KISZ) felhívásra kezdtük igen erőteljesen kiépíteni a hallgatói tudományos sejte-

ket. S így már 1962-ben hét tudományos diákkör (történelem, állattan, növénytan, mezőgazdasági, rajz, fizika, földrajz) működését elindítani. Tanárainkat őszintén lelkesítette az a félszáznál alig többre tehető hallgatóság, mely szinte ajánlkozott a szakma még színvonalasabb művelésére. Bár 1962 tavaszán az MM és a KISZ KB meghirdette a tudományos diákkörök országos konferenciáját, főiskolánk színeit csak 1964-ben láthatuk először, ahol Nagy Éva III. éves biológia—földrajz—mg. szakos hallgató állattani vonatkozású munkáját pályadíjjal jutalmazták. Ha szabad így mondani, ez a munka nyitotta meg a hallgatói tudományos sikerek útját az egri főiskolán.

Az elkövetkező években váltakozóan ugyan (1. sz. táblázat), de erőteljesen szaporodtak a tanszékek mellett működő tudományos diákkörök, melyeket nagyrészt a tanszékvezetők irányították. Ha az évenként megújuló diákköröket változó összetételüknél fogva egy új körnek számítjuk, akkor az egri főiskolán 10 esztendő alatt 111 tudományos diákkör szerveződött és működött közel ezer ambiciózus hallgatóval. E szép létszám nem erőszakkal verbuválódott tömegeket jelentett, amit bizonyítanak azok az eredmények is, melyeket 1964-től a TDK országos konferenciáin és 1968-tól a pedagógusképző intézmények országos szakmai konferenciáin (OSZK) elértünk. E nyolc év alatt a tudományt, a pedagógiát szerető és művelő hallgatóságunk a TDK országos seregszemlén 31, az OSZK ülésein 71, tehát több mint száz rangos helyezést, pályadíjat érdemeltek ki. Ennek ellenére több tanszékünk ilyen irányú munkájával még ma sem lehetünk elégedettek.

Röviden összefoglalva, az elmúlt 25 év alatt így fejlődött, szerveződött az egri főiskolán a tudományos élet és alkotó munka. Sok-sok problémával, nehézséggel küzdöttünk a nem kevés eredmény felmutatása mellett. Tettük és tesszük mindezt azzal a meggyőződéssel, hogy nem végeztünk haszontalan munkát, hisz a tudománnyal való intenzív foglalkozás magasabb színvonalra emeli tanszékeink oktató-nevelő tevékenységét, biztosítja annak frissességét, korszerűségét és növeli eszmei-politikai hatékonyságát.

7.

SZERVEZETI ÉLETÜNK ÉS NEMZETKÖZI KAPCSOLATAINK FEJLŐDÉSE

A főiskola élén az alapítás évében csak az igazgató állt. 1948 őszén került mellé egy gazdasági vezető, aki kezdetben minden gazdasági ügyet intézett. A hallgatók tanulmányi ügyeivel két adminisztrátor foglalkozott, közvetlenül az igazgató irányításával. Bár kimondott tanári kara az intézetnek nem volt, havonta — vagy szükség esetén gyakrabban is — megvitatták az oktatással és neveléssel kapcsolatos problémákat.

1949 őszétől Egerben már lényeges fejlődés következett be. Kis létszámmal ugyan, de egy év alatt kiépült a tanulmányi osztály és a gaz-

dasági hivatal, s az oktatói létszám fejlődése személyügyi előadó beállítását is szükségessé tette. 1952-ben a levelező létszám nagyarányú növekedése a tanulmányi osztályon külön levelező csoport létrehozásához vezetett. Közel 20 éven keresztül — a létszámingadozásoktól eltekintve — ez a szervezeti felépítés volt jellemző a főiskolai ügyintézésre. 1965-től a megnövekedett adminisztráció és szerteágazó ügyintézés kiszolgálására kezdett kiépülni az igazgatói titkárság, majd 1969-ben sor kerül a főigazgatói hivatal megszervezésére is, mely magában foglalta a tanulmányi osztályt és a titkárságot.

A főiskolai oktató-nevelő munka fejlődése és bonyolultabbá válása már 1951 őszén szükségessé tette igazgatóhelyettes beállítását. A levelező létszám ugrásszerű megnövekedése 1959-ben a második igazgatóhelyetteség megszervezéséhez vezetett, majd a gyakorlati képzés feladatainak növekedése 1972 januárjában a harmadik igazgatóhelyettesi megbízás kiadását is indokoltta. Az állami vezetés munkájának minisztériumi elismerését mutatta, hogy 1968-tól a főiskolák vezetői főigazgatói címet kaptak.

A főiskola irányítása kezdetben az igazgató, a párttitkár és az ifjúsági vezető kezében összpontosult. A kis létszámú oktatói kar rendszeresen tartott tantestületi értekezletet, s így a felsőbb rendelkezésekről, s a főiskola mindennapi problémáiról minden oktató közvetlenül értesült és közvetlenül részt vett annak megoldásában is. A tanári létszám növekedésével 1952-től kiépültek a több oktatóval dolgozó tanszékek, s az össze-nevelőtestületi értekezleteket felváltották a tanácsülések. A főiskolai tanácsnak az intézmény állami, párt-, szakszervezeti és ifjúsági vezetőin kívül a tanszékvezetők voltak a tagjai. Ez a szám a tanszékvezetők létszámától függően változott 1972-ig, s bár demokratikus testület volt, végeredményben az intézményben elfoglalt pozíció szabta meg, hogy ki lehet tagja. Az új főiskolai szervezeti szabályzat érvénybe lépésével 1972-től a tanácsnak vannak választott és kijelölt tagjai. Az 1972—73. tanévben a főiskolai tanács 46 tagjából hivatalból van jelen 28 fő, a főiskolai dolgozók választott képviselője 6 fő, az ifjúság képviselője 12 fő.

A tanács a főiskola legfőbb irányító testülete, melynek döntési joga van a főiskola belső életének minden fontosabb kérdésében. Az intézmény szervezeti életének fejlődése azonban szükségessé tette egy szűkebb operatív testület, a főigazgatói tanács kialakítását, mely rendszeres időközönként ülésezve tanácsadónként szolgál a mindenkori állami vezetőknek. Ennek a főigazgató és a főigazgató-helyetteseken kívül tagjai a főiskola párt-, szakszervezeti és KISZ-titkára, a főigazgatói hivatal vezetője, a gazdasági igazgató, gyakorlóiskolai igazgató és a személyzeti vezető.

A főiskolai munka egyes részterületeinek irányítására a főigazgatóság bizottságokat hoz létre. Ezek közül — fontosságát tekintve — talán legjelentősebb a nevelési bizottság, mely elvileg meghatározza és gyakorlatilag koordinálja a tanszékeken folyó nevelési tevékenységet. Elvi irányító szerepe van a tudományos bizottságnak, mely csaknem két évtizede működik a főiskolán, és jó néhány kandidátusi, illetve doktori disszertáció megszületésénél bábáskodott. A kulturális bizottság kimondottan operatív jellegű, melynek alapvető feladata a szerteágazó főiskolai kulturális élet

összefogása és irányítása. Gyakorlati feladata van a diákjóléti bizottságnak is.

A főiskolai oktató-nevelő munka fejlődése és stabilizálása az 1960-as évek közepén már oda vezetett, hogy hallgatói alapítványok létrehozására is gondolhattunk. Elsőnek 1967-ben a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója tiszteletére a főiskola tanácsa „Jó tanuló — jó sportoló” kitüntetést alapított. A kitüntetéssel járó oklevelet és pénzjutalmat minden tanév végén egy, tanulmányi és sportmunkában egyaránt jó eredményt elért férfi- és nőhallgató nyerheti el.

Az alapítólevél értelmében 1967 óta minden évben kiadta a főiskola igazgatósága a sportklub elnökségének javaslatára a „Jó tanuló — jó sportoló” kitüntetést. 1972-ig a kitüntetést 6 férfi- és 5 nőhallgatónk nyerte el. Mindannyiuk közül kiemelkedik Nagy György, aki főiskolai tanulmányai alatt, három éven keresztül kitűnő tanulmányi eredményével és kiemelkedő sportteljesítményével egymás után nyerte el a kitüntető címet.

1968-ban, Marx Károly születésének 150. évfordulója alkalmából a főiskola tanácsa Marx-alapítványt hozott létre, melynek I. és II. fokozata van. Ezzel a díjjal évente azokat a hallgatókat tüntetik ki, akik a legszínvonalasabb ideológiai tárgyú dolgozatokat készítik el. A Marx-alapítvány díjának átadására is a tanévzáró ünnepélyen kerül sor.

Hazánk felszabadulásának 25. évfordulója alkalmából, 1970 tavaszán a főiskola tanácsa Pro Academia Pedagogica Agriensi elnevezéssel elismerő díszoklevelet alapított. A tanács határozata kimondotta, hogy az elismerő oklevelet minden év április 4-én az intézmény egy olyan oktatója kaphatja meg, aki legalább 15 éve a főiskolán dolgozik, és oktató-nevelő, valamint közéleti tevékenységével az elismerést kiérdemelte. A kitüntetést első alkalommal dr. Bihari József, a főiskola egyik alapító tagja kapta meg, majd 1971-ben Friedrichné dr. Kovács Irén, 1973-ban pedig Somos János.

1972 tavaszán a főiskolai szakszervezeti bizottság előterjesztése alapján a főiskolai tanács elfogadta a törzsgárda szabályzatot. Törzsgárda tagja lehet minden dolgozó, aki legalább 10 éve megszakítás nélkül a főiskolán dolgozik, kéri felvételét a törzsgárda tagjai közé, s felvétele ellen a társadalmi szervek nem emelnek kifogást. A törzsgárda tagjai 10, 15, 20 éves jubileum alkalmából bronz, ezüst, arany emléklapok kitüntetésben és pénzjutalomban részesülnek. A 25 éves törzsgárda tagságot a főiskola tanácsa arany pecsétgyűrűvel jutalmazza. A törzsgárda kitüntetés mindig a felszabadulási díszünnepélyen kerül átadásra. Az arany pecsétgyűrűt első alkalommal 1973. április 4-én dr. Bihari József és Osváth Pál kapta.

Főiskolánk állami és pártvezetése kezdettől fogva törekedett a baráti szocialista országok pedagógusképző intézményeivel való kapcsolat kiépítésére. 1956 előtt ezek a törekvéseink nem vezettek jelentősebb eredményekhez. 1956 tavaszán alakult ki egy laza, még szerződésben nem rögzített kapcsolat a *jeleci* (Szovjetunió) pedagógiai főiskolával. Ez év tavaszán mind a Szovjetunióból, mind Egerből egy tanárokból és hallgatókból álló csoport végzett cserelátogatást, az ellenforradalom után azonban ez a kapcsolat is hosszú évekre lényegében megszűnt. Jeleci kapcsolataink

1963-ig kimerültek egy-egy baráti levélváltásban. 1963-ban hivatalos egyezmény aláírására került sor a jeleci és egri főiskola között. Ez a kapcsolat azonban 1966-ban a szovjet fél kívánságára megszakadt.

1966-ban a két művelődésügyi minisztérium megállapodása alapján az Egri Tanárképző Főiskola hivatalos kapcsolatba került a *krasznodári* (Szovjetunió, Kubán) pedagógiai főiskolával. Ez a kapcsolat éveken keresztül igen gyümölcsöző volt. Nem csupán az oktatók tapasztalatcseréjét tudtuk megvalósítani, hanem több éven keresztül biológia, földrajz és testnevelés szakos hallgatói csoportjaink mentek Krasznodárba cseregyakorlatra. Különösen a földrajz és biológia szakos hallgatók számára volt felbecsülhetetlen értékű ez a gyakorlat, hiszen megismerhették a Kaukázus és Fekete-tenger vidékének flóráját és faunáját. 1970-ben a krasznodári főiskolából szervezték meg a Kubáni Állami Egyetemet, s ezáltal az intézmény más minisztérium fennhatósága alá került, ami kapcsolatainkban napjainkig fennálló nehézségeket jelentett.

1970-ben Heves megye testvérmegyéje lett a Csuvas Autonóm Szocialista Köztársaság. Ennek alapján építettük ki 1970 tavaszán újabb kapcsolatunkat a *csebokszári* Jakovlev Pedagógiai Főiskolával. Ezt a kapcsolatot az eltelt néhány év szilárdnak és eredményesnek mutatja. Mindkét fél részéről megvan a komoly együttműködési szándék és igény. 1971 őszén ének szakos hallgatóink cseréjét valósítottuk meg. 1972 év őszén orosz szakos hallgatók végeztek cseretanulmányutat, 1973 tavaszán pedig biológus hallgatók mentek egymáshoz cseregyakorlatra. E kapcsolat eleveenségét mutatja, hogy már eddig is több oktató volt egyhónapos előadói úton a másik intézményben, program- és tematikacseréket hajtottunk végre, cikkeket jelentettünk meg egymás tudományos közleményeiben.

1962 márciusában írtunk alá munkaszerződést a vietnami *Vinhi* Pedagógiai Főiskolával. Ez a kapcsolatunk hosszú éveken keresztül csak eszmeinek volt mondható, mivel az amerikai agresszió lehetetlenné tette, hogy a harcoló Vietnamba delegációt küldjünk, illetve onnan vendégeket fogadjunk. E kapcsolatban lényeges tartalmi változás következett be 1970 őszén. Ez év szeptemberében négy vietnami hallgatót vettünk fel főiskolánk matematika—fizika szakára, s számuk az elmúlt évek folyamán már 15-re emelkedett. Ezek a vietnami fiatalok jól beilleszkedtek főiskolai ifjúságunk közösségébe, és tanulmányi téren igen jól megállják helyüket. Ugyancsak 1970 őszén nyílt alkalom arra, hogy a Művelődésügyi Minisztérium delegációjával főigazgatóságunk két tagja egyhónapos vietnami látogatásra mehetett. Látogatásuk alkalmával megtekintették a *Vinhi* Pedagógiai Főiskolát is, melynek rektorát cserelátogatásra hívták meg. Erre a cserére 1971 júniusában került sor.

Nemzetközi kapcsolataink 1963-ban újabb jelentős partnerrel bővültek. Ekkor került sor az *erfurti* (Német Demokratikus Köztársaság) pedagógiai főiskolával való munkaszerződés aláírására. Ez az immár 10 éves töretlen kapcsolat jelentős mindkét intézmény életében. A 10 év alatt oktatóink és hallgatóink számos tanulmányutat és cseregyakorlatot végeztek egymás intézményeiben. A 10 év alatt több alkalommal került sor kulturális és sportdelegációk cseréjére is, és kölcsönös tapasztalatcserét tartottak a társadalmi szervezetek vezetői is. A két intézmény szakszer-

vezeti bizottsága szoros kapcsolatban van egymással, s ennek eredményeként kedvezményes üdülési lehetőséget biztosítanak nyaranként Erfurtban illetve Egerben.

Főiskolánk legfiatalabb kapcsolata 1970 óta áll fenn a *Banska-Bystricai* Pedagógiai Főiskolával. Ez a kapcsolat ugyancsak gyümölcsöző mindkét intézmény szempontjából. A két főiskola területi közelsége lehetővé teszi a gyakori személyes kapcsolatot, s ez szükségszerűen elősegíti az intézményeink közötti baráti viszony gyors kialakulását. Az elmúlt években a Banska-Bystricai főiskolával is már jelentős oktatói és hallgatói cserelátogatások történtek, melyeket mindkét fél igen gyümölcsözőnek tartott.

A nemzetközi kapcsolatok sokoldalú fejlődésének alapján főiskolánk főigazgatóságának kezdeményezésére 1971. június 3—8-a között *nemzetközi rektori, főigazgatói értekezletet* rendeztünk. Az értekezleten a csebokszári, erfurti, vinhi és banska-bystricai testvérintézmények vezetői vettek részt. A rektori, főigazgatói értekezlet egri előterjesztés alapján megtárgyalta a pedagógusképző intézmények oktató-nevelő munkáját és képzési rendjét, a levelező és postgraduális képzést és az együttműködés további lehetőségeit. A nemzetközi értekezlet döntő jelentősége abban volt, hogy hosszú évekre meghatározta kapcsolatainkat. Külön öröm volt számunkra, hogy közel 10 éves szerződéses kapcsolat után először üdvözölhattük főiskolánkon a harcoló vietnami testvérintézmény vezetőit.

Az elmúlt két évben a rektori, főigazgatói értekezlet eredményei a valóságban realizálódtak. Bár a krasznodári főiskolával kiépített korábbi virágzó kapcsolat kissé meglazult, a csebokszári, erfurti, banska-bystricai főiskolákkal tovább fejlesztettük a tanári és hallgatói cseregyakorlatokat, tanulmánycseréket, dokumentumcseréket hajtottunk végre. Meggyőződésünk, hogy ezek a kapcsolatok eredményesek és hosszan tartóak lesznek, s a vinhi főiskolával kiépült testvéri barátság is egyre inkább személyes kapcsolatokban fog megnyilvánulni.

8.

A FŐISKOLA KULTURÁLIS ÉS SPORTÉLETE

Mint korábban láthattuk, az 1950-es évek első felében a főiskola kulturális élete igen jelentős volt, s messze túlsugárzott a főiskola falain. Ez a pezsgés 1955—56-ra már lecsökkent, az ellenforradalmat követő években pedig részben a konszolidációért, részben a főiskola létéért folyó küzdelem a kulturális életet háttérbe szorította. 1958—59-ben előbb az énekkar, majd a testnevelési tanszék visszaállítása után a népitáncscsoport munkája lendült fel újra. A főiskolai kulturális bizottság segítségével 1960-ban fakultatív formában bevezettük a népművelési szakkollégiumot, melynek keretében megalakult az első irodalmi színpad. Az öntevékeny művészeti csoportok munkájának kibontakoztatását nagymértékben elő-

segítette, hogy a KISZ Központi Bizottság megszervezte az egyetemi-főiskolai művészeti csoportok rendszeres seregszemléjét, melyeken főiskolai együtteseink is részt vesznek. Az 1962-ben megrendezett bemutatón énekarunk már ezüst-, irodalmi színpadunk pedig bronzérmert szerzett.

A főiskolai művészeti csoportok közül létrejöttétől kezdve sikeresen szerepel a női kórus, mely aranykoszorúval és diplomával, valamint Erkel Ferenc-plakettel, MSZBT- és Fesztivál különdíjakkal büszkélkedhet. A kórus rangját jelzi az is, hogy hazánk legjobb énekkarai között tartják nyilván. Évenként szerepel a rádió „Kóruspódium” című műsorában, de fellépett már a Zeneakadémián, az 1970-es Bartók Béla Nemzetközi Kórus-fesztiválon, a „Tiszán innen, Dunán túl” című rádiós, a „Versengő városok” című televíziós vetélkedőben, s 1973 tavaszán az ELTE jubileumi hangversenyén, valamint a Pedagógusjelöltek II. Országos Találkozóján Szegeden. Az énekkar külföldön is sok sikert szerzett már a főiskolának. Meghívásos alapon szerepelt Erfurtban és Besztercebányán, egy kamara-együttesünk pedig 1971 őszen Csebokszáriban.

Az énekkar mellett igen fontos szerepet tölt be kulturális életünkben az irodalmi színpad, mely a főiskola minden jelentősebb rendezvényén szerepel. Az irodalmi színpad élén nálunk végzett fiatal pedagógusok állnak, akik jól ismerik a főiskola igényeit, és műsorpolitikájukkal jelentősen hozzájárulnak a főiskolai hallgatóság politikai és esztétikai neveléséhez. A színpad tagjait minden tanév elején tehetségkutató, vers- és prózamondó verseny keretében válogatják ki. A színpad az elmúlt években a kétévenként megrendezett művészeti fesztiválokon számos arany- és ezüstérmert nyert. Az irodalmi színpad több éve jelentős szerepet játszik a város és megye életében is. Irodalmi műsoraikkal és színpadi feldolgozásaikkal (Zárszámadás, Holdbéli csónakos) bejárták a megye számos települését.

A népitáncsoport igazi fénykorát 1950—55 között élte. Utána zuhánásszerű visszaesés következett be, és 1960-tól működik újra — váltakozó eredménnyel. A csoport színvonalának hullámzásához olyan tényezők járulnak hozzá, mint az alacsony férfi hallgatói létszám, a népzenekar és a jelmezek hiánya. A népitáncsoport az 1968. évi fesztiválon érte el csúcspontját, ahol ezüstérmert szerzett, „Görög Ilona” kompozíciójukat azonban külön dicséretben részesítették és meghívták a Gyulai Nemzetközi Fesztiválra. Ez évi eredményük alapján 1969 tavaszán az együttes részt vett a katowicei egyetem folklórfesztiválján, de ebben az évben a táncosok többsége végzett, s a táncsoport vezetője is megvált a főiskolától. 1970-ben az újabb fesztiválon csoportunk már gyengén szerepelt, s bár újabban némi fejlődés tapasztalható, ezt még nem tartjuk kielégítőnek.

A népitáncsoport változó szereplése azért is gond számunkra, mert 1964-től a KISZ KB kétévenként állandó jelleggel Egerben rendezi a folklórfesztivált, s feltétlenül kívánatos lenne, hogy ezen egy jó eredményt felmutató egri főiskolai együttes venne részt.

Napjainkban válik egyre jelentősebbé a néhány éve alakult szimfonikus vonózenekar. Ezt csak 1964 után, a kétszakos képzés bevezetésével tudtuk folyamatosan kiépíteni. Bár nem nagy múltra tekinthet vissza, éppen hallgatóink magas fokú zenei kultúráltsága és hangszerismerete

következtében rendszeres szereplői a különböző főiskolai ünnepségeknek, az 1972. évi keszthelyi fesztiválon pedig ezüstérmet nyertek.

Bár nem messze sugárzó és tetszetős eredményeket felmutató munka, mégis szólnunk kell a rajz tanszék és rajz szakos hallgatóink művészi tevékenységéről. A rajz tanszék oktatóinak alapelve, hogy jó általános iskolai rajztanárokat képezzenek, de ezen túlmenően minden segítséget megadnak, hogy a rátermett hallgatók tehetsége kibontakozhasson. A két-szakos képzés bevezetésétől ennek látható eredményeit is tapasztalhatjuk. Egyrészt végzős hallgatóink minden májusban kiállítást rendeznek a négy év legjobb terméséből, másrészt a tanszék zsűrizése alapján kiállítást rendeztek már Ózdon, Kazincbarcikán és az egri művelődési házban.

A főiskolai ifjúsági élet szerves tartozéka az 1971-ben megnyílt *pinceklub*. A klubélet teljes mértékben a főiskolai KISZ-bizottság irányítása alá tartozik az önálló klubvezetőségen keresztül. A pinceklubban havonta megtervezett program alapján rendszeres műsort adnak az alap-szervezetek, itt tartják a szakesteket, vetélkedőket, időnként pedig neves, hivatásos művészeket is meghívnak egy-egy előadói estre.

A művészeti csoportok mellett a főiskola szakköreiben is elismerésre méltó munka folyik. A filmesztétikai és fotószakkör célja a vizuális kultúra fejlesztése, és nem utolsósorban az, hogy filmértő, filmélvező, filmet oktató-nevelő munkájában alkalmazni tudó tanárokat neveljen. A népművelési kollégiumhoz kapcsolódóan szerveződik évről évre a klubvezetői, a könyvtáros és a csillagászati szakkör azzal a céllal, hogy egyrészt a hallgatók elsajátítsák a közművelődés területén végzendő munka alapjait és e téren is felkészüljenek leendő hivatásukra, másrészt azzal, hogy segítsék a megye kisebb településeinek kulturális életét. Éppen ebből a célból az utóbbi években rendszeressé vált, hogy a legkiválóbb IV. éves hallgatókat javasoljuk a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tagjai sorába.

Az ifjúság oktatásával, nevelésével foglalkozó intézmények, így a tanárképző főiskolák életéhez is szervesen kapcsolódik az intézmény testkulturáját, testnevelését, sportéletét irányító sportklub. Napjainkban már természetesen vesszük az egyetemi és főiskolai sport aktív életét, így főiskolánkon is a sportklub eredményes és sokrétű munkáját. A főiskolai sporttevékenységnek fő feladata a hallgatók mozgásigényének kielégítése, az egészséges testű, magas szellemi kultúrájú értelmiség kialakítása. Ezen túlmenően, mint tanárképző intézmény, feladata a testnevelés és sport szervezésének olyan szintű elsajátítása a hallgatók részéről, mely lehetővé teszi később munkahelyeiken, iskolákban, vidéki, falusi egyesületekben a testkultúra továbbfejlesztését, magasabb szintre emelését.

A főiskolai sportklub történetét röviden főként a sportmunkának, a főiskola társadalmi és politikai életében betöltött szerepének, jelentőségének alakulásában mutatjuk be a tartalmi és nevelési fejlődés kiemelésével. Egerben 1949-ben indult meg az általános iskolai szaktanárképzés a pedagógiai főiskolán. 1959-ig a főiskolai sportklub történetét írásos dokumentum hiányában nem tudjuk nyomon követni. Csupán az 1958. évben megtartott sportköri tisztújító közgyűlés anyagában találunk a 10 év munkájára vonatkozóan említést, mely szerint sportklubunk régen Egri Ha-

ladás SE néven működött. Az 1956-os ellenforradalom zűrzavarában feloszlott. 1957-ben Egri PFSC néven újjáalakult, de kellő szervezethez hiányában nem tudott eredményesen működni. Az 1958-ban megtartott közgyűlésen alakult meg a mai sportklub, mely megalkotta szervezeti szabályzatát, új háromtagú vezetőséget választott, kialakította szakosztályait, megválasztotta annak vezetőit, megállapította a tagok és pártoló tagok létszámát.

Fő feladat a sportélet új alapokra helyezése, szervezésének, irányításának kialakítása. A hallgatói tagság igényének megfelelően 11 szakosztály alakult, 7 sportágban (torna, atlétika, úszás, labdarúgás, röplabda, kosárlabda, természetjárás). Eredményeik csak házi bajnokságok lebonyolításában jelentkeztek és a sportolás megszerettetésében. Az első években a fejlődés különösen a tömegsport kiszélesítésében mutatkozott.

A minőségi változást az adta, hogy 1959-ben újra megindult a testnevelő tanárképzés. Igaz, hogy három szakosztály (úszás, labdarúgás, atlétika) ismét megszűnt, mivel az Egyetemi-főiskolai Sportközpont nem tudott anyagi támogatást biztosítani, de a többi szakosztály eredményesebben működött. Két szakosztály megyei, városi bajnokságban versenyzett rendszeresen, három szakosztály részt vett az egyetemi, főiskolai bajnokságon. A tömegsport is tovább bővült, melyet segített a KISZ átszervezése és a sportklubbal való mélyebb kapcsolata. Az elnökség csaknem 60 százaléka az ifjúság köréből tevődött össze, lehetőséget adva az ifjúság öntevékenységének a szervezésben, vezetésben. A többi vezetőségi tag a főiskola tanárai közül került ki, akikre mint a párt- és szakszervezet képviselőire a tanácsadás, irányítás szerepe várt.

1960-ban 232 hallgató vett részt az „olimpiai jelvénytörő mozgalomban”. Ezek 90 százaléka szerezte meg a jelvényt. A hallgatók létszámának emelkedésével megindultak a nagy tömegsport mozgalmak a sportklubnál is (Kilián testnevelési mozgalom, ifjúság a szocializmusért mozgalom). Házi versenyünket meghívásokkal bővítettük ki. Fejlődött az agitációs és propaganda munka. Egyre nagyobb eredményeket követelt a főiskolai sportklub emelkedő színvonala. Újraalakult az atlétika és turisztika szakosztály is. 1963-tól a Művelődésügyi Minisztérium előírta, hogy a testnevelés szakos hallgatók szakmai képzésük érdekében működni kötelesek a sportklub egyik szakosztályában.

1963-tól kezdve főiskolai hallgatóink számára alapfokú edzői, játékvezetői tanfolyamokat szervezünk. Öröndetesen javult a sportklub kapcsolata a városi és megyei szervekkel. A megyei TST külön feladatot adott a főiskolai sportklubnak. A javuló kapcsolat eredményeként a sportklub munkája komoly hatással van a város és járás sportéletére. Hallgatóink több alkalommal vesznek részt versenyek szervezésében, rendezésében, a nyári sportnapköziben oktató-nevelő munkát végeznek. A főiskolai sportklub nevelési munkájának további javítása érdekében 1967-ben létrejött a „Jó tanuló — jó sportoló” mozgalom.

1971-ben további javulás tapasztalható a tömegsportban. Hallgatóink a jubileumi jelvénytörő versenyen vettek részt. A résztvevők létszáma 235 fő. Új vonásként jelentkezik a főiskolai dolgozók sportolási lehetőségének kialakítása, a kispályás labdarúgó bajnokság megszervezése, mintegy

15—20 tanár rendszeres, állandó sportfoglalkoztatása. Minőségi szakosztályaink tovább tartják helyüket az NB I. B, NB II. osztályban.

A sportklub munkájának fejlődése lemérhető a főiskolai spartakiádok eredményein is. 1970 óta a nem hivatalos pontversenyben a III. helyről a II. helyre kerültünk, majd 1973-ban megszereztük az I. helyet. 1972-ben férfi kézilabda-csapatunk — először az SC történetében — elérte, hogy a megyei I. o. bajnokság megnyerése után osztályozót játszott az NB II-be jutásért.

1973-ban az SC közgyűlésén bátran kijelenthettük, hogy SC elnökségünk a közgyűlésen hozott határozatokat rendre betartotta. A 15 év folyamán az eredmények alakulása töretlen fejlődést mutat. Hiábavaló lenne azonban az elnökség minden fáradozása, erőfeszítése, ha nem támogatná a főiskola állami és pártvezetése, a felsőbb sportszervek, a megyei és városi TS elnöksége. Sportklubunk ezen szervek támogatására mindig számíthatott.

Nem kis büszkeséggel kell megemlékeznünk azoknak a sportolóknak a nevére, akik főiskolánk hallgatóinként a sportágakban világszínvonalon versenyeztek.

Az 1964-es tokiói olimpián főiskolánk hallgatói közül hárman vettek részt, és ott gyönyörű eredményt értek el. Vízilabdában Pócsik Dénes (levelező hallgató) olimpiai bajnok, 4x100 m gyorsváltóban Erdélyi Éva a IV. helyet szerzett csapat tagja, 400 m vegyesúszásban Ali Csaba a IX. helyen végzett.

Az SC további fejlődésére biztosíték a KB és a magyar sportvezetés irányelvei, mely szerint a sport fejlesztésénél elsődleges szempont az ifjúság sportjának fejlesztése.

9.

A FŐISKOLA MŰSZAKI FEJLESZTÉSE

Amikor 1949-ben a Debrecenben megalakított főiskola átköltözött Egerbe, a 200 éves Lyceumot kapta meg otthonául. Ez az épület, amelyet annak idején Eszterházy Károly egri püspök is egyetem számára építtetett, stílusával és méretével uralta e kis várost, és alkalmas volt arra, hogy helyet adjon a megye első szocialista jellegű felsőoktatási intézményének. Úgy látszott, hogy az egri Lyceumban, ahol 1949-ig elemi iskola, középfokú kereskedelmi iskola, tanítóképző intézet, jogakadémia és hittudományi főiskola működött, a kétéves pedagógiai főiskola tágas és kényelmes otthonra talált. Ugyancsak ebben az épületben volt a főiskola gyakorló általános iskolája is. A megye és a város vezetői a hallgatók elhelyezésére két kollégiumot is a főiskola rendelkezésére bocsátottak: a Széchenyi úti fiú-kollégiumot és a Klapka utcai leánykollégiumot. Ez volt az indulási helyzet.

Ahogy azonban a hallgatói és a tanári létszám növekedett, az elhelyezési viszonyokból adódó problémák is szaporodtak. A kezdetben tágas-

nak mutatkozó Lyceum mindinkább szükségesnek bizonyult. Először a hallgatók pedagógiai gyakorlatát sikerült egészségesebben megoldani azáltal, hogy mint gyakorló általános iskolákat, 1950-ben a főiskolához kapcsolták a város I. és II. sz. általános iskoláit. A hallgatók elhelyezése is javult, mert a Lenin úton még egy harmadik, kb. 40 fős kollégiumot is a főiskolához csatoltak. Ezekre az újabb objektumokra szükség is volt, hiszen a kezdeti 110-es hallgatói létszám az 50-es évek elején rendkívül gyors ütemben 700 fölé emelkedett. Mindezzel párhuzamosan nőtt a főiskolai oktatók létszáma, a több és több tanterem, szemináriumi helyiség és laboratórium iránti igény is. A főiskola akkori vezetőinek a gondjait csak növelte, hogy szinte valamennyi épületünk rendkívül rossz állapotban volt. A háborús évek alatt és azt követően az ország újjáépítésének időszakában elmaradtak az épületek karbantartási, tatarozási munkái, amely mulasztások, főképpen a főiskola épületében igen súlyossá váltak.

Intézményünk zsúfoltságát valamelyest enyhítette főhatóságunknak — számunkra nem éppen örvendetes — intézkedése, amely 1954-ben megszüntette Egerben a testnevelés, kémia, ének-zene szakos tanárképzést és amely intézkedés a hallgatói létszámot is csökkentette. Ekkor adta vissza főiskolánk a városnak az egyik (I. sz.) gyakorló általános iskoláját is. Határozat született viszont a főiskola központi épületének rekonstrukciójára, amely 1956-ban a külső homlokzat felújításával meg is kezdődött.

1956 után, ahogyan stabilizálódott a tanárképzés helyzete Egerben, úgy évről évre sikereket értünk el az objektív helyzetünk javításában is. A megújulásból és a fejlődésből fakadóan gondjaink azonban nem egyszer a végsőkig fokozódtak.

Az 1959—60-as tanévben megkezdődött a képzés az ének-zene, testnevelés és a kémia szakokon is. Két teljesen új tanszék, a műszaki és a mezőgazdasági tanszék is életteret követelt magának. Az ismét növekvő hallgatói létszám és a tanszék számának szaporodása felvetette új objektumok építésének a gondolatát. Főhatóságunk elsőnek egy 300 fős új kollégium program-tervét fogadta el, majd 1964. januárjában jóváhagyta egy természettudományi épület és a központi étterem építését is. Ez utóbbival egyidejűleg kértünk engedélyt a központi épületünk belsejének teljes rekonstrukciójára és a központi fűtés beépítésére.

A gondolatok és tervek megvalósulásáig azonban hosszú, nehéz éveket éltünk át. Azok, akik főiskolánkon dolgoztak és tanultak, tudják, hogy mit jelentett az „állványerdő” a torony körül, vagy a födémcsere, az épület víz-, csatorna-, villanyhálózatának cseréje, a központi fűtés szerelése és a tantermek újjáépítése. Mindez úgy történt, hogy emiatt egy napot sem szünetelt az oktatás.

Az 1967—68. tanévtől kezdve az épületeinket tekintve gyökeres változás ment végbe főiskolánkon:

— 1967. november 1-én Miklósvári Sándor, a Pedagógusképző Osztály vezetője ünnepélyes keretek között átadta az új 309 férőhelyes, 2 ágyas szobákból álló kollégiumot, amely korszerű elhelyezést biztosít hallgatóink számára;

— 1968. április 4-én megnyitottuk a Leányka úton mezőgazdasági tanszékünk épületének kapuit;

K i m u t a t á s
a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola költségvetéséről és beruházásairól

millió Ft-ban

Év	Költségvetés		Beruházás**	
	évi összege	ebből felújítás*	összege	megnevezése
1956	5,71	—		
1957	6,41	1,90		
1958	6,50	0,60		
1959	6,30	0,09		
1960	7,60	0,04		
1961	9,68	1,61		
1962	11,26	—		
1963	16,04	3,59		
1964	16,42	1,50		
1965	17,99	2,64		
1966	21,22	4,40		
1967	20,00	—	25,00	Leányka u. Koll., és mg. tanszék
1968	35,43	16,35		
1969	26,16	6,82		
1970	27,23	4,70	16,09	Term. tud. épület, központi étterem
1971	34,78	9,00	8,00	Számítóközpont, növényház
1972	38,43	9,49	2,00	Számítóközpont bővítése
Össze- sen		62,73	51,09	

* A főiskola központi épülete, gyakorló általános iskola, Hámán Kató Kollégium felújítása.

** Csak a jelentősebb beruházás.

— 1968 őszen már központi fűtés üzemel a főiskola épületében, és megindulnak a tantermek, laboratóriumok korszerűsítésével kapcsolatos munkálatok;

— 1968 nyarán megkezdődött az új természettudományi tanszéki épület és központi étterem építkezése;

— 1968-ban előkészítettük a gyakorlóiskola és a Hámán Kató Kollégiumunk felújítását;

— 1969-ben befejezést nyert a gyakorlóiskola belső és külső tatarozása;

- 1970. február 1-én átadták az építők a Leányka úti természettudományi épületet és a menzát;
- 1970 őszén felújítva birtokba vehettük a Hámán Kató Kollégiumot;
- 1970 őszén megkezdte működését a pinceklub;
- 1971 decemberében kb. 7 milliós beruházással megépítettük a Számítógéppontot.

Főhatóságunk jelentős anyagi támogatást biztosított a fentiek megvalósítására. Ezt foglaltuk össze millió Ft-ban a mellékelt táblázatban.

Főiskolánk fennállásának 25. évfordulóján elmondhatjuk, hogy ha nem is vagyunk még mindennel rendben, a színvonalas és korszerű általános iskolai tanárképzés feltételei Egerben adottak és az út nehezebbjén már e területen is túljutottunk.

10.

A GYAKORLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉLETE ÉS FEJLŐDÉSE

A gyakorlóiskola kettős feladatot lát el. Egyrészt mint általános iskola, ellátja mindazt a feladatot, amit egy körzeti általános iskolának el kell látnia. Másrészt mint gyakorlóiskola, ellátja a tanárképző főiskola hallgatóinak szakmai-pedagógiai képzését. Ez a kettős feladat speciális szervezettséget követel meg. A felső tagozatban tanító tanárok ugyanis szakvezetői minőségben vezetik a III. és IV. éves főiskolai hallgatók csoportjait, hetes tanításait, valamint az I. és II. éves hallgatók egyéni és csoportos hospitálásaira órákat mutatnak be.

A gyakorló általános iskola 1949 szeptemberében létesült a Lyceum épületében. Az iskola elődje a tanítóképző intézet gyakorlóiskolája volt, ahol 1—8. osztályban három tanulócsoporthoz működött. Az 1949—50-es tanév is úgy indult, hogy 1—8. osztályokban három tanulócsoporthoz egy megbízott igazgató és két nevelő tanított. A tanév végére már egy igazgató, egy igazgatóhelyettes, négy alsó tagozatos és kilenc felső tagozatos nevelő működött az iskolánál. Ez volt a kezdet. Az 1972—73. tanévben a tantestület létszáma 53. 34-en tanítanak a felső tagozatban, 10-en az alsó tagozatban, 9 nevelő a napköziben működik. A tantestületből egyetemet végzett 18 tanár, főiskolát 24, tanítóképzőt pedig 11 tanító. Az iskolánál 16 adminisztratív és fizikai dolgozó működik.

Az iskola egyszemélyes vezetője az igazgató, aki az iskolát a szocialista demokrácia szellemében irányítja. Az iskolában testületi tanács működik, melynek tagjai: az iskola igazgatója, a két igazgatóhelyettes, az iskolai pártszervezet titkára, az iskola szb-titkára, az úttörőcsapat vezetője, az alsó tagozatos munkaközösség vezetője, az osztályfőnöki munkaközösség vezetője, a napközi munkaközösség vezetője, egy fő tantestületi küldött és a szülői munkaközösség vezetője. A testületi tanács az iskola munkaterve alapján évente legalább négy alkalommal ülésezik. A tantestület évente két nevelési és két osztályozó értekezletet rendez. Ezenkívül havonta egy alkalommal a tantestület az aktuális problémákról rövid megbeszélést tart.

Az 1949—50-es tanévben a gyakorlóiskola a főiskola épületében nyert elhelyezést. Itt mindössze 8 tanterem és egy kis tanári szoba volt. Ez már az első évben szűknek bizonyult. 1950 szeptemberében a gyakorló iskola jelenlegi épületébe, a volt Állami Polgári Fiú- és Leányiskola épületébe költözött. Az iskola épülete 1925-ben épült, és annak idején az ország egyik legszebb, legjobban felszerelt épülete volt. A polgári iskolában mindössze 16 tanulócsoporthoz működött. Az iskolának tornaterme, fizikai előadója, énekterme, szülőj-terme és sok szertára volt. Jelenleg, annak ellenére, hogy kabinetrendszerben tanítunk, az épület a gyakorlóiskola részére már nagyon szűk lett. Az iskolában az 1972—73-as tanévben 12 felső tagozat, 10 alsó tagozat, 8 napközis csoport működött.

A gyakorlóiskola épületében végzik szakmai-pedagógiai gyakorlatukat a főiskolai hallgatók is. A főiskolai hallgatók szakmai-pedagógiai gyakorlatára céljaira több szertárt didaktikai teremmel kellett átalakítani. Az iskola fejlődése tehát tanteremhiányhoz vezetett. Jelenleg öt alsó tagozatos osztály délután jár iskolába. Tekintettel arra, hogy alsó tagozatunk még újabb két osztállyal bővül, ez azt jelenti, hogy a jövőben még több alsó tagozatos osztály kényszerül a délutáni oktatásra.

Az egyes osztályokba 20—30 tanuló jár. Az iskola tanulóinak összlétszáma: 600 fő. Az iskola növendékeinek tanulmányi átlaga sok éves viszonylatban 3,9—4,1 között mozog. A nyolcadik osztályt végzett tanulók csaknem száz százalékban továbbtanulnak. A kitűnő tanulmányi eredményt elért tanulók száma 100 körül mozog, a bukottak száma viszont átlagban csak 15. Tanulóink kitűnően megállják helyüket a tanulmányi versenyeken. Minden évben 10—15 tanulóink városi I—III. helyezést, 8—10 tanulóink pedig megyei I—V. helyezést, két—három tanulóink országos helyezést ér el.

A tantárgyi versenyekre való felkészülést elősegíti a minden évben megszervezett 8—10 szakkör. Ezekben a szakkörökben a tanulók mélyebben tanulmányozhatják az egyes tantárgyakat és egyben felkészülhetnek a tanulmányi versenyekre is. Tanáraink közül sokan egyénileg is felkészítik a tanulókat a versenyekre, ezért érik el tanulóink ezeket a szép eredményeket. Iskolánkban a szakkörök mellett a tanulók különféle tanfolyamokat is látogathatnak. Minden évben indítunk angol, német, műszaki rajz, gyermektorna és zeneóvodai tanfolyamot. A tanfolyamok iránt minden évben nagy az érdeklődés.

Gyakorlóiskolánk egyik igen fontos feladata, hogy a főiskola pedagógiai műhelyeként ellássa a főiskolai hallgatók szakmai-pedagógiai gyakorlatát. Az utóbbi években a főiskolai hallgatók száma erőteljesen növekszik és várható, hogy négy év alatt a kiképzendő hallgatók száma megkétszereződik. Gyakorlóiskolánk az 1965—66-os tanévig képes volt egyedül is ellátni a főiskolai hallgatók szakmai-pedagógiai gyakorlatát. Ettől kezdve a hallgatók számának növekedése szükségessé tette, hogy a gyakorlóiskolán kívül más iskola is foglalkozzon a főiskolai hallgatók gyakorlati kiképzésével. Ettől kezdve főleg a IV. számú, Jurij Gagarin Általános Iskolában helyeztünk el főiskolai csoportokat. Az 1972—73-as tanév második félévében összesen 47 III. éves és 39 IV. éves kiképzési csoport működött.

Ebből 31 III. éves és 26 IV. éves csoport a gyakorlóiskolában, 16 III. éves és 13 IV. éves csoport a IV. sz. iskolában nyert elhelyezést.

Többéves oktató-nevelő munkánk eredménye, hogy iskolánkat szívesen keresik fel tapasztalatcsere céljából városunk, megyénk és Észak-Magyarország pedagógusai. Jóleső érzéssel vesszük tudomásul, hogy művelődési osztályunk bázisiskolának tartja iskolánkat. Tantestületünk állandó jelleggel részt vesz a szakmai továbbképzéseken, melyek keretében bemutató tanításokat tartunk a város, a járás és a megye szaktanárai részére. Különösen sokan érdeklődnek a komplex matematikai oktatás, valamint a szaktantermi rendszer problémái iránt. Tantestületünk több tagja évenként jelentet meg publikációt pedagógiai folyóiratokban, módszertani közlönyökben, vagy a Megyei Művelődésben.

Mind az alsó, mind a felső tagozatban több irányú pedagógiai kísérletet folytatunk. Ezek közül említésre méltónak tartjuk az alsó és felső tagozatban a komplex matematikai kísérletet, valamint a Forrainé-féle kísérlet „A” és „B” változatát. Kémiából több éve folyik programok készítése. A gyakorlati foglalkozás keretén belül kísérlet folyik „Technika” című tantárgy bevezetésére az általános iskola 7. és 8. osztályában. Alsó tagozatban a fizika tantárgy bevezetése a környezetismeret tantárgy helyett szintén egyik fontos kísérletünk.

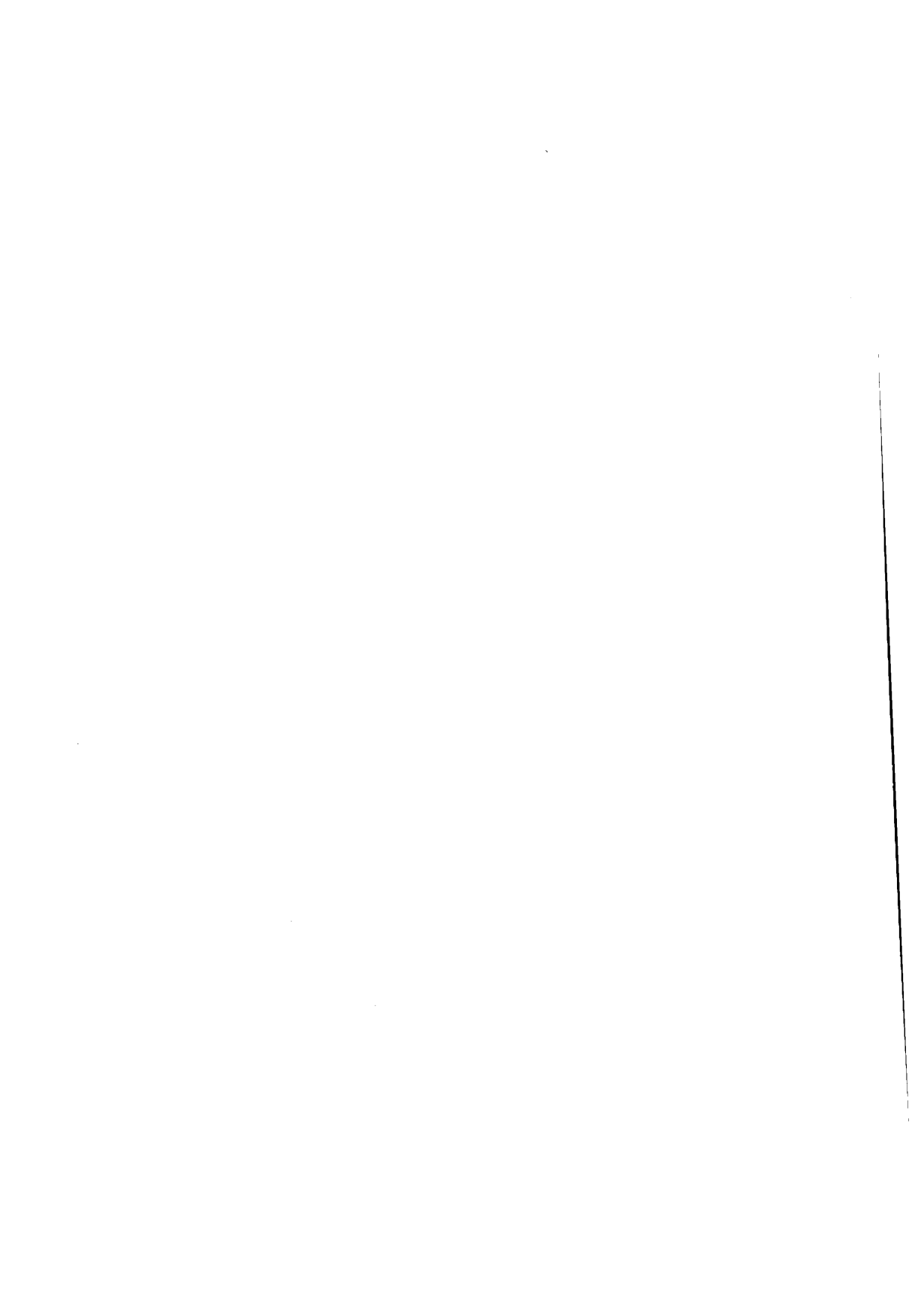
Iskolánkban két tagozat működik: ének-zene és angol. Ének-zene tagozatunk az 1972—73-as tanévben ünnepelte fennállásának 10. évét. Ez alkalomból 1973. május 14-én gyakorlóiskolánk zenei tagozata zenei napot rendezett. A zenei napon három bemutatóórát tartottunk ének-zene tárgyból, melyet elemzés követett. Délután nagyszabású díszhangversenyen a Gárdonyi Géza Színházban mutatta be zenei tagozatunk eddig elért eredményeit. Ének-zene tagozatunk kórusa minden évben sikerrel szerepel különféle hangversenyeken, ahol már sok arany és ezüst oklevelet szereztek. Az énekkar öt alkalommal szerepelt a rádióban is. Angol tagozatunk az 1972—73. tanévben kezdte meg működését a 3—4—5. osztályokban. Mindkét tagozatra igen nagy számmal jelentkeznek tanulók.

Iskolánkban hagyományosan két irányú sportmunka folyik: a tömegsport és a minőségi sport. Tömegsportban 2—300 tanuló folytat rendszeres sportolást atlétika, kosárlabda, labdarúgás és torna sportágakban. A sportjelvényt szerző versenyeken évenként mintegy 200 tanuló nyer jogot jelvény viselésére. A minőségi sportmunka különösen torna, kosárlabda és sportlövészet terén eredményes. Igen sokszínű az iskolán kívüli sporttevékenység is. Tanulóink különösen atlétikában, tájékoztató futásban, vívásban, úszásban, bűvárúszásban, teniszben, birkózásban és sielésben érnek el szép eredményeket városi, megyei, illetve országos bajnokságokon.

Iskolánk valamennyi tanulója a 813. számú Bornemissza Gergely Úttörőcsapat tagja. A kisdobos rajokban 20, az úttörőrajokban pedig 28 óra működik. Osztályvezetőink és osztályfőnökeink kivétel nélkül rajvezetők. Az úttörőtanács igen eredményesen működik. Évenként 4—5 ünnepélyes csapatgyűlést tartunk. Ezek közül kiemelkedőek a fegyveres erők napja, a csapatzászló ünnepe, a várünnepség, valamint a kisdobos- és úttörőavatás.

Függelék

A FŐISKOLA VEZETŐINEK ÉS OKTATÓINAK NÉVJEGYZÉKE 1948—72-ig

IGAZGATÓK, FŐIGAZGATÓK

1948—63: Dr. Némédi Lajos igazgató
1963—66: Dr. Szántó Imre igazgató
1966— : Dr. Szücs László főigazgató

IGAZGATÓHELYETTESEK, FŐIGAZGATÓ-HELYETTESEK

1951—54: Dr. Kiss Kálmán igazgatóhelyettes
1954—57: Dr. Zétényi Endre igazgatóhelyettes
1957—61: Dr. Szokodi József igazgatóhelyettes
1960—63: Darvas Andor igazgatóhelyettes
1961—72: Somos János főigazgató-helyettes
1963—66: Dr. Somos Lajos igazgatóhelyettes
1966— : Dr. Nagy József főigazgató-helyettes
1972— : Dr. Pelle Béla főigazgató-helyettes
1972— : Dr. Gál István főigazgató-helyettes

AZ MDP, ILLETVE MSZMP FŐISKOLAI SZERVEZETÉNEK TITKÁRAI

Tanári pártszervezet

1949	: Laczkó András	1951—54: Dr. Szokodi József
1950	: Dr. Csabai Tibor	1954—56: Friedrichné dr. Kovács Irén
1950	: Kálmánchey Zoltán	1957 : Dr. Szokodi József
1951	: Somos János	1958—63: Csóka János
1951	: Dr. Kiss Kálmán	1963—70: Dr. Pelle Béla
		1970— : Csillag Béla

Hallgatói pártszervezet

1949—51: Jedlicska Gyula
1951—52: Tóth János
1952—53: Vass Gyula

A FŐISKOLAI IFJÚSÁGI SZERVEZETEK TITKÁRAI

Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezete (MEFESZ)

1948—49: Duró Lajos
1949—50: Jedlicska Gyula

Dolgozó Ifjúsági Szövetség (DISZ)

1950—51: Tóth János
1951—52: Pelle Béla
1952—53: Gaál István
1953—54: Fodor Géza
1954—56: Szücs László

Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ)

1957 : Miklóssy Margit
1957 : Mongyi Ferenc
1958 : Zakár Miklós
1958—60: Pelle Béla
1960—61: Gál Gusztáv
1961—63: Mongyi Ferenc
1963—66: Király Gyula
1966—69: Kiss Sándor
1969—72: Vasas Joachim
1972 : Mlinkó László

*A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE FŐISKOLAI BIZOTTSÁGÁNAK
ELNÖKEI ÉS TITKÁRI*

Elnökök:

Titkárok:

1950—51: Darvas Andor	—
1951—53: Pallós Emil	—
1953—54: Geibinger Sándor	—
1954—59: Dr. Szókefalvi Nagy Zoltán	
1959—60: Darvas Andor	1958—61: Szabó Lajos
1960—61: Szántó Imre	
1961—63: Szabó Lajos	1962—67: Friedrichné dr. Kovács Irén
1963—67: Bély Miklós	
1967— : Blaskó János	1967—72: Gál István
	1972— : Dr. Patkó György

*ANGOL NYELVI KABINET
(Alapítva: 1970.)*

Kabinetvezető

Oktatók

1970— : Szokolay Károly mb.	1970— : Dr. Budai László
	1971— : Szabó István
	1971— : Bertha Csilla
	1972— : Abrakovits Endre

*ALLATTANI TANSZÉK
(Alapítva: 1949)*

Tanszékvezetők

Oktatók

1949—52: Dr. Gelei Gábor	1950 : Dr. Zétényi Endre
1952—58: Dr. Lukács Dezső	1950— : Dr. Bende Sándor
1958—72: Dr. Bende Sándor	1951— : Dr. Vajon Imre
1972— : Dr. Vajon Imre	1952—58: Dr. Lukács Dezső
	1952—53: Hoblyák János
	1961— : Hoblyák János
	1955—56: Dr. Kalmár Ferenc
	1958—63: Dr. Edelényi Béla
	1962— : Vágás Endre

ÉNEK-ZENE TANSZÉK

(Alapítva: 1948.)

A tanszék működése 1955—59-ig szünetelt

Tanszékvezetők

1948—49: Csenki Imre

1949—52: Kutasi Klára

1953—54: Szalay Lajos

1954—56: Heintz Fülöp

1959— : Rezessy László

Oktatók

1950—55: Tary László

1952 : Király Gyula

1953—55: Geibinger Sándor

1953—55: Dózsa Ferencné

1959—70: Auer Gyula

1960—66: Gyárfás Győzőné

1960—61: Pataki Veronika

1960 : Könczöl Ferenc

1961—62: Back Éva

1961— : Ary Tibor

1961— : Ary Tiborné

1962— : Kelemen Imre

1962— : Csikós Andor

1962— : Tar Lőrinc

1963—70: Cseh Béla

1966— : Nagy Miklós

1969— : Vajda Lászlóné

1970—71: Záborszky István

1971— : Moskovszky Vince

1972— : Palotai Ferencné

1972— : Dobos Andrásné

FIZIKAI TANSZÉK

(Alapítva: 1948.)

Tanszékvezetők

1848—49: Mester István

1949—63: Darvas Andor

1963— : Dr. Mátrai Tibor

Oktatók

1950—60: Somos János

1950—59: Osváth Pál

1951—52: Koncz Ferenc

1952—54: Vidó Imre

1962— :

1953—54: Lenkey Katalin

1953— : Szabó Lajos

1958 : Gellai Borbála

1959— : Hidasi Károly

1960—62: Gál Gusztáv

1962— : Dr. Márkus Jenő

1962— : Dr. Patkó György

1972— : Kovách Lászlóné

FÖLDRAJZ TANSZÉK

(Alapítva: 1948.)

Tanszékvezetők

1948—70: Dr. Udvarhelyi Károly
1970— : Dr. Futó József

Oktatók

1950—67: Dr. Zétényi Endre	1955—57: Langmáhr Ilona
1951—53: Hanák János	1955— : Dr. Futó József
1952—53: Horváth Tiborné	1957—58: Dr. Edelényi Béla
1953—55: Gazdag László	1962—64: Ruzsinszky József
1953—54: Paál Miklós	1962— : Pápista Jánosné
1953—57: Kiss István	1963— : Strbák István
1954—55: Veress Magda	1964— : Dr. Köves József
1954—56: Gáll Béláné	1971— : Tóth Géza

IDEGEN NYELVI LEKTORÁTUS

(Alapítva: 1951.)

Vezető lektor

1951—55: Dr. Légrády Gyula mb.
1956— : Dr. Légrády Gyula

Lektorok

1951—53: Tihanyi Miklós
1952—55: Hundt Zoltánné Kovács Irma
1953—54: Baran Ferenc
1953—57: Nyiri Lászlóné
1959—60: Dr. Lőkös István
1960—63: Dr. Nagy Sándor
1962—63: Szabó István
1963— : Mjazovszky Albert
1963—64: Bán Ervin
1965—70: Szokolay Károly
1971— : Vágási Margit

IRODALOMTÖRTÉNETI TANSZÉK

(Alapítva: 1948.)

Tanszékvezetők

1948—54: Dr. Csabai Tibor
1955—60: Pataky László
1960—63: Dr. Némedi Lajos
1963—72: Berzy András
1973— : Dr. Nagy Sándor mb.

Oktatók

1948—53: Dr. Kiss Kálmán

1951—72: Berzy András

1953—56: Szabó Zoltán

1954—55: Almássy György

1956—57: Dr. Harsányi Zoltán

1960— : Dr. Lőkös István

1963— : Abkarovits Endre

1963— : Dr. Nagy Sándor

1964— : Dr. Gál István

KÉMIAI TANSZÉK

(Alapítva: 1948.)

A tanszék működése 1955—59-ig szünetelt

Tanszékvezetők

1948—51: Dr. Bot György

1951—52: Török Lajos

1952—60: Dr. Szőkefalvi Nagy Zoltán

1960— : Dr. Szücs László

Oktatók

1949—54: Török Lajosné

1950—55: Török Lajos

1951—55: Bilincsi Lajos

1952—54: Dr. Szücs László

1959— :

1952— : Dr. Szőkefalvi Nagy Zoltán

1960— : Dr. Bessenyei János

1961— : Gaál István

1962— : Dr. Sárík Tibor

1964— : Molnár Dezső

1972— : Rác László

MAGYAR NYELVÉSZETI TANSZÉK

(Alapítva: 1948.)

Tanszékvezetők

1948—52: Dr. Papp István

1952— : Dr. Bakos József

Oktatók

1951—54: Dienes Tibor

1951—54: Fekete Péter

1963— :

1951—58: Perényi János

1953—54: Dr. Pelle Béláné

1953— : Dr. Chikán Zoltánné

1954—55: Kristóf Imre

1959—60: Estefán László

1960— : Dr. Raisz Rózsa

1964— : Dr. Pásztor Emil

1972— : Dobó Benjáminné

MARXIZMUS—LENINIZMUS TANSZÉK

(Alapítva: 1951.)

Tanszékvezetők

1951—52: Papp Géza
1952—55: Strbák István
1955—65: Szokodi József
1965—66: Dr. Szántó Imre mb.
1966— : Friedrichné dr. Kovács Irén

Oktatók

1951 : Bodó László	1965—73: Kocsis Sándor
1952—53: Csányi Gyula	1965—66: Mikecz Tamás
1953—65: Csóka János	1965—71: Dr. Nagy Sándor
1953—54: Friedrichné dr. Kovács Irén	1966— : Kácsor Jánosné
1957— :	1968— : Tóth Vilmos
1953—57: Jankovics István	1968—69: Tucker György
1953—54: Lengyel Zsuzsanna	1968— : Asztalos Miklós
1956—59: Dr. Földi Pál	1969—71: Kiss Sándor
1959—65: Mongyi Ferenc	1971— : Palcsó Pálné
1962—67: Perge Béla	1971— : Semperger Tibor
1963—71: Lakatos Imre	1972— : Szilvási Lajos
1963—66: Bárdos Alfonz né	1972— : Dr. Hrabecz József
1963—67: Kovács László	1972— : Somlai György
1964— : Tóth Balázsné	1972— : Illényi Domonkos

MATEMATIKAI TANSZÉK

(Alapítva: 1948)

Tanszékvezetők

1948—51: Dr. Rapcsák András
1951—52: Pallós Emil
1952—65: Nagy Ferenc
1965—66: Dr. Barna Béla
1966— : Dr. Pelle Béla

Oktatók

1950—53: Darvas Andorné	1962—64: Bardi István
1963—67:	1964— : Nagy Lajosné dr.
1951—58: Harthly Domonkos	1964— : Szepessy Bálint
1951—52: Zay Béla	1965— : Dr. Jakab Albert
1952— : Dr. Pelle Béla	1968— : Csőke Lajos
1953—54: Barra György	1968— : Dr. Rados Mihály
1953—54: Ferge Piroska	1970— : Cserenyák János
1958— : Járosi András	1971— : Kiss Péter
1959— : Dr. Perge Imre	1971— : Jónás Pál
	1972— : Palotás József
	1972— : Balogh Viktória

MEZŐGAZDASÁGI TANSZÉK
(Alapítva: 1960)

Tanszékvezetők

1960—69: Dr. Istók Barnabás
1969— : Dr. Nagy József Simon

Oktatók

1958—62: Dr. Lengyel Ádám
1961—72: Szathmári László
1962— : Sándor Ferenc
1962— : Dr. Nagy József Simon
1962—70: Bartik Károly
1964— : Firkó János

MŰSZAKI TANSZÉK
(Alapítva: 1960)

Tanszékvezető

1960— : Somos János

Oktatók

1960— : Osváth Pál
1960— : Binder Károly
1961—71: Németh Tibor
1961— : Halász Vince
1962—65: Lengyel Gábor
1966— : Gyergyák Ferenc
1970—71: Hajdú Kálmán
1971— : Pető György
1972— : Marton Mária
1972— : Pataki Miklós
1972— : Szathmári László

NEVELÉSTUDOMÁNYI TANSZÉK
(Alapítva: 1949)

Tanszékvezetők

1949—55: Dr. Balázs Béla
1955—66: Dr. Berencz János
1966—67: Dr. Somos Lajos
1967—72: Dr. Zombor Zoltán
1972— : Juhász Tamásné mb.

Oktatók

1949—55: Székely Istvánné
1951—55: Almássy György
1952—54: Balázs Sándor
1953— : Juhász Tamásné
1954—57: Mikus Gyula
1954—66: Dr. Berencz János
1955 : Dr. Balázs Béláné
1959—67: Dr. Somos Lajos
1962—68: Horváth Lászlóné
1963— : Dr. Király Gyula
1963—69: Dr. Nagy Andor
1971— :
1964— : Kohajda József
1966—72: Dr. Zombor Zoltán
1967— : Póbis István
1968—71: Fehér Irén
1969— : Mák Mihály
1970— : Erdész Ede
1971— : Murcsányi László
1962—70: Dr. Kovács Vendel

NÖVÉNYTANI TANSZÉK

(Alapítva: 1950)

Tanszékvezetők

1950—63: Dr. Hortobágyi Tibor
1963—69: Dr. Pócs Tamás
1969—73: Dr. Suba János mb.
1973— : Dr. Pócs Tamás

Oktatók

1950— : Dr. Juhász Lajos
1952—54: Kovács Judit
1952—55: Kovács István
1952—55: Dr. Pál Miklós
1953—59: Dr. Lengyel Ádám
1962— : Dr. Suba János
1963— : Kiszely Györgyné
1971— : Milkovits István

OROSZ TANSZÉK

(Alapítva: 1948)

Tanszékvezető

1948— : Dr. Bihari József

Oktatók

1950—53: Sturm József
1951—57: Horváth Tibor
1951— : Zbiskó Ernőné
1953—70: Pallagi Béláné
1954—55: Forgács Béla
1954—55: Biczó János
1955—57: Terrai Barna
1957—67: Kocsis Károly
1962— : Dr. Hekli József
1963—71: Szabó István
1964— : Pető Zsigmond
1967— : Zahemszky László
1969— : Dr. Béky Lóránd
1970— : Salga Attila
1971— : Lengyel Zoltán
1971— : Rák Sándor
1972— : Kaló Ferenc
1972— : Dr. Szőke Domonkosné

RAJZ TANSZÉK

(Alapítva: 1948)

Tanszékvezetők

1948—57: Adler Miklós

1957—62: Jakuba János
1962— : Blaskó János

Oktatók

1948—56: Bíró Lajos
1952—68: Gergely Pál
1952—53: Erki Béla
1953—55: Daragóné Nagy Rózsa
1953—54: Dr. Berencz Jánosné
1955—57: Jakuba János
1955—59: Platthy György
1957— : Dr. Baskai Ernőné
1959— : Nagy Ernő
1968— : Seres János
1972— : Katona Zoltán

TESTNEVELÉSI TANSZÉK

(Alapítva: 1948)

A tanszék működése 1955—59-ig szünetelt.

Tanszékvezetők

1948—55: Dr. Kálmánchey Zoltán
1959—68: Bély Miklós
1968—70: Markos Tibor
1970—72: Nyíri János
1972— : Csillag Béla

Oktatók

1948—55: Ambrusné Kalauz Paula	1960— : Csillag Béla
1948—56: Tőrös Károly	1961— : Markos Tibor
1949—70: Dr. Kalmár Lajosné	1962— : Rátkai István
1950—53: Dr. Bakonyi Ferenc	1966— : Gallovits László
1952—55: Dancs Lajos	1968— : Rákos Etelka
1953—55: Sarkadi Nagy Csilla	1969— : Miklovitz Lászlóné
1953—55: Majercsik Magdolna	1970— : Cseh Kálmán
1953—55: Raffai Imre	1971— : Szabó Béla
1960—68: Karajz Gabriella	1971— : Petrovai József
1963—68: Kovács Mária	1972— : Dr. Péntek Lászlóné
1965—66: Kővári László	

TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYI TANSZÉK

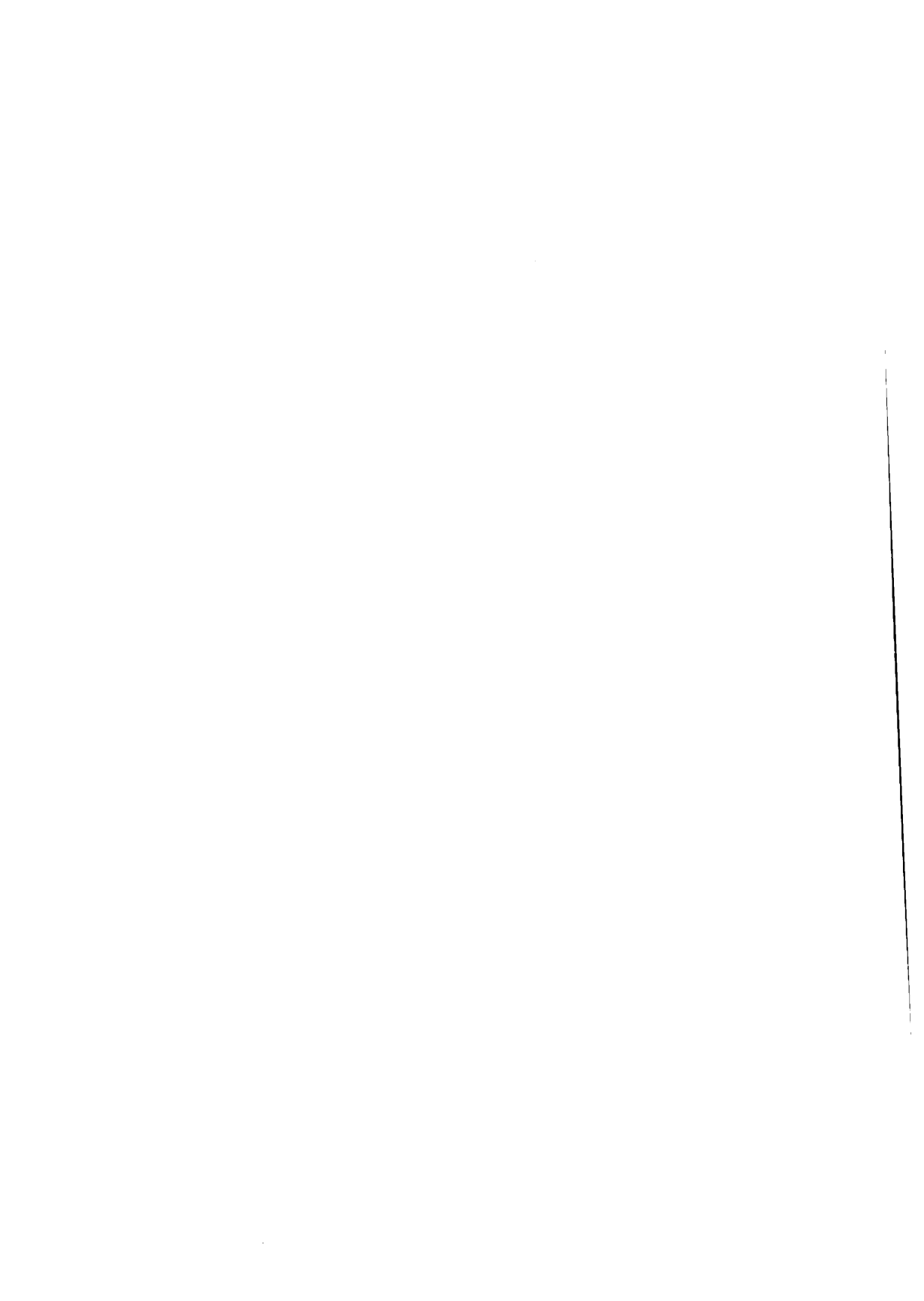
(Alapítva: 1948)

Tanszékvezetők

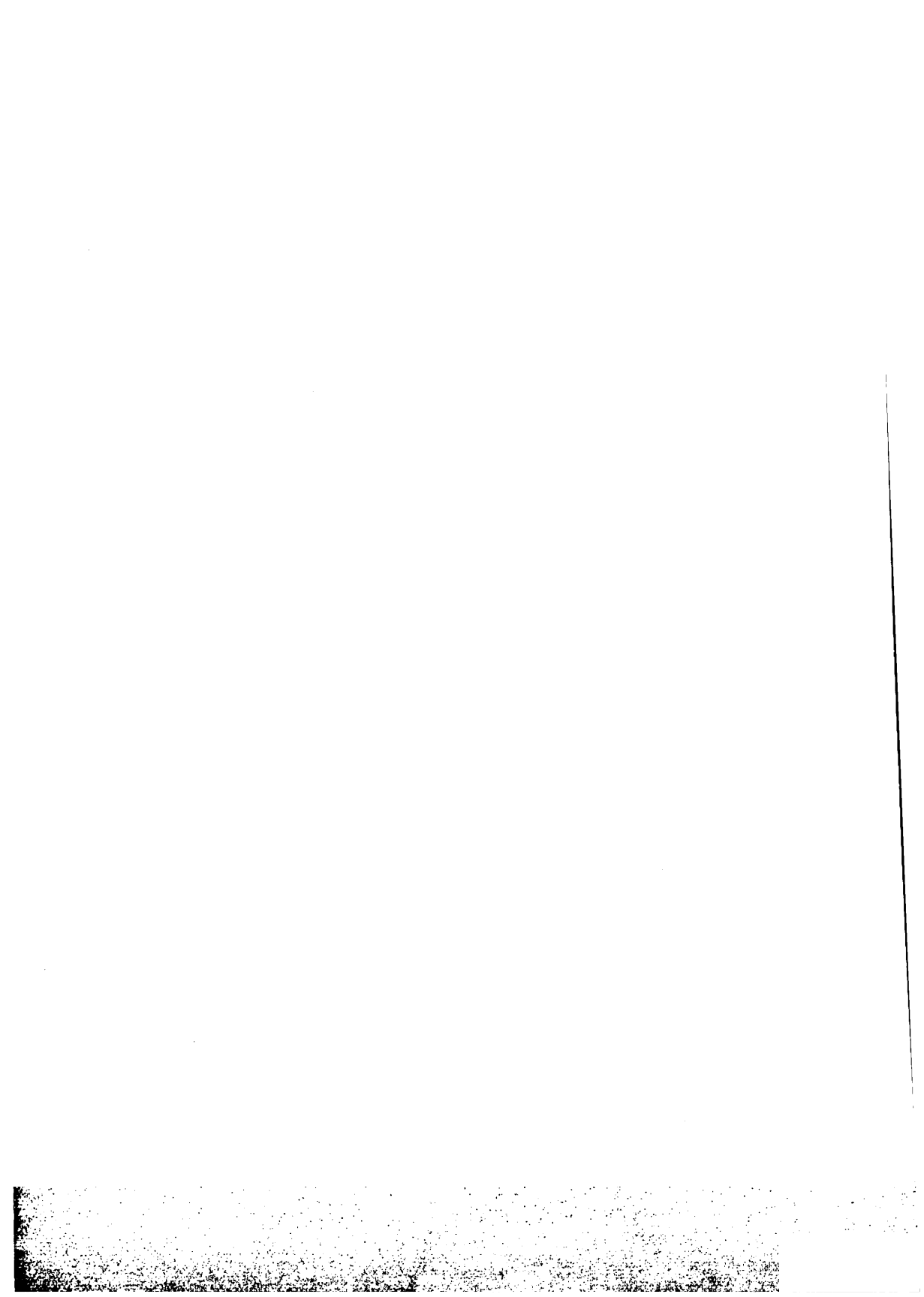
1948—50: Dr. Varga Zoltán
1950—66: Dr. Szántó Imre
1966— : Dr. Nagy József

Oktatók

1951— : Dr. Nagy József
1951—54: Dr. Csabai Tiborné
1952— : Dr. Molnár József
1953—56: Dr. Balogh György
1955—57: Dr. Hahn István
1963— : Dr. Annási Ferenc
1964— : Dr. Czakó Kálmán
1969— : Dr. Kávássy Sándor

**KÉPEK
FŐISKOLÁNK NEGYEDSZÁZADOS ÉLETÉBŐL**

ÁLLAMI PEDAGÓGIAI FŐISKOLA
Debrecen, Központhi Egyetem

Debrecen, 1948. október 8.

Október hó 10-én nem hivatalos tanári összejövetelt tartunk a Központhi Egyetem 236.sz.szobájában. - Kérem szíves megjelenésedet d.u. 3 órára.

Stannus Lajos
ab.igazgató.

Az egyik legrégebb főiskolai irat fotómásolata (1948)

A Nevelőképző Főiskola

megnyitó ünnepélye

Tegnap este a Központhi Egyetem nagyteremében — melyet az alkalomra fényesen felkészítettek — tartotta a Nevelőképző Főiskola megnyitó ünnepélyét Némédi Lajos elvált megnyitó ünnepélye után dr. Faragó László, a Kultuszminiszter képviseletében mondott ünnepi beszédet, majd a szavaival és énekcsin után

a Cséni-kórus aratott megismerés sikereket.

Erdekességnek megemlítjük hogy a beleg Cséni Imre karnagy helyett, a kórus egyik tagja, Barabás Magda vezényelt, akit a megjelentek külön is ünnepeltek. A ünnepélyes megnyitáson a Magyar Dolgozók Pártját Győri Gáspár megyebizottsági tag képviselte.

Az ünnepélyes megnyitás sajtóvisszhangja a Tiszántúli Napló hasábjain (1949)

EGERBE KÖLTÖZIK

a pedagógiai főiskola

Az elmúlt év szeptemberében nyílt meg Debrecenben a pedagógiai főiskola. Hallgatói felkesztültek, akik a gyakorlati pedagógia iránt érdeklődőknek. Igen szép eredménnyel dolgoztak mind szakmai, mind mozgalmi vonalon. Különösen sokat hallattak magukról a választási kampány idején. Szó volt róla, hogy új, a Központi Egyetemről független főiskolát építenek a közeljövőben. Ám a kormány úgy döntött, hogy át helyezi az itteni főiskolát az egeri liceum épületébe.

— Miért éppen Egerre választották a főiskola székhelyéül — kérdezzük Némedi Lajos elvtársat, a pedagógiai főiskola igazgatóját.

— Ennek több oka van. Az egyik az, hogy Eger lakossága még most is egészen passzívan viselkedik, tehát feltétlenül szükség van új, fiatal lendítőerőkre. Ilyen szempontból feltétlenül előnyös lesz, ha a már kialakult másodévünk viszi ott a hangot és dikálja a tempót a fiatalabbaknak

A másik ok, amiért éppen Egerbe megyünk az, hogy ott már kétszen vár bennünket a gyönyörű liceum épülete, amelyet szinte jelentéktelen átalakítással rögtön használhatunk is. Megkapjuk a most megszűnő jogakadémia összes felszerelését, közte a nagy értéket jelentő könyvtárat is.

— Na és mi lesz a kollégiummal?

Egerben két gyönyörű új kollégiumot kap a főiskola. Fiaink bizonyára meg lesznek elégedve vele, mert a város legszebb helyén fekszik mind a két épület. Debrecennek bizonyára fáj a főiskola elvesztése, de az ötéves terv majd talál keretet és modót arra, hogy kárpótolja a várost ezért a veszteségért. Nekünk Egerben egyenesen hivatásunk van a bányavidékek fiai, az eddig nagyon elhanyagolt hevesi munkásság fiai, az eddig nagyon elhanyagolt hevesi munkásság fiai felé. A diákok és tanárok vállalnak minden nehézséget, lemondást, hogy Eger is a legrövidebb időn belül az ország haladószellemű városai közé sorozhassa magát.

Az első újsághír (1949)

IFJÚ NEVELŐ

„Ahhoz, hogy építkezés, tudás kell, el kell sajátítani a tudományt. Ahhoz, azonban, hogy tudjunk tanulni kell Tanulni állhatatosan, türelmesen.”
(Bartók)

★ AZ EGRI PEDAGÓGIAI FŐISKOLA PÁRTSZERVEZETÉNEK LAPJA ★

B. U. É. E.

Hallgatóinkhoz!

Most, amidőn az 1955. év küszöbén ismét visszaérkeztetek főiskolánk falai közé, boldog újévet kívánva köszöntelek benneteket.

Hova tekintünk az új év küszöbén? A fiatal ember, a tervező ember, az optimista ember előre néz. Látja a célt, ahová el kell jutnia. De ne felejtették, hogy a célig még számtalan nehézséggel kell megküzdenetek. Egy-egy akadállyal szemben pedig a harcot kinek-kinek magának kell elvégeznie. Az élet harcához acélos izmok mellett acélidegokra van szükség. Az acél pedig csak az edzéseken át nemesedik. Ezért nem kell félnetek, ha a jövő útjain itt ott ellenállásokba ütköztek, mert azok teszik próbára az akaratot.

Megedződött szívvel nézzetek a jövőbe, tüzzetek magatok elé nagy és nemes célt. Ennek fényében több lesz az erőtek a munkához, az előttek álló vizsgákhoz. Ezek a vizsgák is azért szükségesek, hogy önbizalmatok erősödjenek a jövő nagy feladata előlépésért. Új év reggelén nem azt kívánom, hogy zökkenésmentesen gördüljön el felettetek a 365 nap, hanem azt, hogy értelemben, egészében, a hozzához való hűségben meggyorsítva vegyétek az akadályokat az 1955. éven át.

Zétényi Endre
Igazgatóhelyettes

Kedves Barátaim!

A szellemi javak megszerzése éppen úgy megfeszített, céltudatos munkát igényel, mint az anyagi javaké. Ti - a jövő nevelői - jól tudjátok ezt és fokozottabban érzitek most, a vizsgák kezdetén. Mégis akadnak olyanok, akik Fortuna szekerén szeretőnek áthajtanak, vagy legálább átvergődni az előttek álló akadályokon. Mondanunk sem kell, hogy az ilyen hallgatók oklevélre - legfeljebb legfeljebb MEO-s sem merné ráírni az egyébként nem egyszer könnyelműen használt "minőségi" bélyegzőt.

A mi általános iskoláinknak nem selejt-nevelőkre, nem szerencselovagokra van szükségük, hanem a szó legnemesebb értelmében vett minősítőkre. A szocializmus építése és békénk védelme fokozottabb, jobb munkát kíván tőlünk. /A "tőlünk": nem valami idegen szó, hanem minden nyelven azt jelenti, hogy "nem csak a szomszédunktól"! /

Főiskolánk lapjának, az Ifjú Nevelőnek egyik címdala (1955)

Főiskolánk alapító tanári testülete

Főiskolánk első otthona, a mai debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem

Főiskolánk jelenlegi központi épülete, a volt egri Lyceum

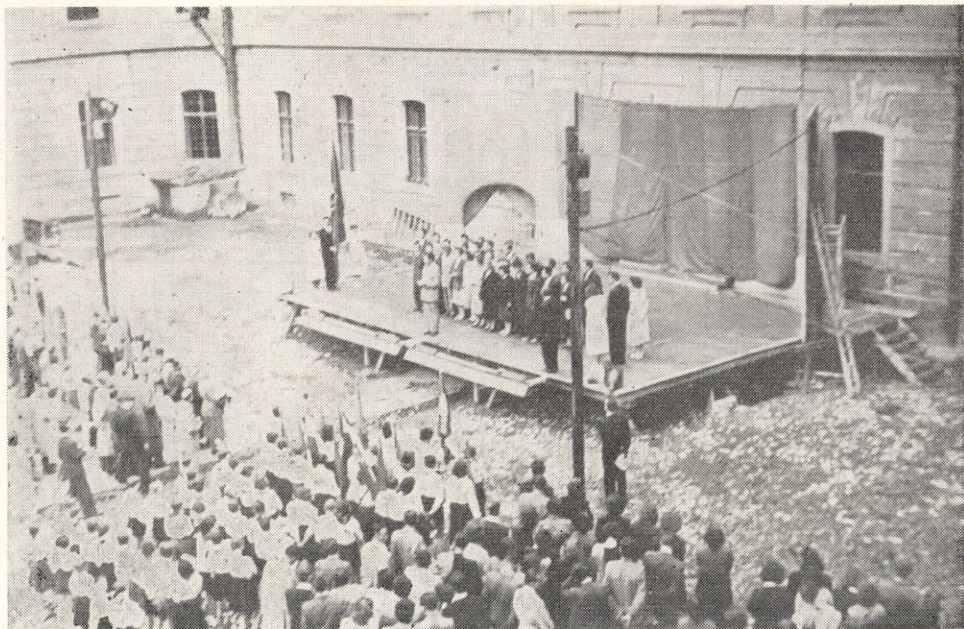
Tanáraink és hallgatónk első egri felvonulása

Dr. Némedi Lajos igazgatónk a főiskola első egri koszorúzási ünnepélyén

Tanárok és hallgatók közös önkéntes zenekara (1952)

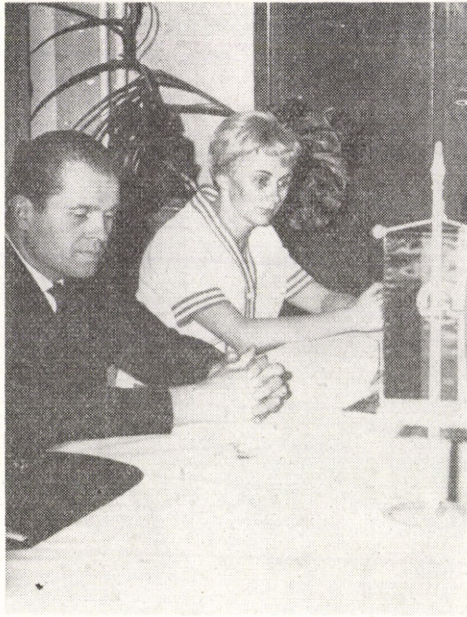
Főiskolai kultúrnap egri otthonunk régi udvarán (1954)

Főiskolánk első külföldre látogató delegációjának ünneplése a szovjetunióbeli Jelec város színházában (1956)

Dr. Szántó Imre igazgató aláírja a vinhi (vietnami) és az egeri főiskola első együttműködési okmányát (1962)

Dr. h. Helmut Stolz professzornak, az erfurti pedagógiai főiskola rektorának első egri látogatása (1964)

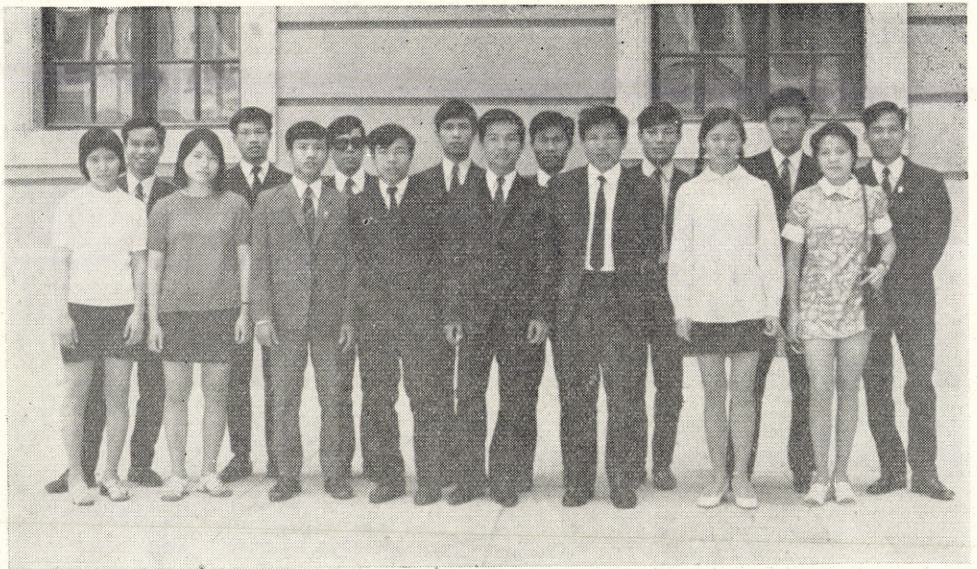
Prof. K. A. Novikov, a Krasznodári Állami Pedagógiai Főiskola rektora főiskolánk tanácsa előtt bejelenti a két intézmény testvéri kapcsolatát (1967)

Az általános iskolai szaktanárképzés 20 éves fennállásának jubileumi ünnepségei az egri főiskolán (1968)

Díszünnepély főiskolánk névfelvétele alkalmából (1969)

Vietnami ösztöndíjas hallgatóink csoportja

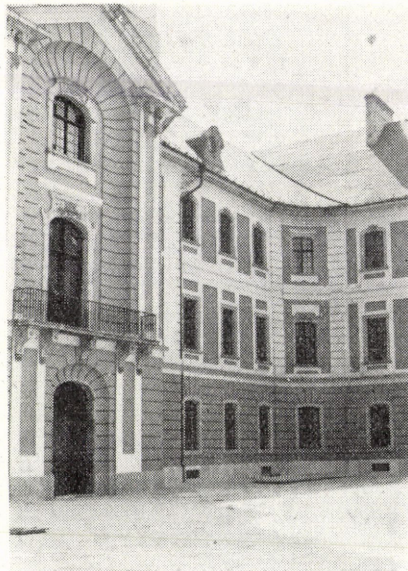
Első nemzetközi rektori értekezletünk elnöksége (1971)

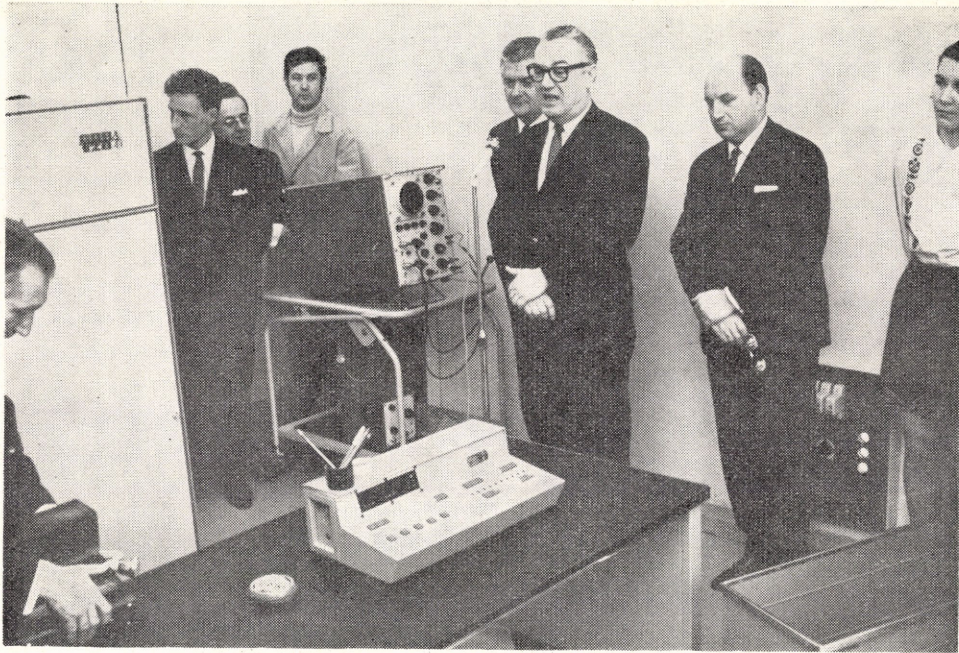
Nguyen Thuc Hao, a Vinh Pedagógiai Főiskola rektora átveszi főiskolánk legmagasabb kitüntetését, a Pro Academia Paedagogika Agriensi alapítványt (1971)

Főiskolánk Berzeviczy Gizelláról elnevezett modern leánykollégiuma (1968)

Anyaeépületünk újjáépített barokk udvara (1973)

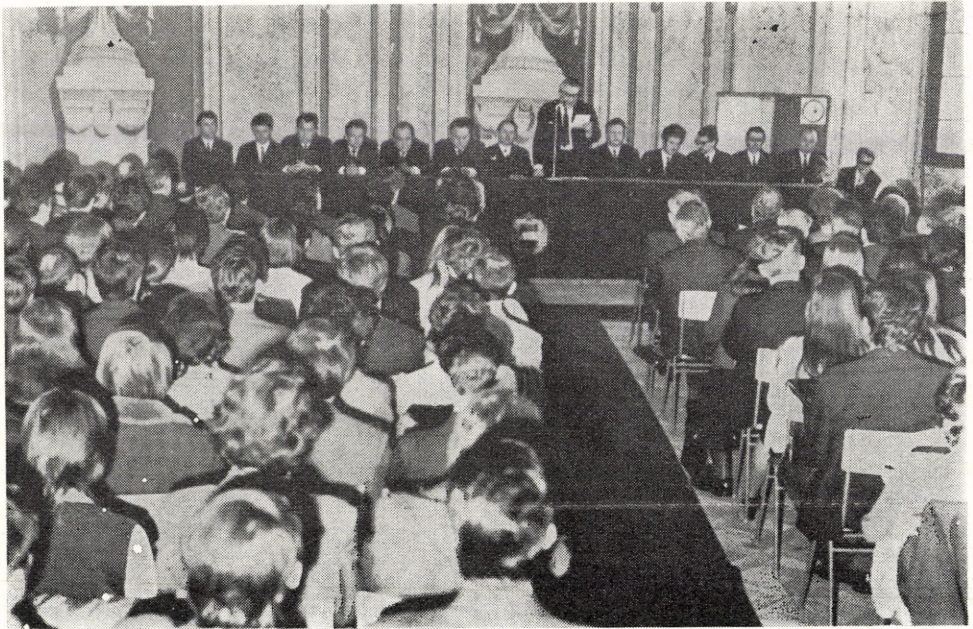
Miklósvári Sándor osztályvezető átadja főiskolánk számítógépét (1972)

Intézményünk modern nyelvi laboratóriuma (1972)

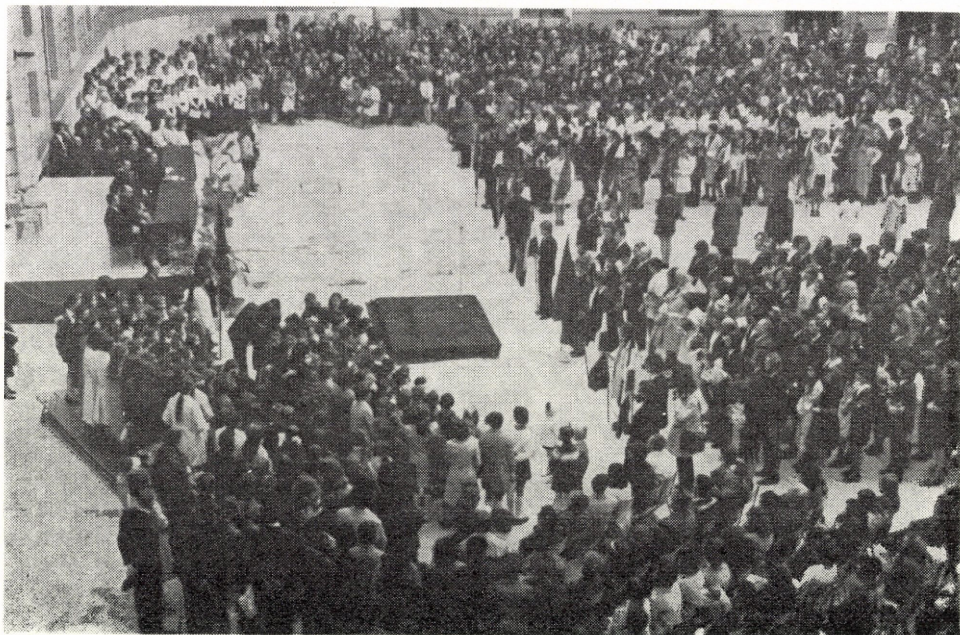
Az első aranygyűrűs törzsgárda-kitüntetés átadása dr. Bihari József tanszékvezető főiskolai tanárnak (1973)

XI. OTDK természettudományi szekciójának megnyitása (1973)

Nagy Istvánné Görbe Zsuzsanna matematika—kémia szakos általános iskolai tanár átveszi a Felsőoktatási Tanulmányi Érdemérmet (1973)

Végzős tanárjelöltjeink ballagása főiskolánk újjáépített udvarán (1973)

TARTALOM

1. A főiskola megalakulása, s a debreceni év	— — — — —	3
2. Az első egri évek	— — — — —	10
3. A főiskolai oktató-nevelő munka változásai és fejlődése	— —	23
4. A főiskola politikai-mozgalmi életének fejlődése	— —	38
5. A nevelés, önnevelés kérdése, s a szocialista demokratizmus fejlődése az 1960-as években	— — — — —	50
6. A főiskola tudományos életének fejlődése	— — — — —	57
7. Szervezeti életünk és nemzetközi kapcsolataink fejlődése	—	71
8. A főiskola kulturális és sportélete	— — — — —	75
9. A főiskola műszaki fejlesztése	— — — — —	79
10. A gyakorló általános iskola élete és fejlődése	— — — — —	82
Függelék: A főiskola vezetőinek és oktatóinak névjegyzéke 1948—72-ig		85
Képek főiskolánk negyedszázados életéből	— — — — —	97